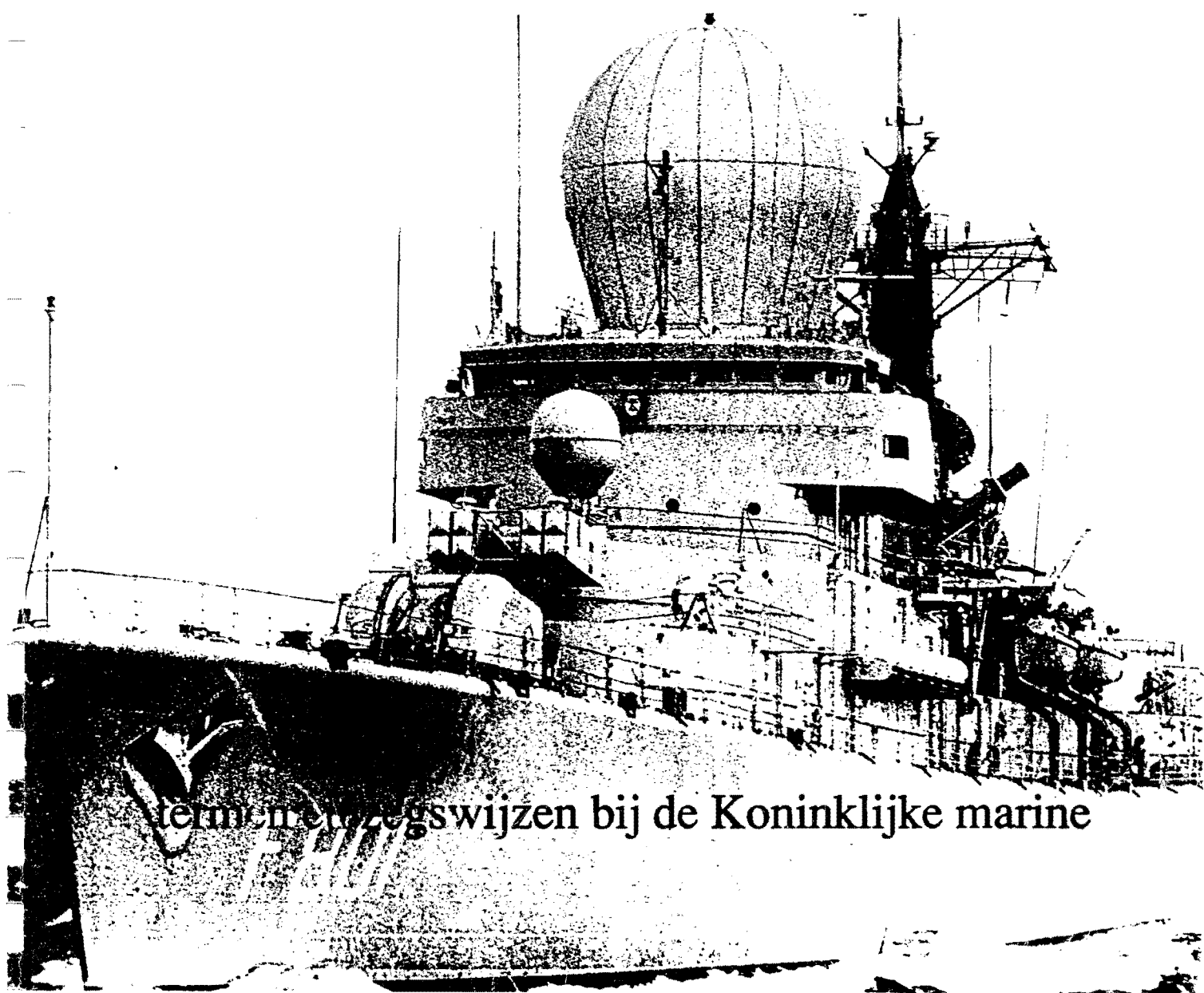

fré harmsen

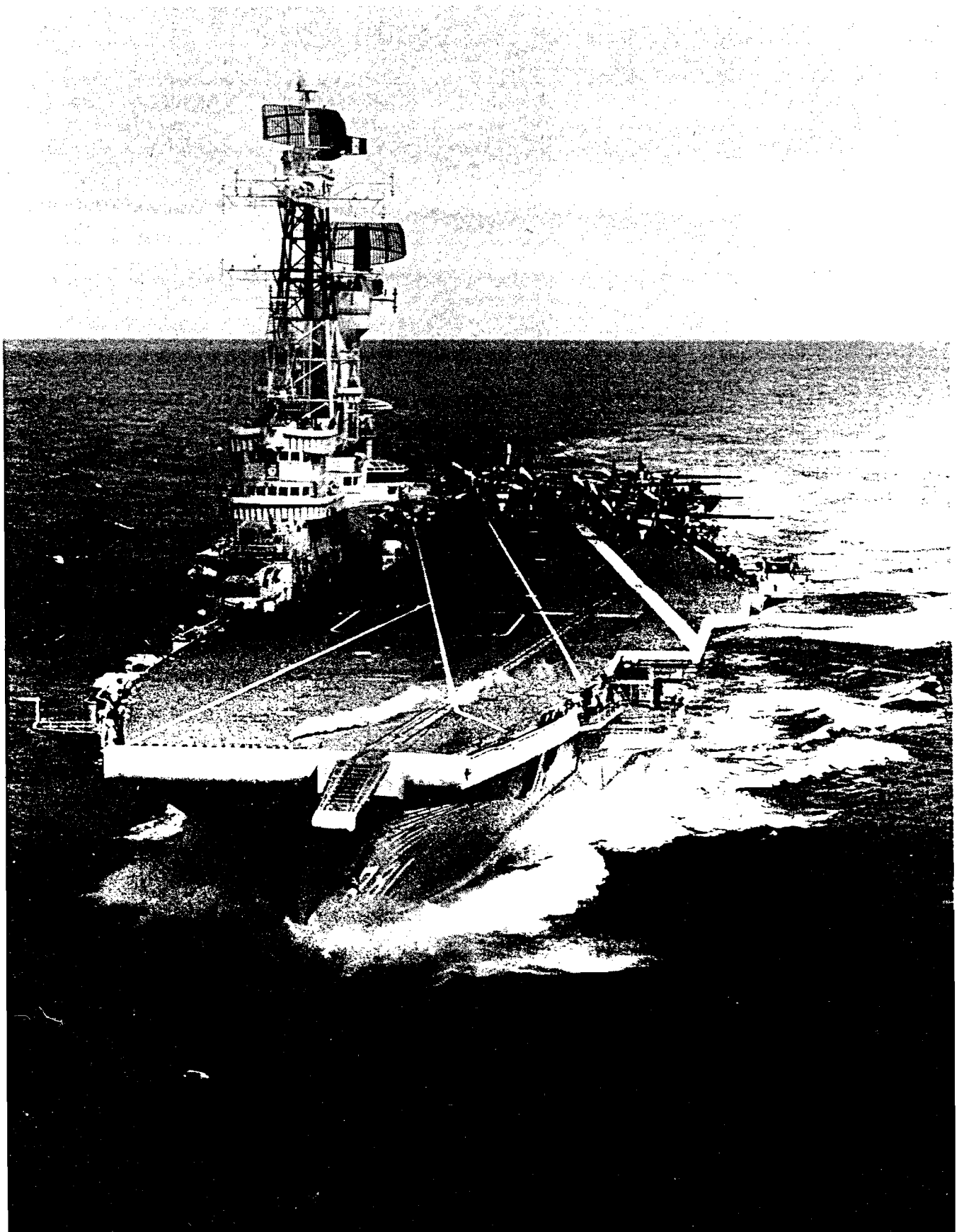
van baroe tot branie

termen en zeggswijzen bij de Koninklijke marine

Aardappelen jassen alh Hr. Ms. Hertog Hendrik (1935). (Zie: jassen.)

Catapult op Hr. Ms. Karel Doorman. (Zie: catapult.)

INLEIDING

Regelmatig krijgen marinemensen thuis te horen: 'Wat zeg je nou weer...?'

Ze gebruiken dan een kreet die (waarschijnlijk) in de dagelijkse omgangstaal van het huisgezin niet helemaal gebruikelijk is. (Dit is dan in veel gevallen nog zachtjes uitgedrukt!) Dat kunnen zowel specifiek maritiem-technische uitdrukkingen zijn, maar ook termen die in de dagelijkse omgang aan boord min of meer spontaan ontstaan zijn. Als daarbij bedacht wordt, dat de marine van oudsher die hechte mannenmaatschappij is geweest zoals de meesten haar nóg kennen, dan is het niet verwonderlijk dat veel van die termen wel eens wat vrouwonvriendelijk over kunnen komen.

Nog tijdens de oorlog werd in Londen een lijst samengesteld van uitdrukkingen die met de marine te maken hadden. De oorlog liep ten einde en er werd ernstig nagedacht over de toekomst. De marine zou voor een groot deel weer opnieuw op poten gezet moeten worden, en vooral: er moesten nieuwe mensen aangetrokken worden. Deze moesten ook opnieuw weer marine-minded gemaakt worden en daar behoorden ook de bekende woorden bij die aan boord door iedereen gebruikt en gekend werden. Daar zou deze lijst bij van dienst kunnen zijn.

Later is deze lijst ontelbare keren opnieuw uitgegeven en gebruikt. Nu ik mij wat verdiept heb in deze materie en ook allerlei andere bronnen trachtte aan te boren, ontdekte ik dat door de jaren heen in alle periodieken en scheepskrantjes steeds weer uit dezelfde lijst geput is.

Ook op de Technische Opleidingen van de KM (TOKM) was die lijst aanwezig. Ter illustratie van het begrip sociaal taalgebruik werd de lijst eens in een klas uitgedeeld en besproken. Al pratend kwamen er van de leerlingen allerlei aanvullingen. Dit werd bij een andere klas nog eens herhaald en zo is het balletje gaan rollen. Zoals uit de bijgevoegde bronnenlijst blijkt, is een groot aantal boeken en geschriften geraadpleegd, waarbij vooral de Vandersteng-serie en dan nog speciaal NO.1 een rijke bron van informatie bleek te zijn.

Van de personen die bijgedragen hebben aan dit boekwerkje moet één man nog eens extra genoemd worden: KLTZT R.J.J. Weetink. In een bijna niet te stuiten stroom kwamen de aanvullingen richting TOKM. Ik ben hem daar dan ook veel dank voor verschuldigd, alsmede voor zijn stimulering door te gaan met deze verzameling.

Tevens wil ik mijn dank richten tot de medewerkers van de Afdeling Maritieme Historie van de Koninklijke marine, met name de heer H.Kragt, die mij geholpen hebben met het zoeken naar de illustraties. De archieven van 'Maritieme Historie' vormen bijna letterlijk een bron om van te watertanden.

Ondanks de vele bronnen kan er natuurlijk nooit aanspraak op volledigheid gemaakt worden: dagelijks ontstaan er in de praktijk van de marineman en -vrouw nieuwe uitdrukkingen; daarnaast zijn er ongetwijfeld oud-marinemensen die nog woorden uit vervlogen tijden kennen, die ook nog niet in dit boekje voorkomen. Uiteraard houd ik mij daarom ook in de toekomst aanbevolen voor opmerkingen en aanvullingen.

Deze lijst van woorden en uitdrukkingen leent zich minder voor het in één adem uitlezen dan wanneer er verhalen en anecdotes in gestaan zouden hebben. Toch is deze vorm een bewuste keuze geweest: er zijn op het gebied van (sterke) verhalen al vele boeken verschenen en dit zou òf een wel èrg dik boek geworden zijn, òf er zouden veel minder woorden in gestaan hebben.

Ik hoop dat de oudere en ex-marinemensen vele malen de bekende 'oh, ja' belevenis zullen hebben en dat het voor de mensen zonder de 'buik vol ervaring' leerzaam zal zijn. In het algemeen hoop ik dat van '*Baroe tot Branie*', iedereen er veel plezier aan zal beleven.

Fré Harmsen,
de Rijk november 1991

TEN GELEIDE

Het taalgebruik binnen de Koninklijke marine is altijd heel bijzonder geweest. In deze (marine) samenleving wordt vrij direct en zonder doekjes eromheen te winden, met elkaar geconverseerd. Dit heeft een pittig taalgebruik tot gevolg. Als je bij de marine lang van stuk bent, word je 'Pantjang' of lange genoemd, als je rood bent 'bakboordslicht' en als je een bril draagt ben je een 'blinde'. Niet bepaald fijntjes maar wel duidelijk. Bij de marine heeft men snel de neiging om je met een tekortkoming aan te spreken. Dit boek zit vol met dergelijke en andere marinetermen. Sommige van die woorden vallen onder de categorie Bargoens. De bedoeling is echter wel dat u de humor van een dergelijk woord begrijpt. Spreekt deze humor u niet aan dan raad ik u aan dit boek terzijde te leggen om verdere ergernissen te voorkomen.

De auteur heeft gestreefd naar volledigheid en is daar naar mijn mening in geslaagd. Ongetwijfeld zijn er lezers die bepaalde woorden niet zullen aantreffen. Dat kan komen omdat het woorden zijn die incidenteel en door een kleine groep zijn gebruikt of geen toegevoegde waarde hebben. Het boek bevat de woorden die algemeen gebruik bij de marine zijn (geweest). Veel van die woorden zijn een verbastering van het Maleis. De oude banden van de Koninklijke marine met voormalig Nederlands Oost Indië, liggen hieraan ten grondslag. Net zoals de Indische Rijsttafel bij de Koninklijke marine niet meer van het menu is weg te denken, zo maken een aantal Maleise woorden vast deel uit van het KM vocabulaire. Alhoewel het minder wordt, is dit taalgebruik het gevolg van een sub-cultuur die is ontstaan binnen de kleinschaligheid van de Koninklijke marine.

Dat er door de marineleiding wel enige waarde aan dit taalgebruik werd gehecht moge blijken uit het feit dat er bij aanvang van de Eerste Militaire Vorming (EMV), in het begin van de jaren vijftig, een lesdictaat werd verstrekt waar de meest gebruikelijke woorden in stonden vermeld. Dit dictaat heeft ook voor dit boek als basis gediend.

Ik hoop dat dit boek voor velen van u weer oude herinneringen oproept. Ook degene, die voor het eerst met deze sub-cultuur kennismaat, wens ik veel leesplezier.

Plv. Hoofd marinevoorlichting
W.J.J. Geneste
luitenant ter zee der eerste klasse.

Na het Assaut verlaat 'Feeëntrein' Den Helder (1961). (Zie: Assaut en Feeëntrein).

Aalmoezenier	RK-vlootgeestelijke.
Aanhangmotor	Verloofde of echtgenote.
Aanslaan	Vastmaken; een vlag of een zeil aanslaan: bevestigen, klaar om te hijsen.
Aanvaart	Varende aankomst.
Aanzeggen	Mededelen. De straf werd hem aangezegd. Hij is overleden, maar dat is hem nog niet aangezegd. (Gezegd van iemand die heel traag is.)
Aanzetten	Vaart vermeerderen.
Aap	1. Als een aap in een roestig horloge kijken = niet begrijpend kijken. 2. Een aap overhouden = een som geld sparen, overhouden.
Aasgieren	Als eerste iets halen; vooraan staan bij de uitgifte. (Zie ook: Gakken.)
Achterduikroerganger	Functie van een MATR. I op een onderzeeboot.
Achtergrondspeiling	Als het schip vooruit gaat, lopen punten op de achtergrond als het ware mee. Door dit in de peiling te houden kan men bepalen in hoeverre het schip doorzet.
Achtersros steken	Achterop de spiegel van een zeilboot je behoefte doen.
Achteruit	Vroeger benaming voor de verblijven van officieren, in tegenstelling tot 'vooruit' voor de bemanning en tot 'midden' voor de onderofficieren.
Achteruitbidden	Vloeken.
Achterzeilen	Het schip achterzeilen = door te laat te komen aan de wal achterblijven omdat het schip inmiddels is vertrokken. De matroos achterzeilde het schip.
Achttienguldensgast	Dekzwabber van oud touw. Zie ook: Slapping.
Action Messing	Middaghap (=maaltijd) tijdens gevechtswacht. (In 20 min. moet de hele bemanning gegeten hebben en alles moet weer schoon en opgeruimd zijn.)
Action Snack	Ook een snelle hap tijdens een oefening, maar dan 's avonds.
Activeren	Scherp stellen, klaar voor ontploffen. (Bij torpedo of mijn). Zie ook: Desactiveren.
Adelborst	In opleiding voor beroepsofficier.
Adjutant	1. adjudant-onderofficier. 2. officier met als taak: persoonlijk assistent van een autoriteit.
Admiraal	Rang. (Arabisch: Emir). Hoogste rang van een vlagofficier.
Admiraalsanker	Stokanker

Adelborst tijdens het Assaut (1968). (Zie: Adelborst).

Admiraalszwaai

Een overdreven grote bocht van een sloep bij het langszij komen.

Ook: Met een admiraalszwaai om iets heen varen = een ontwijkend antwoord op iets geven.

Afblazen

Urineren.

Afbochten

De bochten van meertrossen wegnemen; het schip op enkele trossen leggen.

Afbranden

Zeer slechte beurt maken. Je brandt af tot je enkels.

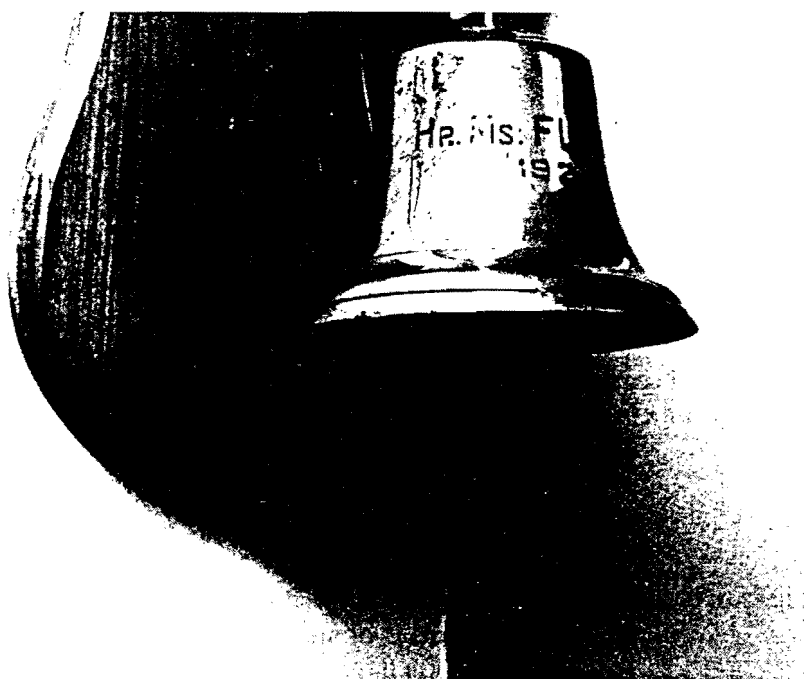
Ook: Je kunt afbranden = iemand iets toewensen.

Afdraaien	Van koers veranderen, zich van een doel verwijderen.
Afduwen	(Iemand aan boord van) een schip aan de kade uitzwaaien.
Afgang	Trap aan boord naar een lager gelegen dek. Fig.: blamage.
Afgestompt	Zeer inerte, fantasieloze houding.
Afhouden	1. De boot afhouden = zich aan zijn werkzaamheden onttrekken. 2. En tros strakhouden, zodat hij niet längs de spil glijdt bij het inhieuwen.
Afkomen	Richting bepalen op het moment van het schot.
Afmeren	Van een schip: langs de kade komen en vastleggen.
Afrijden	Een storm afrijden = met de kop op de wind een storm laten passeren.
Afrotten	(Gebiedende wijs) Weigeren iemand van dienst te zijn. 'Je kunt afrotten!' Zie ook: Verpiëren.
Afschrijver	Zie: Piket.
Afslechten	Zie: Slecht.
Afstopper	Zie: Stopper.
Aftaaien	Weggaan.
Aftrap	Signaal voor het einde van het eerbewijs: einde van een oefening: enz. Ook: Het was aftrap plezier maken = het plezier was over.
Afrimmen	Het in evenwicht brengen van een onderzeeboot. Dit gebeurt met behulp van de trimpomp. (Zie ook: Trim).
Ajam	Kip (Maleis).
Ajoe	Een 'Alle-Jezus-Ouwe-Een' = oude matroos 1e klas.
Akelig	Versterkend woord: Hij is niet zo'n akelig klein beetje ...(gehaaid, lui, snel, enz.) = hij is zeer ...
Akertje	Drinkglasje aan ketting om water te putten uit een watertank van een sloep. Ook: emmer.
Akoestisch	Op geluid reagerend.
Al	Heb ik al. 'Moet je een pen hebben?' – 'Al!'
Alfred(je)	'Scheepsvlakratje' (al of niet op een rood fietsje rondrijdend). Als iets onverklaarbaarbaars gebeurd is of stuk is, dan heeft Alfred dat gedaan. Veel gebruikt bij de Onderzeedienst.

Algemeen verzoek	Een verzoek gedaan door een gehele bak, ingediend door de baksmeester.
Alle hens	Gehele bemanning. Alle hens aan dek.
Alle hens voor de boeg	Groepsgewijs aantreden van de bemanning, bv. voor een toespraak. (Zie ook: Boeg)
Allemansendje	(Fraai, gevlochten, bewerkt) eindje touw aan de klepel van een scheepsbel, rood-wit-blauw gekleurd. Heet zo, omdat iedereen er aan kan trekken.
Alles los	Alles los voor en achter = klaar om te vertrekken, daar alle meertrossen ingehaald zijn. Ook: de relatie is verbroken; men is weer vrij.
Alles op	Wordt door de chef d'équipage of de officier-van-de-wacht gemeld voor baks-gewijs, alle hens, ed. Betekent: iedereen is binnen of uit zijn kooi en gereed voor de geplande gebeurtenis.
All-ranks	Party voor de gehele bemanning tegelijk.
Almacht	De Almacht: schip waar alles groter ed. is. Zie: Douwe Ouwkens. Maleis: Hr.Ms. 'Belom Datang' = nog niet komen.
ALRI	Vroegere Indonesische Marine.
Ameraal	Grote zeildoekse slagputs.
Amok	Razernij (Maleis). Amok maken = in uitzinnige razernij te keer gaan.
Amper	Bijna. (Hier dus niet: nauwelijks)
AMUS	Amusementsomroep aan boord.

Allemansendje.

Amusementsbak	De tafel (plaats) in het verblijf, waar men mag opblijven na 21.00 uur.
Anak	Kind (Maleis).
Anker	<ol style="list-style-type: none"> 1. De marine kent verschillende soorten ankers: gewone- of stokanker; plattehandsanker; stokloos anker; Danforth-anker; paddestoelanker en sloepdreggen. 2. Voor anker liggen = vaste verkering hebben. Z'n anker laten vallen in een bepaald café = daar voor enige tijd gaan zitten. Ook: Zijn anker in de grond gooien. 3. Zie ook: Vloeien.
Ankerkluis	Uitsparing in de scheepshuid waar de ankerarmen en de vloeien in passen om enige stroomlijning te krijgen.
Ankerrol	Bezetting bij de ankerspil.
Ankerlichten	Voorgescreven voering van lichten bij ten anker liggende schepen.
Ankerspil	Draaispil voor het inhieuwen van het anker.
Ankerwacht	Wacht op de brug ten anker liggend. Neemt peilingen en let op het anker. (krabben of houden).
Antjing	Hond (Maleis).
Apaloos	Wat is er aan de hand? Maleis apa = wat; apa itoe = wat is daar aan de hand; 'apa itoe wild geraas, is die paard van Sinterklaas'.
Apekano	Bijnaam voor het schip.
Apenet	Net, langzij hangend om mariniers aan en van boord te laten gaan en om drenkelingen aan boord te helpen.
Apepak	Avondbaadje.
Apetafel	Kompasbordes.
Apetrots	Heel trots.
APP	Anti-plonspapiertje. Voor je gaat zitten eerst een app-tje in de wc-pot gooien.
Appèl	Aantreden van wachtvolk, gestraften, enz.
Appelen	Hij zit te appelen = gezegd als iemand half slapend aan de bar hangt als hij te veel gedronken heeft.
Appelig	Ik voel me appelig = naweeën van te veel drankgebruik.
Archief	Ronde archief = prullebak.
Arie	Flink doende persoon. (Uit een film die in Nieuw Guinea veel gedraaid werd.) Flinke Tinus.

Arm	De armen zijn de beide gebogen delen van een anker, die loodrecht op het vlak van de stok staan.
Arme jongen	Scheepsbescuit of fijn geklopt, hard brood gemengd met vlees- en vetresten.
ARO	Adspirant Reserve Officier.
Arrestant	Met arrest gestrafte.
Arrestkist	Bewaarplaats van rondslingerende eigendommen. (Bij de onderofficier van politie)
Arsenaal	Bewaarplaats van uitrustingsartikelen op een rijkswerf.
ARTO	Artillerie-officier.
Asap	Zo snel mogelijk. (As-soon-as-possible).
ASDIC	Allied Submarine Detection Investigation Committee: toestel, ontwikkeld in de eerste wereldoorlog door een commissie met die naam, waarmee men doelen onder water kan opsporen. Tegenwoordig spreekt men van SONAR. (Sound Navigation And Ranging).
Assaut	(Niet alleen Marine) Jaarlijks feest van en door de adelborsten bij het KIM. (Letterlijke betekenis: schermoefening, bestorming.)
Atjeh-jas	Oorspronkelijk hoog gesloten kort jasje; korte daagse jas van officieren. Nu ook voor onderofficieren, korporaals en oude eerste klassers. Gewone uniformjas met platte kraag.
Attentiesein	Sein om de aandacht te trekken. Ook vóórsein: bij 'attentiesein néér' wordt de opdracht uitgevoerd.
Augurk	Hr.Ms.Augurk = benaming voor een willekeurig bootje van de KVD.
Averij	Scheepsschade.
Averijmoot	Oefenobject van de NBCD-school op het Nieuwe-Haventerrein in Den Helder.
Averijrol	Personeel dat op post komt voor schade-bestrijding.
Avondappèl	Baksgewijs aantreden van de équipage of het wachtvolk. Appèl van de lopende zieken en de gestraften.
Avondronde	Werd om 21.00 uur gehouden na taptoe. Bovendeks door de officier van de wacht, benedendeks door de officier van het benedenschip.
Ay, ay	Antwoord: Ik heb je begrepen. (Ook: aye aye of ei, ei).
Azijnzuurhoutenkettingkabelopsluitpen	Kleinste scheepsonderdeel met de langste naam. (Vroeger om de bout van de harp van een ankerketting te borgen.)

Baadje	<ol style="list-style-type: none"> 1. Door officieren gedragen avondkleding; lijkt naar de snit op een rok, maar zonder panden. 2. Kort, daags jasje met rode opstaande kraag van adelborsten. 3. Vroeger ook kort jasje, deel van het groot tenue voor matrozen. (Maleis: badjoe.)
Baadjesknopen	Twee koperen knopen, die aan de onderkant de punten van het baadje met een kettingje bijeen houden.
Baal	Derde baal = matroos 3e klas.
Baal hooi	Waardeloze vent; iemand die z'n best niet doet.
Baakzetten	Bakens plaatsen in ondiep water of langs de kust, meestal van latwerk in een driehoekvorm met baakkatoen.
Baantjesgast	Militair die gespecialiseerd werk doet. (barbier, schoenmaker, kleermaker, enz.) in tegenstelling tot de vakmatroos. Hoogste rang was altijd die van korporaal.
Baar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zie: Baroe. 2. Jongste-jaars adelborst op het KIM.
Baard	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aangroeijsel aan de sloopshuid onder de waterspiegel. 2. Halfronde verdikking om het kluisgat.
Baartijd	Groentijd.
Baas	Barbier.
Baas Kajoe	Zie: Kajoe.
Baas Spatoe	Zie: Spatoe.
Baco	Baccardi-Cola.
Badkuip	Commandobrug of brugkuip van een onderzeeboot.
Bagger	Scheldnaam voor een marinier 3e klas.
Baje hemd	Matrozenhemd met braniekraag. (Ook baaien hemd.)
Bajesgast	Gestrafte.
Bak	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gedeelte van het opperdek boven het voorschip. 2. Een wachtsdivisie aan boord is verdeeld in een aantal bakken bestaande uit kpl's en manschappen. 3. Eettafel waaraan de baksgasten hun maaltijd gebruiken. 'Wat is er aan de bak?' = wat is er te eten? 4. 'Aan de bak moeten' = (hard) moeten werken.
Bak 1 (één)	De gezamenlijk groep van officieren.
Bakboord	Linker zijde van het schip (kleur: rood).

Bakboordslight	Ook: scheldnaam voor iemand met rood haar.
Bakkeleien	Vechten (Maleis).
Bakkie	Een bakkie krijgen = op rapport gezet worden. In de bakkies trappen, in de bakkies lopen = straf oplopen.
Bakpoot	Vroegere bijnaam voor een matroos.
Baksboekje	Door de baksmeester bijgehouden boekje, waarin alle gegevens (naam, adres, familie-omstandigheden, plunje-inspectie, enz.) van de bakskinderen staan.
Baksen	Ronddraaien in het horizontale vlak (bv. een kanon). Eén der kanonbedienden heet daarom bakser.
Baksgewijs, zindelijkheidsinspectie	Baksmeesters controleren hun baksvolk en rapporteren aan de chef d'équipage.
Bakskleedje	Vlag 'november' (blauw-wit geblokt) = het teken op de seinpost van Fort Nassau, Curaçao, dat de pontjesbrug opengaat. 'Hangt het bakskleedje al?'
Baksmeester	Hoofd van de bakskinderen van een bepaalde bak.
Baksorder	Verzameling van voorschriften, regelende de gedragingen van het personeel. (Inmiddels afgeschaft.)
Bakspier	Horizontale spier buiten boord, waarop sloepen worden belegd.
Baksp plank	Plank gebruikt bij inwijding als iemand 21 jaar wordt. (Ook: Spekplank.)
Bakstafel	Waarvan wordt gegeten, gekaart en dergelijke.

Aan de bakstafel op Hr. Ms. Limburg (1961).

Bakzeil	Bakzeil halen = terugkrabbelen.
Bal	Zie: Gouden Bal.
Balen	Er genoeg van hebben.
Balgen	Veel eten.
Balie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tobbe, ovaal vormige teil. Ook: Baliebak en Bali. (Maleis) 2. Uitgifteplaats voor eten. 3. Derde balie = matroos derde klas. Zie ook: Schaftbalie.
Baliekluiver	Luiwammes, hangend over de balie, het hekwerk, de reling, of iets dergelijks.
Balken	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ondersteboven keren, omkeren (Maleis: terbalik). 2. Omwisselen van meters. 3. Wisselen van wachtdivisies naar andere tijden, waarbij de platvoet in een 1e en 2e platvoet gesplitst wordt. Zie: Wacht.
Ballasten	In evenwicht brengen van het schip (met behulp van de clinometer) over bakboord en stuurboord.
Ballasttank	Tank met water voor gewichtsverdeling.
Ballen draaien	Wisselende koersen varen, bv. bij onder-zeebootbestrijdingsoefeningen.
Ban	Eerbewijs bij eedsaflegging. Voorlezing van een proclamatie of andere plechtigheid, geopend en gesloten door een geslagen of geblazen signaal. 'Nadat iedereen in carré opgesteld was, werd de ban geopend.'
Bananeboot	Bepaald soort sloep, genoemd naar de ronde vorm.
Banjak	(Maleis) Veel. Adoe zeg, banjak mensen!
Barak	Slaapgebouw op een kazerne.
Barbara	Patrones van artilleristen. Barbara-feest = meestal chaotisch feest van artilleristen, met veel geknal.
Barbette	Geschutstoren op oude pantserschepen. Nu: toeg van de toren op GW's.
Barbier	Kapper.
Barkas	Groot type sloep.
Barkasroeier	Vlootgeestelijke. (Ook: Hemeldragonder.) Zie ook: Hemelpiloot.
Barrang	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kleding. Ook: het totaal van de eigendommen aan boord. 2. Bagage (Maleis). Ook: Barring.

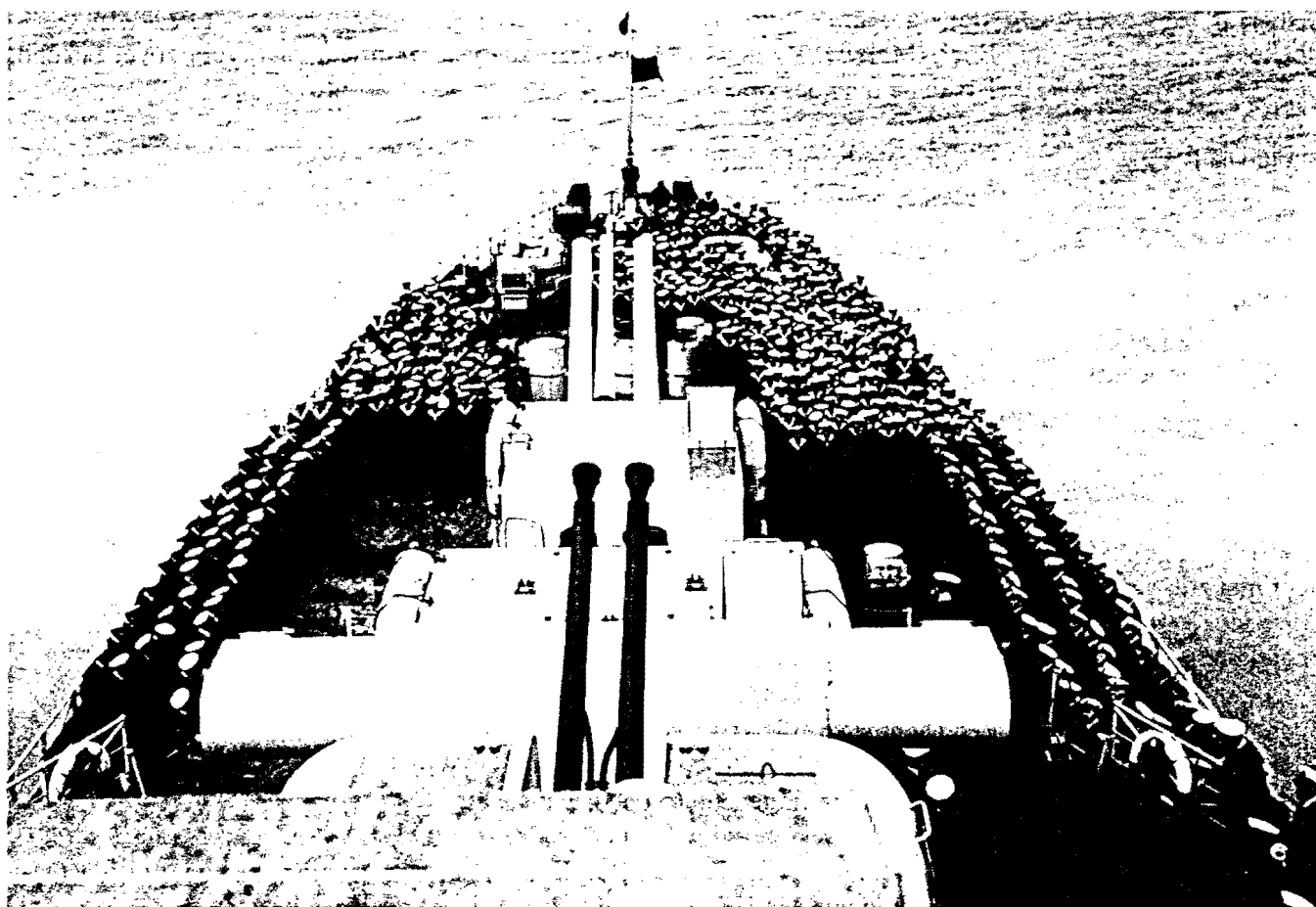
Baroe	Nieuw (Maleis baharoe); nieuweling. Dat was / hij was nog (spik)splinter baroe. Ook: Baar.
Barrel	Er vies en onverzorgd uitzien.
Barrelen	Behoorlijk feestvieren (met veel drank).
Barringbeugels	Beugels op het dolboord van een sloep om de barring (zeiltuig, enz.) in te leggen.
Battle dress	Kort jasje, gedragen bij werktenu.
Baby-doll	Kleine markeringsboei (drijver) voor veegtuig.
Bébek	Bijnaam voor een schrijver. (Maleis voor eend.)
Bedanken	Bedankt worden = einde oefening, 'aftrap'. Hij werd bedankt = ook: hij kon wel gaan.
Bederven	'Valt er nog iets te bederven?' = vraag aan de kok of hij stiekem iets wil afschui-ven.
Behouden	Afleggen. Het schip behield 15 mijl. Behoud = de afstand afgelegd over de grond.
Bek	1. Hij liet zich op zijn platte bek vallen = hij ging plat op de grond liggen. 2. Op zijn bek gaan = afgaan, falen. Ook: Op zijn platte bek gaan!
Bekijken	Ja, bekijk het effe = Ja, dááág! = doe het zelf maar, ik heb er geen zin in. Ook als je het ergens echt niet mee eens bent en boos bent.
Belanda	Nederland. 'Hij ging terug naar Belanda.' (Maleis: Toean Blanda = Nederlander.)
Beleggen	Vastmaken met over elkaar knijpende bochten.
Bellenbaan	Weg van een torpedo, die zich aftekent door luchtbellén. bij een luchtgedreven torpedo of één met een verbrandingsmotor. (Elektrische torpedo's hebben geen bellénbaan.)
Bemanníng	Alle aan boord dienende militairen, behalve de commandant.
Berakken	Defaeceren; stoelgang hebben (Maleis: berak-berak).
Bereisd	Gaaf, te gek, ook wel algemeen ontwikkeld persoon.
Berghout	Houten rand om een sloep om stoten op te vangen.
Beslagen blok	Blok met metalen beslag.

Bestek	<ol style="list-style-type: none"> 1. Plaats van het schip. Men onderscheidt een 'waar bestek' = de juiste plaats, waarvan men volkomen zeker is door peilingen op de wal of door een astronomisch bestek. Hiertegenover staat het 'gegiste bestek' of de gegiste plaats. Men gebruikt de uitdrukking 'op gegist bestek varen' ook wel om aan te geven dat men, passagierend aan de wal, maar een vaag begrip heeft van de plaats waar men zich bevindt. 2. Verzameling eisen en uitvoerings-bepalingen voor nieuwbouw van een schip.
Beting	Stalen staander met een dwarsverbinding voor het beleggen van trossen, touwen en sleepketting (d.m.v. de 'betingslag').
Betoel	Zeker. Betoel, betoel = ook: helemaal. Hij had het betoel betoel te pakken.
Beunhazen	hobbyen, dingen maken voor jezelf met spullen van de baas en in de tijd van de baas.
Beurt	<ol style="list-style-type: none"> 1. Grote beurt = weekend-verlof, bv.: Met de grote beurt naar huis gaan. 2. Een goede beurt maken = een goede prestatie verrichten.
Beurtgast	Wachtsman op een sloep. Ook mannetje in een sloep bij takel tijdens strijken en hijsen. Ook wel: Beursgast. Zie ook: Gast.
Beveiligingsdetachement	Gewapende groep die het schip en de steiger bewaakt als er kans op ongeregeldheden is.
Bezorgen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zeevast sjoeren. 2. Vastleggen van een sloep aan de bakspier, valreep, ed.
Bierknoop	Benaming voor de zijden rouwknoop bij het matrozen-uniform. Ook: Dodemansknoop.
Bietsen	Bedelen bij de maten. Een strootje bietsen = van iemand een strootje zien te krijgen als men zelf niet heeft.
Bijdraaien	<ol style="list-style-type: none"> 1. Naar een ander schip toe draaien, bv. om te convoyeren. 2. Toegeeflijk worden, minder onwillig worden.
Bijliggen	Tijdens stormweer het schip zodanig ten opzichte van zee en wind leggen, dat het gevaar voor averij minimaal is.
Bijschrikken	Met rukken en stoten een tros vieren.
Bijvangen	Bijbinden van loshangende bochten van een tros of ketting, een talie, enz.
Bikkelen	Keihard werken, aanpezen.
Bikken	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eten. 2. Ontroesten van dek of sloopshuid met de bikhamer.
Binatang	Aap (Maleis). Wat ben jij voor binatang!.

Bindsel	Wikkelingen van dun touw of schiemansgaren dienend om twee einden van een tros tegen elkaar te bevestigen of slangen of iets dergelijks bij elkaar te houden.
Binnenboord	Vroeger signaal of roep dat men kon gaan schaften.
Binokkel	Dubbele kijker, waardoor de lichtstraal ongebroken het oog bereikt. Hier tegenover staat de prisma-kijker.
Bintang	Decoratie, medaille, baton (Maleis = ster).
Blake stopper	Kettingstopper, klem. Zie ook: Ankeren.
Blanda	Blanke, Nederlander (Maleis). Zie ook: Belanda.
Blatie	Mes (Maleis).
Blauwe neus	Zie: Boreas.
Blauwlicht	Helder wit magnesiumlicht voor het geven van signalen.
Blauwe	Blauwe jongen = man van Indonesische afkomst.
Blauwe hap	Indisch eten.
Blikken buurt	Buitenwijk van grote, 'derde-wereld' steden.
Blikkie	Van hetzelfde blikkie = Van dezelfde bak.
Blindeerklep	Afsluiting van de patrijspoorten om bij nachtelijke oefeningen te voorkomen dat er licht uitstraalt. Ook benaming voor oogleden.
Blindeman	Helper van de roerganger.
Blink	Weerschijn van een licht aan de hemel.
Bloedstreep	Rode bies op de broek van een mariniers-uniform.
Bloemkolen	Zich (overmatig) zorgen maken: stressen zonder dat daar reden voor is. 'Tijdens de oefening liep Bak 1 weer te bloemkolen.' Bloemkool bargoens voor maagzweer.
Blok	Katrol. Ook: steun in een dok waar de kiel op rust.
Blote kont, koppel en speer	Schertsende tenue-omschrijving.
Bobber	Natte rijst.
Bodem	Schip. Er namen vier bodems aan de actie deel.

Boeg

1. Voorstevan van een schip. Een rechte boeg (ex-Hr.Ms. Zeven Provinciën) of een klipperboeg (ex-Hr.Ms. De Ruyter).
2. In: 'Alle hens voor de boeg':
boeg boog = afscheiding tussen vóóruit en achteruit; dus: aantreden op het halfdek.

'Alle hens voor de boeg' op Hr. Ms. Zeven Provinciën (1956).

Boegbuis(kamer)	Lanceerplaats voor een torpedo vóór in het schip. Hekbuis(kamer) = idem achter in het schip.
Boeggolf	Golf voor de boeg tijdens de vaart. Ook wel: Snor.
Boegseren	Het bij windstilte met een roeisloep voorttrekken van een zeilschip.
Boegstopper	Inrichting op de boeg van het schip om de ankerketting vast te houden tegen uitlopen. Ook: Kettingstopper.
Boei	1. Baken of ton voor het aangeven van een veilige vaargeul. 2. Reddingboei.
Boeienschip	Begeleidingsschip bij divisies Mijnenvegers.
Boeireep	Stalen kabel tussen een boei en een anker.

Boeisel	Bovenkant van een sloepshuid, waarin zich de scheegaten bevinden.
Boeitje pikken	Oefening (op open zee) in het langsijz komen, waarbij een boei de kade voorstelt.
Boekenkist	Rondzending over de verschillende onderdelen van de KM van lectuur uit het boekenfonds voor ontspanning en ontwikkeling.
Boekoes	Boek (Maleis). Volgens de boekoes = zoals het normaal gaat; voor zover bekend. Iets in de boekoes opzoeken.
Boellawaai	Boellawaai-hemd = kleurrijk hemd; Bulawaya (= spring over de draad), naam van een populair danswijsje op Curaçao in 1951/52.
Boellijn	Lijn waarmee de zeilen aangetrokken werden. Ook: Boeilijn.
Boellijn over de nok	'Het was -': Het was volkomen mis (herrie, opschudding).
Boer	1. Iemand met een speciale functie: waterboer, olieboer, kooizakkenboer. 2. Geef die boer een stoel = (ook bij de marine) reactie van een omstander als iemand een boer gelaten heeft.
Boer met zijn varkens	School bruinvissen of dolfijnen.
Boereknoop	Fout gelegde knoop.
Boerenacht	Een nacht waarin je vrij van wacht bent.
Boerenachtgast	Opvarende, niet ingedeeld bij de nachtwacht.
Boeroeng	Vogel (Maleis). Men probeerde vroeger vaak een (exotische) vogel uit de Oost mee te brengen.
Boesoek	1. Rot, onbetrouwbaar (Maleis). 2. Pienter boesoek = slim op een manier dat hij er alleen zelf beter van wordt.
Bojo	Grote, sterke kerel. Bojo-shirt = opzichtig hemd. Zie ook: Boellawaai.
Bok	1. Spotnaam voor infanterist (landmacht in het algemeen). 2. Hijsgerei. 3. (MLD) Op de bok zitten = Op één van de stoelen in de cockpit zitten. 4. Navigatiebrug.
Bokketuig	Militair leergoed: samenstel van koppel, patroontassen, bajonetschede en riemen.
Bokkeveld	Exercitieveld voor infanterie-oefeningen. (Oorspronkelijk achter het KIM)
Bolder	Stalen koker op het dek om trossen omheen te leggen.
Bol	Bolle kant: 'Met de bolle kant naar boven' = als je je buik volgegeten hebt een uurtje gaan rusten; kortom: slapen.
Boodschap	Ergens geen boodschap aan hebben = niets mee te maken hebben.

Boord	Te boord lopen = terugkeren in zijn vorige positie van een (kanon)loop na afvuren van een schot.
Boordlichten	Rood en groen licht voor varende schepen, respectievelijk aan bakboord en aan stuurboord.
Boot afhouden	Zich aan het werk onttrekken, luiwammesen. Zelf niets doen terwijl anderen werken (=uitknijpen). Ook: ontwijkend reageren.
Bootjesreis	Oefenreis voor adelborsten.
Bootsmaat	Vroegere rang tussen Kwartiermeester en Bootsman.
Bootsman	Bij de dekdiens rang van sergeant.
Bootsmansfluit	Speciale fluit voor het geven van orders, attentiesenen en eerbewijzen.
Bootsmanskist	De zee. 'Gooi het maar in de bootsmans-kist' = gooi het maar overboord. Eén van de opdrachten voor nieuw-geplaatsten aan boord is het zoeken van de sleutel van de bootsmanskist. Zie: Opdrachten.
Bootsmansladder -trap	Touwladder of touw met knopen.
Bootsmansstoeltje	Plank, opgehangen in touwlussen, waarmee iemand omhoog wordt gehesen voor werk-zaamheden in de mast, buitenboord, ed.
Bordeelslui pers	Buitenmodel schoenen (vooral met crêpe zolen).
Bordes	1. Houten rooster als uitbouw buitenboord voor de loders. 2. Plaats voor zoeklichten, peilkompas, ed.
Boreas	Koning van de Poolzee; komt aan boord bij het passeren van de poolcirkel en geeft toestemming door te gaan. Geeft opdracht de panamakluis blauw te schilderen door de jongste officier en de jongste matroos, beiden gekleed in tropenkleiding. Een blauwe neus halen = de poolcirkel passeren. Zie ook: Rode neus.
Borgen	Een beletsel tegen losraken aanbrengen.
Borgketting	Ketting om een zwaar voorwerp vast te sjoeren.
Borglijn	Eindje touw, verbonden aan een voorwerp om verloren gaan te voorkomen. Ook: Borgtouw tje.
Borstlap	Aanvankelijk wit-blauw gestreept 'T' shirt later gestreept doekje dat onder een baje hemd werd gedragen, thans vervangen door een sportwitje. Door Britse admiraal Nelson ingesteld: drie witte strepen naar aanleiding van drie zeeslagen van hem. Ook fictieve naam: matroos Borstlap.
Bottelier	Beheer over en verantwoordelijk voor de uitreiking van levensmiddelen aan boord. Tevens slager.

Bottelier in 1958.

Botteliersblauw

Bepaalde kleur blauw. De bottelarij was meestal blauw geschilderd: dit houdt de vliegen weg.

Botvangen

Situatie als een roeier door de kracht van het water een riem uit de handen wordt gerukt en hij achterover slaat.

Ook: voor niets komen, geen succes hebben.

Bovenrol

Personeel dat in de bovenrol loopt, is extra personeel; dus aanvulling op de officiële bemanningslijst (BL).

B.O.Z.

Bevoorrading-Op-Zee. Tijdens het varen een nieuwe voorraad krijgen of geven. Signaal voor B.O.Z.-rol: Schipper mag ik overvaren.

B

B.O.Z.: olieladen a b Hr. Ms. Evertsen uit Engelse tanker.

B.O.Z.-mat	Langharige kokosmat, wordt dáár neergelegd, waar het werk plaatsvindt, ter bescherming van het dek bij werken met tuigage.
BOZ-tuig	Tuig benodigd voor BOZ-operatie: BOZ-lier: BOZ-riem: enz. enz.
Braadslede	Vlamschild onder de harpoon, waarin je uit de wind ligt bij het zonnen; lekker bakken, net als in een duinpannetje.
Braadspillen	Horizontale trossentrommels op het voordek van een grote sloep.
Bramstaglopers	Capucijners. Als ze uit blik komen ook: Vruchten-op-water.
Brandpiket	Aantreden van de bij het brandpiket ingedeelde schepelingen. (Signaal is 'Hup Marjanneke'.)
Brandwachtvaren	Met een schip of een sloep voor de kust of op een rede toezicht houden.
Branie	Moedig, flink (Maleis). Daar is hij toch geen branie voor.
Braniekraag	Matrozenkraag van donkerblauw linnen met drie witte bandjes.
Branieschopper	Lawaaiig, flinkdoend persoon.

Brassen	Iemand bij de wind brassen = iemand voor de gek houden. (Ook: iemand afloeven, net te snel af zijn.) Z'n geld verbrassen = opmaken.
Breed	1. Flink. Breed doen = zich heel flink voordoen. 'Doe niet zo breed!' 2. Brede zij = de zijde in de midscheeps.
Breeuwen	1. Dichten van naden van houten schepen en/of dekken met touw werk en pek. 2. Nabreeuwen = blijven mopperen over een oude zaak.
Brevet	Kenteken van speciale kennis, gedragen op de rechtermouw, zoals duiker, kanonnier, radio-afstandpeiler, geruispeiler, enz.
Brijn	Vuil, schuim en olie op het water van een stoomketel; zeer zout afvalwater van een verdamer of zoetwatermaker. Ook: zout, pek. Zo zout als brijn.
Broek/Broeking	1. Versterkte linnen kant aan een vlag met aan de bovenzijde een oog. 2. Zeildoekse kap rond de vissing van de mast om inwateren te voorkomen.
Broek van Bertha	Zeikdoekse windhapper in een patrijspoort.
Broekmat	Brede baan van gevlochten touwwerk, verbonden aan de kop van een davit, waarmee een voorgehesen sloep zeevast wordt gesjord.
Broodje	Ballastschuitje van 25 kg. (meestal lood)
Broodmolen	Mond.
Brug	Plaats vanwaar de opdrachten gegeven worden. De officier van de wacht staat daar als het schip op zee is.
Brul	Schreeuw. Een natte brul geven = een harde schreeuw, als je iemand wil spreken of de aandacht wil trekken.
Brulboei	Bijnaam voor een marinier die les infanterie geeft.
Bruinwerken	Overdreven z'n best doen, uitsloven, op zo'n manier, dat het wel op moet vallen.
Buffelen	Eten.
Buik	1. Een buik vol ervaring = heel veel ervaring. 2. Holte van een schip of een zeil.
Buikorgel	Harmonica (accordeon); vroeger het enige muziekinstrument aan boord. Ook: trekpiano. Zie ook: Luchtverdeelkast.
Buis	Bajen hemd.
Buiskap	Kap van zeildoek op een sloep voor het opvangen van het buiswater.
Buiswater	Overkomend spatwater.

Buitenboordsgasten	Matrozen die het schip buitenboord moe(s)ten schoonhouden.
Buizen	Stevig drinken. 'Gaan we nog buizen vanavond?'
Bul	Ding, machine(-onderdeel): geef dat bul eens aan.
Bullseye	Een treffer bij schieten. (oog van stier; roos)
Bultzak	Scheepsmatras.
Bun	1. Koker in onderzeeboot, waar diverse masten in kunnen zakken (2 periscopen, radarmast en EOY-mast). 2. Ruimte in sommige vissersschepen met geperforeerde platen, zodat er water vrij door kan stromen, om vis levend te bewaren.
Bunk	Opbergruimte in de ruimte onder de banken van jachten en aan boord van vliegtuigen.
Bunker	1. Bergplaats op een onderzeeboot voor groente en/of aardappelen. 2. Vroeger op bovenwaterschepen ook voor kolen. Kolenbunker: Voorraadbunker.
Bunkeren	Bevoorraden van een schip aan de wal of op zee. Ook: eten.
Bunkoker	Geeft de gelegenheid vang einden door de bodem van een sloep binnenboord te nemen.
Bunzing	Verzamelnaam voor allerlei viervoetige dieren als hond, kat, enz. Ook: iemand die zich zelden (of nooit) wast, onwelriekend. Ook: gemeen, onbetrouwbaar.
Bus	Oud soort boordkanon.
Bush-bush	Benaming voor de (weinige) 'verse' groente op Nieuw-Guinea. Die bestond uit een soort andijvie en een soort postelein: niet bepaald smakelijk; Bush is oerwoud.
Busschieter	Paai van een kanon.
Butsmuts	Helm (Butskop = hardleers persoon)

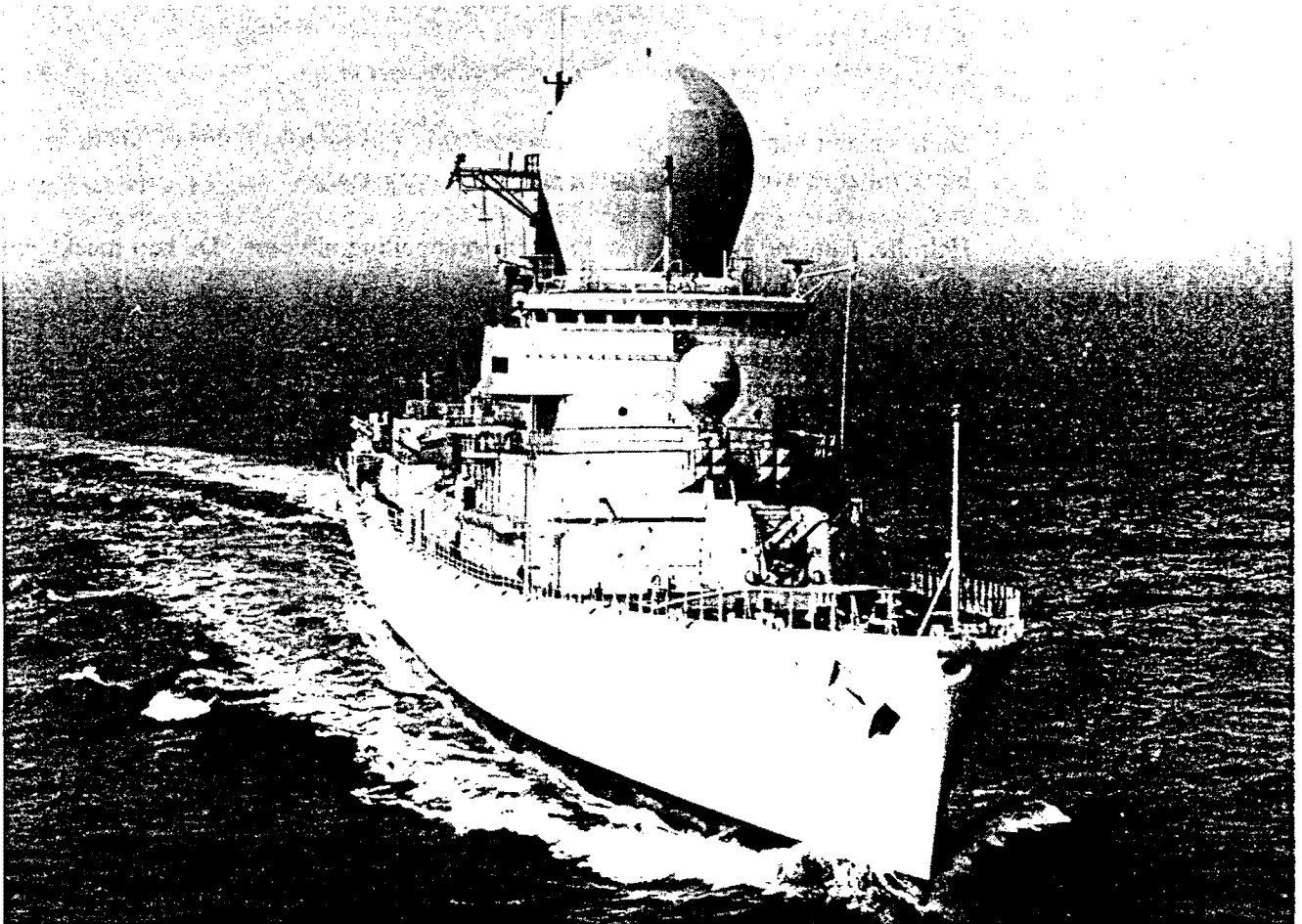
Cabotage	Het varen van Kaap tot Kaap.
Caf	Cafeteria.
Caf-commissie	Gekozen commissie ter regeling van de gang van zaken in het caf, met een vertegenwoordiger uit ieder dienstvak.
Caf-oudste	Gekozen vertegenwoordiger van de manschappen; voorzitter van de caf-commissie.
Campagne	Het verhoogde achterdek, waarin zich de kajuit bevond. (Niet meer op moderne schepen)
Campo Alegre	Centrum van plezier op Curaçao.
Captains dinner	Gezamenlijke maaltijd (meestal naar aanleiding van een speciale gebeurtenis) op uitnodiging van de commandant, waarbij iedereen, ongeacht rang of stand, door elkaar zit. (Meestal capucijners met spek.)
Cardanusring	Ring waarin het kompas vrijdraaiend en horizontaal wordt opgehangen.
Cartersporen	Openingen in de spanten om condenswater weg te laten lopen. (Vaak verbasterd tot: Kattenspoor) Soms loopt er een ketting door om – door daar aan te trekken – ze vrij te houden van vuil, lappen, ed.
Catacombe	Slaapverblijf voor de zeewacht.
Catapult	Toestel om vliegtuigen te lanceren (af te schieten) vanaf het dek van een vliegkampschip. Nu: Katapult.
Catwalk	Lager liggende veiligheidsgang aan buitenzijde van het vliegdek.
Chef	Hoogste in rang onder de koks. (Later ook wel bij andere dienstvakken.)
Chef d'équipage	1. De oudste onderofficier van de dekdienst aan boord van schepen. 2. Bij de walinrichtingen vaak de oudste adjudant.
Chevrons	Onderofficiersstrepen. (Hoofdzakelijk bij Korps Mariniers.)
Cobra	Tros waarbij manilla en staaldraad door elkaar geslagen is.
Col	Wollen kledingstuk, bestaand uit een rolkraag met een borst- en schouderstuk.
Combattant	Geregelde militairen en leden van verzetsgroepen zijn legitieme combattanten.
Commandant	Belast met de leiding aan boord van schepen en inrichtingen.
Commandeur	(Vroeger) tijdelijke rang, toegekend in verband met een bepaalde functie ('one star admiral').
Commandocentrale	Aan boord van schepen van waaruit het schip tactisch geleid wordt.
Commandovlag	Vierkante vlag; kenteken van een militair commando.

Commissarisje	Half jonge jenever/half berenburger. Ook: Koetsiertje.
Commissie	Commissie van onderzoek, benoemd door de commandant.
Commissie van gedelegeerden	Commissie, bestaande uit een officier, een onderofficier, een korporaal en één of twee manschappen, o.l.v. de O.V.A., die bepaalt wat de scheepstoko verkoopt en wat er met de winst van de algemene toko gebeurt.
Compagnie	Vlag (op het achterdek).
Complimenteren	Afleggen van officiële bezoeken in een vreemde haven door de commandant.
Conduite	Beoordeling van iemand. (Conduite-rapporten, conduite-boekjes, enz.) Iedereen krijgt op vastgestelde tijden een CR.
Confi	Confidentieel. Classificatie van een bericht.
Consignes	Orders voor de schildwacht.
Contrasein	Seinvlag (rood en wit gestreepte wimpel), aangevende dat men als seinontvanger het sein heeft begrepen. Dit kan ook d.m.v. een seinclamp of een geluidsein gedaan worden.
Courtoise	Courtoise der zee = de hoffelijke wijze waarop schepen elkaar begroeten (met vlag, saluut, ed.).
Crosspollen	Tijdelijke uitwisseling van opvarenden naar een ander (buitenlands) schip.
Cutter	Mes in oropesatuig om verankerde mijnen af te snijden. (Zie: Oropesatuig.)

D-sluiting	D-vormige harpsluiting.
Daalder	Rond houten opvulstuk in een houten dek ter afdekking van bouten en schroeven.
Dak	Hoofd. In: Pijn in mijn dak = hoofdpijn. Ook: de navigatiebrug van een schip.
Darren	Rondlopen of slenteren.
Davits	Ophanging voor het in- en uitdraaien van een sloep.
Debarkeren	Van boord gaan.
Deining	Ruzie. 'Zoek je deining?'
Deinzen	Achteruitlopen van een zeilsloep.
Dek	Grond. Zijn klus viel op dek = hij was stomverbaasd. Hij viel (ging) tegen dek = hij viel flauw.
Dekhengst	Bootsman.
Dekken	1. Schuilen. 2. Van beneden naar boven: koebrugdek, tussendek, kuildek, opperdek, tentdek, lichtdek. Nu: H-dek (eerst doorlopende dek); naar boven: G-, F- en E-dek; naar beneden: J-K-, L- en M-dek.
Dektalie	Zie: Talie.
Dekzwabber	Bijnaam voor matroos van nautische dienst.
Delegatie	Gedeelte van het katje dat wordt ingehouden en dat men rechtstreeks naar iemand laat overmaken.
Delta-tros	Gevlochten tros.
Demag	Demagnetiseren, demagnetisatie.
Demagnetiseerkastje	Kastje waarin de HTD horloges kan ompolen bij het passeren van de evenaar.
Derdehand	Takelstel bestaande uit een twee- en een éénschijfsblok.
Desactiveren	Onschadelijk maken van een torpedo of een mijn.
Detachement	1. De mariniers aan boord. Zij vormen een aparte divisie. 2. Groep opvarenden voor een bepaald doel. Bv.: Landingsdetachement = de leden hiervan gaan bv. op andere schepen kijken wat er aan de hand is. 3. Tijdelijk plaatsing. Ook: Detachering. 4. Aanloop-bemanning van een schip dat nog in dienst gesteld moet worden.
Detacheren	Tijdelijk een andere plaatsing krijgen, zonder daar ingeschreven te worden, d.i. niet in de administratieve rol opgenomen worden.

Detail	<ol style="list-style-type: none"> 1. Onderdeel van een scheepsuitrusting, dat zo is samengesteld dat het personeel van een bepaald dienstvak daarin alle goederen vindt die het nodig heeft. Detail ophalen = inventaris controleren. 2. Bespaar me de stuitende details = ik wil het niet precies weten.
Dichtvaren	Op iemand kunnen dichtvaren = iemand kunnen vertrouwen. Ook: Blindvaren.
Dienstdoend	Matroos of marinier, die is aangewezen om als korporaal (kwartiermeester) dienst te doen. Hij is kenbaar aan een band, waarop de letters D.D.K. (Dienstdoend Korporaal.)
Dienstfiets	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gewone, zwarte, rechte fiets met terugtraprem. 2. Dienstbril met ronde glazen, zoals verstrekt door de KM.
Diepen	Controleren of een mijnbol op de ingestelde diepte onder water ligt.
Dieptebommen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vleeskroketten. 2. Cocktail van zoveel mogelijk voorkomende drankjes.
Dippen	Oude manier van peilen van de brandstoftanks tijdens het olieladen, als de tanks bijna vol zijn; wordt gedaan met behulp van dipzwaardjes.
Dipper	Heli die, hangend boven het water, een sonarpeiling uitvoert. 'De heli maakt een dip.'
Dinky	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rubberboot. 2. Ondiepwatermijnenveger.
Dirk	Staag, waar de boom van een zeil in hangt.
Ditch	(MLD) Noodlanding op zee.
Dito	Mondje dito = mondje dicht.
Divisie	Indeling van de bemanning in drie of vier wachtsdivisies. Bv. bij drie divisies loopt men bij zeezicht vier uur op en acht uur af. Het MK-personeel kan een aparte divisie vormen.
Divisiechef	Officier belast met de zorg over een bepaalde groep.
Djoeroemoedi	(Maleis) Benaming voor een Inlandse kwartiermeester.
Dobbelsteen	Vierkantje aan het ondereinde van een mast.
Dobberen	Het schip ligt stil op zee te drijven, terwijl er niets gebeurt, geen oefeningen.
Dodemanssteek	Laatste steek bij het innaaien van een lijk in een zeildoekse lijkezak; deze gaat door het neusschot van de dode, om het zeil goed aan het lijk te bevestigen.
Doeloe	Eerst, vroeger; Tempo doeloe = vroeger, de goede tijd (Maleis).
Doft	Zitbank in een roeisloep. 'Ieder op zijn eigen doft' = ieder op eigen gelegenheid, m.a.w.: zelf ergens zien te komen.

Dokken	1. In dok gaan. 2. Betalen.
Dokstukje	Liefhebberij. Een dokstukje hebben = een stokpaardje. Ook: Een dokstukje van iemand zijn = een wit voetje bij iemand hebben.
Dol	IJzeren vork op pen of pennen in het dolboord, waarin de riem wordt gelegd.
Dolboord	Bovenkant van het sloepboord, waarin zich de roeidollen bevinden.
Dollen	Voor de gek houden, op stang jagen. 'Je moet niet dollen met mij.' Zie ook: Radôme.
Dome	Bolvormig onderdeel op een schip: o.a. bescherming van de sonar of radar.

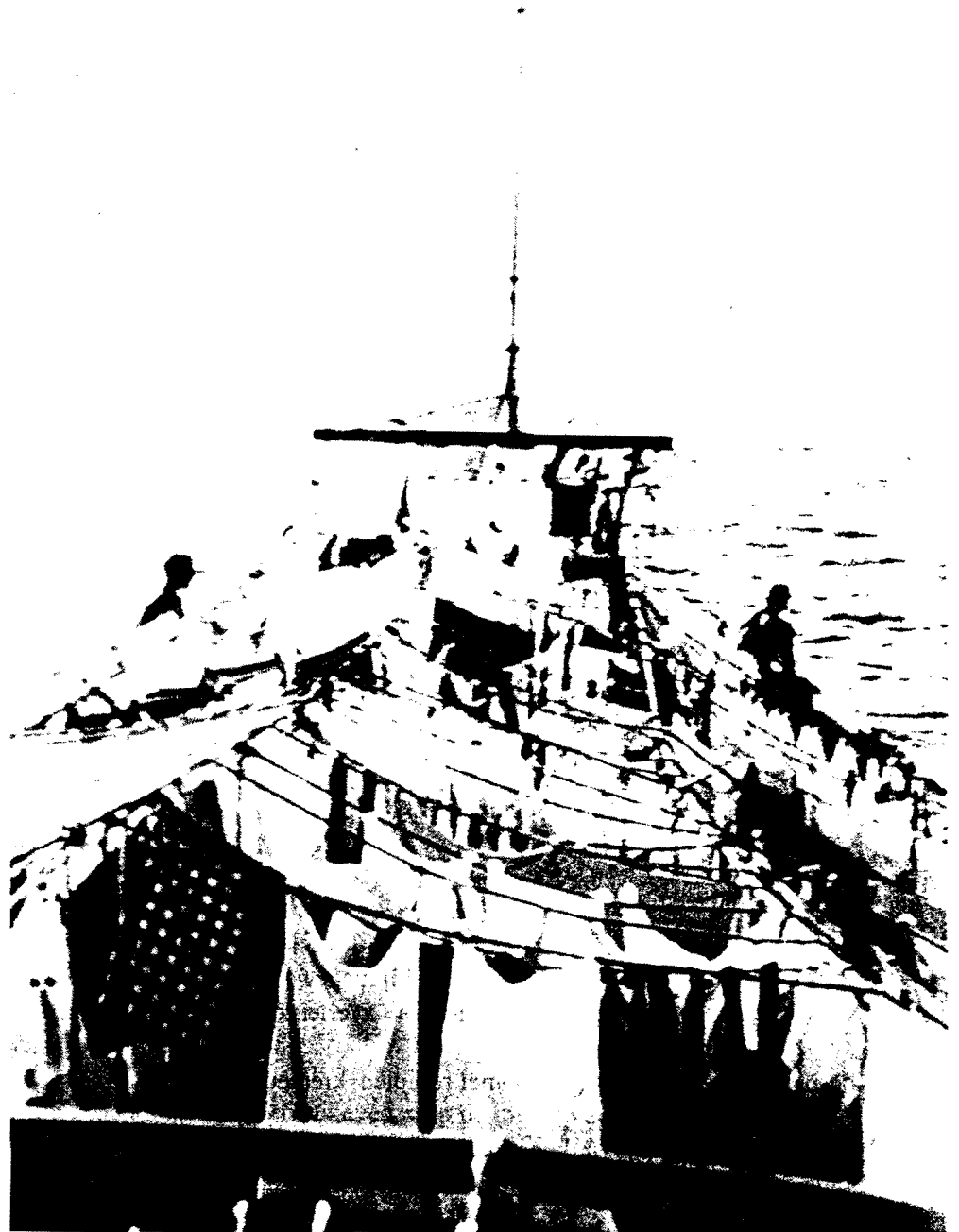

Dome van Hr. Ms. de Ruyter.

Dompen	Eén uiteinde omlaagdraaien in het verticale vlak. (bv. een kanon). (Zie ook: vluchten'.)
Donkey	Motor in een zeilboot. (Donkeyen = op de motor varen.) Ook: benaming voor willekeurige machine. De kleermaker zat achter zijn donkey als een bezetene te trappen.
Donderpen	Bliksemafleider op de kloot van de mast.

Doodvaren	De wind doodvaren = met dezelfde snelheid voor de wind uitvaren, waardoor er (in de tropen) geen koeling aan boord is.
Doorblazen	Na het olieladen de olieslang met lucht schoonblazen (terug in de tank).
Doorgaan	Signaal tot voortzetting van de (voor een eerbewijs o.i.d.) afgebroken werkzaamheden.
Doorhalen	Trekken aan een trosseneind. Hand over hand doorhalen! = order om een tros vlug door te halen en daarbij beurtelings elke hand te gebruiken.
Doorlooien	Doorlopen. Hij kan wel doorlooien = hij kan het wel vergeten.
Doormannen	Doorgeven van hand tot hand.
Doorzetten	Doorvaren. Als men van koers wil veranderen of vaart wil minderen, zet het schip eerst nog wat door.
Dot	Handje poetskatoen om schoon te maken.
Douwe Auwkes	Vroegere mijnenlegger. Nu: 'Hr.Ms. Douwe Auwkes' = een denkbeeldig schip, waar allerlei sterke verhalen over te vertellen zijn. Ook: 'Hr.Ms. Belom Datang' = Maleis: Nog niet komen.
Dove jut	Verplaatsbare houten hijsbalk, gebruikt bij het werken met zware lasten.
Draad	Geen draad geven = in het geheel niet reageren.
Draadjesvlees	Rundvlees, sudderlap.
Draadversperring	Gerecht van rijst met rotmok van langdradig vlees uit blik.
Drad	Peiler boven op de brug van een mijnenjager, die de richting aangeeft van een sonarpeiling, gebruikt bij het uitzetten van een rubberboot.
Drankbak	1. Iemand die veel drinkt. 2. Een bakje opgedaan door te veel drinken. Drankbakken worden over het algemeen behoorlijk krijgstuuchtelijk gecorrigeerd.
Dreg	Licht, vierarmig anker voor kleine vaartuigen of drie-armige vishaak.
Drie	Tegen een matroos 1e-klas (althans tegen iemand die beter zou moeten weten) die zich gedraagt alsof hij niets weet: 'Je lijkt wel een drie!' Werken als een drie = allerlei rot-klusjes (moeten) opknappen.
Drie-in-de-pan	Pannekoek met rozijnen, krenten en spek.
Drift	Losraken, gaan drijven. Het schip raakt driftig. Ook het verlijeren wordt drift genoemd.

Drijfanker	Trechtervormig zeil, dat – in het water geworpen – helpt kleine vaartuigen de kop op de zee te houden.
Drijfijs	Dobbelsteentjes spek. ‘Snert met drijfijs’.
Drijvende wimpel	Voorgehesen op de manier van een vaan (= zoals de oranjewimpel bij de driekleur gehesen wordt). Vroeger gebeurde dit zo ook bij de oorlogswimpel.
Drone	Onbemand, radiografisch bestuurd doelvliegtuigje gebruikt voor schietoefeningen; wordt met een startraket gelanceerd.
Dronkemanstrap	Klampen tegen de scheepshuid, waarlangs men binnenboord kon klimmen.
Droogwant maken	De droge plunje van de waslijn halen.

Drogen al/b Hr. Ms. Evertsen in Korea (1950).

Druif	Ronde knop aan het eind van een sloepshaak.
Druil	Klein zeil, gebruikt bij wailboten.
Dubbele	Rang van sergeant-majoor; waarschijnlijk door de vier strepen: 2 x 2, dus het dubbele van een korporaal.
Duikzakje	Zeildoekse zak waar duikers hun attributen in hebben.
Duiven van de admiraal	(Kok)meeuwen.
Duiventil	Seindek boven het stuurhuis op de brug.
Dummy	Oefenmunitie zonder lading.
Duvelen	Stakelen = het geven van lichtseinen d.m.v. een toorts (= duvel).
Duvelstoejager	<ol style="list-style-type: none"> 1. Slipinrichting in de kettingbak om het geheel uitlopen van ankerketting te beletten. 2. Manusje van alles: de jongste die voor alle klusjes gebruikt wordt.
Duveltje	Klein soort potkachteltje in het vooronder van een klein schip.
Druif	<p>Balletje achterop de pikhaak.</p> <p>Uitdrukking voor iemand die een minder slimme streek uithaalt. Mooie druif! Wat ben jij voor druif!</p>
Dyserinck-werk	Een bundel preken, waaruit 's zondags tijdens de (verplichte) kerkdienst door één van de officieren een hoofdstuk werd voorgelezen.

Eelt	1. Scheldnaam: stom dier, sufferd. 2. Algemene benaming voor een onderdeel of een stuk gereedschap. Geef mij dat eeltje eens aan!
Eénpitter	Motor met één cilinder.
Eén-uit	Rookpauze tijdens een oefening. (Oorspronkelijk afkomstig van de onderzee-dienst.) Tijd voor één sigaret.
Eerste officier	Hoofd van de inwendige dienst; plaatsvervangend commandant aan boord van een groot schip. Op een klein schip is dit de oudste officier.
Ei	Hoofd. (lichaamsdeel) Hij kreeg een stuitert voor zijn ei = een klap voor zijn kop.
Ei, ei	Zie: Ay, ay.
Eikel	Minderwaardig, dom persoon. De twee grootste eikels bij de Marine: je voor-ganger en je aflosser.
Eikelen	Zeuren.
Eikeltje	Maat.
Eikie	Hond(je). Ook: Eik; Eikje. (Frans: chien).
Eikeloof	Versiering op de petklep van KLTZ en hoger. In de wandelgang: Eikelloof, Eikeltjespet of (wat minder eerbiedig) Meeuwen-poep.
Eitje	1. Gezegd van iets dat geen moeite kost, een makkie. 2. (MLD) Zachte landing van een vliegtuig.
Eleveren	Bewegen van de loop van een kanon in verticale richting. (Zie: Vluchten.)
Ellebogenboek	Bevorderingsranglijst voor onderofficieren en officieren.
Embarkeren	Inschepen.
Endje	Eindje: los stuk touw.
Enterbijn	Korte bijl met één scherpe zijde en een punt.
Ensign	White ensign – op een Engels oorlogs-schip; Union Jack: St.George (Engeland), St.Andrew (Schotland), St.Patrick (Ierland). Red ensign – op een koopvaardij-schip. Blue ensign – voor KMR.
Enternet	Zie: Apenet.
Enterhaak	Dreg met scherpe punten om over te gooien.
Equipage	Alle aan boord dienende militairen, met uitzondering van de officieren.

Ereteken	<p>Onderscheiding voor langdurige, eerlijke en trouwe dienst. Deze werd voor het eerst uitgereikt in 1844 door Koning Willem I.</p> <p>Bij officieren oranje-wit-blauw, verticaal gestreept lint. Zie: Jeneverkruis.</p> <p>Bij onderofficieren oranje lint.</p> <p>12 jaar: bronzen medaille; 24 jaar: zilveren medaille; 36 jaar: kleine gouden medaille; (50 jaar: grote gouden medaille).</p>
Escadrille	Klein eskader vliegtuigen in groepsverband.
Eskader	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aantal schepen onder bevel van een vlagofficier. 2. Groep oorlogsvliegtuigen. <p>Zie ook: Squadron.</p>

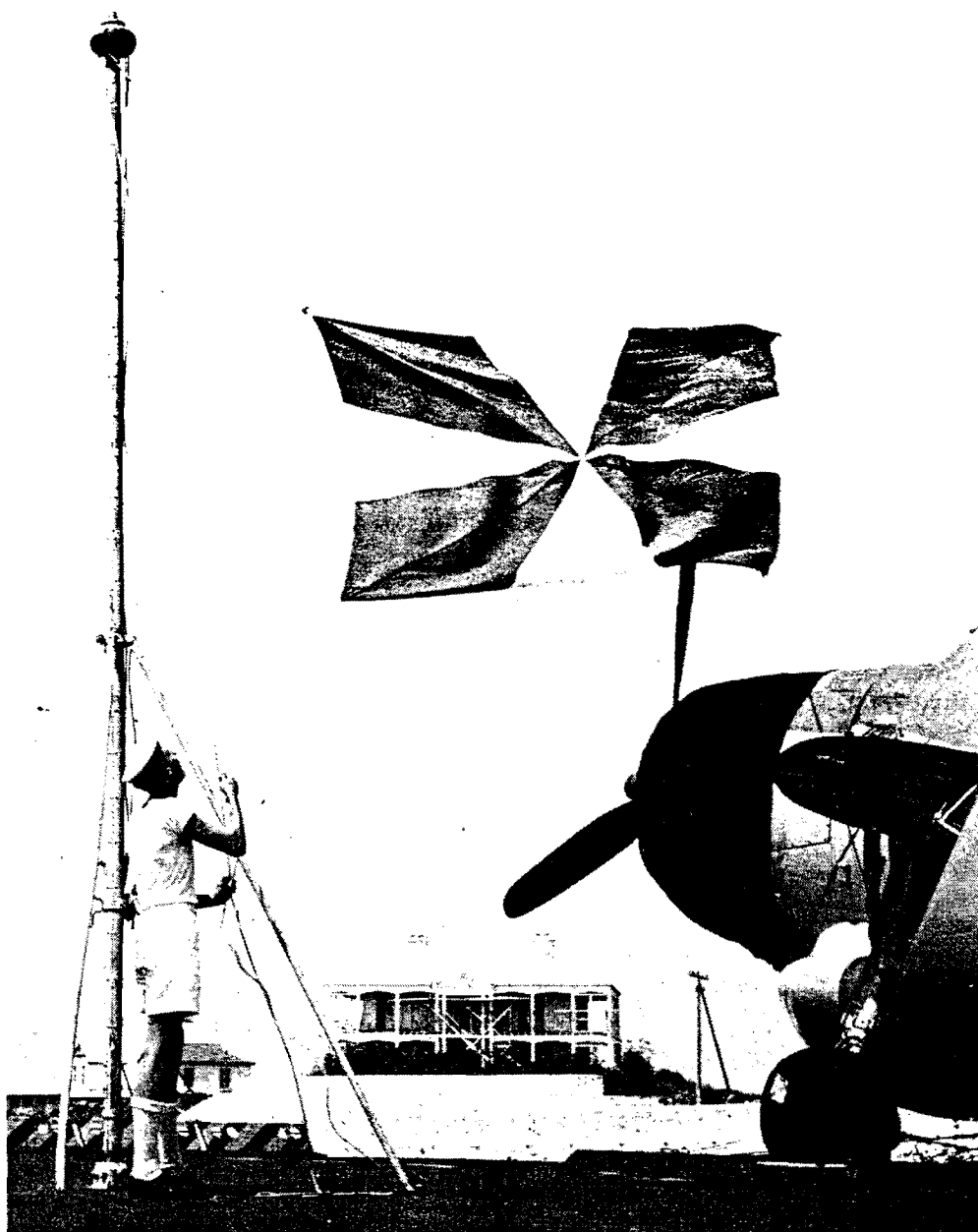

Oefeneskader op Celebes (1926).

Etablissement	Marine Etablissement (ME), sinds 1655 het terrein van de (Koninklijke) Marine in Amsterdam.
Etat-majoor	Alle officieren aan boord met uitzondering van de commandant.
Ezelshoofd	Bovenste beugel waarmee de steng tegen de mast is bevestigd.

Facteur	Degene die aan boord belast is met het verzamelen, bezorgen en verzorgen van de post.
Fal	Fusil Automatique Leger: 7,62 mm, semi-automatisch geweer.
Fan	Ventilator.
Fanfare	Zie: Rateltuig.
Fanion	Kleine vlag, meegevoerd door een marcherende troep ter vervanging van het vaandel. De stok heeft een koperen punt. Hiervoor worden geen eerbewijzen gebracht.
Fantasietuig	Soort zeiltuig van een sloep afwijkend van het modeltuig.
Feeëntrein	Trein naar (en eventueel terug, van) Den Helder met de uitgenodigde dames voor het Assaut.
Feestsigaar	Benaming voor raketten door niet-WD'ers.
Feestverlichting	Gekleurde muisjes. Ook: Technicolour.
Fender	Zeer grote stootwil van rubber.
Fietsenmaker	Benaming voor de filmopérateur als hij een domme fout maakt.
Fiksen	Iets voor elkaar brengen.
Film	Geheugen. Hij is een stukje film kwijt = als gevolg van overmatig drankgebruik (op de wal) zich een deel van de avond niet meer kunnen herinneren.
First	Eerste Officier.
Fiscaal	Openbare aanklager bij de Zeekrijgsraad.
Flambouw	Brandende fakkel. (o.a. in het embleem van de Technische Dienst)
Flight	(MLD) Ruimte waar de mensen zitten die de vliegtuigbewegingen en de gereedheidstoestand in de gaten houden.
Flipper	Kenteken (twee dolfijnen en dwarsdoorsnede van een OZBT) van de onderzee-dienst. Zijn flipper hebben = afge oefend zijn. Ook: Zijn vijf hebben. Dat is het cijfer dat behaald moet worden om als 1e klas die Flipper te mogen dragen. Later als korporaal moet dat een 6 of 7 zijn; vanaf de rang van sergeant een 8; deze laatste mag dan ook als chef-onderwater varen.
FLO	Functioneel leeftijdsontslag.
Flottielje	Kleine vloot van gelijksoortige oorlogs-schepen.
Foedraal	Overtrek, koker voor bv. een zee kijker.

Fok	Driehoekig langsscheeps zeil vóór de voormast.
Foliëren	Het nummeren van kledingstukken.
Fost	Flagofficer Seatraining te Portland.
Frok	Onderhemd.
Front	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voorzijde. Ook: Voorfront. 2. Frontmaken = de voorzijde (het gezicht) keren naar... Eerbewijs. B.v.: alle zich aan dek bevindende personen nemen de houding aan langs de zijde waar men een buitenlands schip passeert. Front maken over stuurboord! – over bakboord! – over beide zijden. Ook: Front maken! = halt en stil houden der bemanning bv. als eerbewijs aan de commandant.

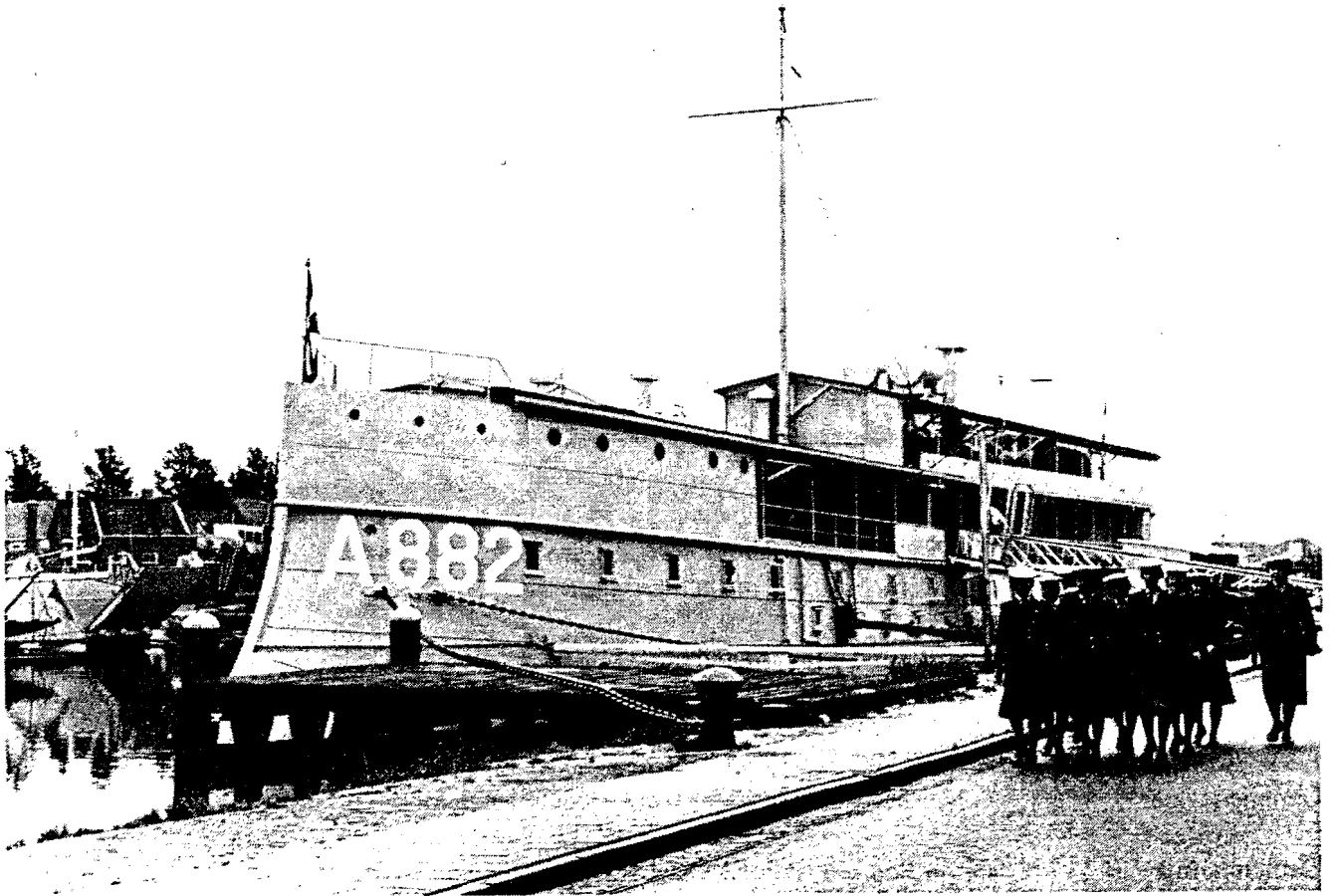

De geus wordt gehesen. (Zie: Geus.)

G-boten	Oud type torpedobootjagers.
Gaatjesneus	Slim, pienter persoon.
Gaffel	Rondhout, schuin opwaarts steunend tegen de kruismast, waaraan de vlag wordt gevoerd. Bij zeilschepen rondhout voor bovenlijk van grootzeil.
Gakken	Als aasgieren; proberen vooraf de lekkere hapjes te krijgen en achteraf kijken of er nog een lekker stuk (vlees o.i.d.) over is.
Galerij	Privaat (w.c.) (voor officieren).
Galjoen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rasterwerk op oude zeilschepen onder de boegspriet. 2. W.C. voor korporaals en manschappen in het uiterste einde van het voorschip aan stuur- en bakboord: een plank met gaten, waaronder een koker, uitmondend buitenboord. Bij zwaar weer was het een hele toer daar te zitten en leverde óf een nat pak op, óf men werd bevuild doordat alles terugkwam.
Gallen	Zie: Griepen.
Galons	Strepen voor officieren. Gegaloneerde krijger = officier.
Gamelle	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aanrechtruimte: werkruimte van de hofmeesters. (Zie ook: Gamellehut) Pantry. 2. Keukeninventaris. 3. Was vroeger een fonds voor aanvulling en veraangenaming van de scheepsvoeding en de verfraaiing van de tafel. Ook: Gamellegeld.
Gamellechef	Officier c.q. onderofficier belast met het beheer van de tafelgelden.
Gamellehut	Hut waar de hofmeester zijn werkzaamheden verricht.
Garen	Dunste soort touwwerk bij de marine, gevormd door vezels met zon ineen te draaien voor het 'schiemannen'.
Garenwantslag	Drie strengen met zon geslagen, ook wantslag; gebruikt voor alle doeleinden waarbij de buigzaamheid op de voorgrond staat.
Gascitadel	Gedeelte van het schip dat gasdicht gesloten kan worden en onder overdruk kan worden gebracht om gas, biologische en nucleaire fall out te doorstaan. Toegankelijk via gassluizen.
Gast	Geroutinerde matroos, 1e en 2e klas.
Gebakken marinier	Moeilijk definieerbaar vleesgerecht. (Vroeger draadjsvlees dat al naar Nieuw-Guinea was geweest. Nu: smac o.i.d. met uien en sambal.)
Gebreide broek	Achter de gebreide broek liggen = bij moeder de vrouw thuis zijn. Zie ook: Kaap kont.

Geeft acht	Order: in de houding gaan staan. recht vooruit kijkend. pink op de naat van de broek. Ook: Hoorn-, trompet- of tromsignaal. een aantal malen gegeven, alvorens op oproerig samenrottende militairen der zeemacht werd geschoten.
Geerd	Reep (touw) voor zijdelingse steun. Bv. gaffelgeerden.
Gei	Talie (reep, touw) waarmee men een laadboom in het horizontale vlak heen en weer beweegt. Voor de beweging in het verticale vlak dient het toppenend.
Gekat anker	Extra dreg die met een tros op het anker wordt gestoken om het houden daarvan in de bodem te bevorderen.
Gekawind	Getrouwd.
Geldboei	Speciaal boeitje van de kasofficier. Als een geldzak in een sloep wordt over-gevoerd. moet hierop als voorzorg een boei worden gestoken.
Gelijk. haalt op	Haal op ... gelijk = commando bij sloeproeien om riem naar voren te halen.
Gelijk werk maken	Zie: Vierkant.
Gemalen water	Onder het gemalen water staan = douchen.
Gemeten mijl	Opstelling aan de wal van twee bakens op bekende afstand van elkaar. Nieuwe schepen stellen hier hun echte snelheid vast.
Gerrit	Een meeuw die zich op de kloot van de geus of de vlaggestok heeft neergezet. Ook: overboord. Gerrit vliegt dan boven zee. Alles wat overboord gezet wordt. 'is voor Gerrit'. Aan Gerrit offeren = buitenboord kotsen. Zie ook: Duiven van de admiraal.
Gerucht	Einde gerucht = geen weerwoord meer krijgen. Afgelopen, plotseling verstomt het geroezemoes als gevolg ergens van.
Gespekte mat	Ruige kokosmat.
Gesticht	Bijnaam voor het Koninklijk Instituut van de Marine. (KIM).
Gestrand	Weg, verdwenen. Zijn barrang was gestrand.
Gestropt blok	Blok waaromheen een eind touwwerk is gestropt, ter onderscheiding van een 'beslagen blok' = blok met ijzerbeslag.
Geus	Vlag met 12 kleurvlakken op de voorstevan van een schip, liggend in een buitenlandse haven, in eigen haven als er ook een buitenlands schip ligt en op zon- en feestdagen. De vlag heeft tegen-zon draaiend afwisselende stroken rood-wit-blauw, met r-w-b aan het lijf. Ook: Prinsengeus.

Geusstok a/b Hr. Ms. Schorpioen (1961).

Geusstok	Vlaggestok op de voorstevan.
Gevoerd	Een vlag of wimpel voorgehesen.
Gezondheidstros	Extra meer- of ankerstros, gezet ongeveer op de helft van de ankerketting, om het schip rond te trekken, dwars op de wind, zodat de wind het goed kan ventileren.
Gieren	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uit de koers lopen van een schip bij zwaar weer. 2. Sloepen aan de bakspier gieren (=zwaaien) heen en weer op de stroom. 3. Over je nek gieren = vomeren.
Gijn	Uitspreken: jijn. (Het woord jijn wordt ook gebruikt.) Heel gijn, half gijn: zwaar 2x3 schijfs. c.q. 1x3 schijfs blok voorzien van twee neuten, omdat het een dubbele strop krijgt. Ook: Gijnblok.
Gijnloper	Zwaar touw dat door een gijnblok wordt geschoren.
Gijntuig	Takel.
Gissen	Schatten waar het schip zich bevindt. Men vaart dan op een gegist bestek, in tegenstelling tot het 'ware bestek'.
Glad werk maken	Een karwei keurig afwerken.
Glashard	Brutaal, onaandoenlijk, gevoelloos. Glasharde vogel = keihard mens.

Glazen slaan	Het aantal hele en halve uren van de wacht aangeven met behulp van de scheepsbel: een wacht van vier uur heeft acht glazen. (Stamt uit de tijd dat het glas van een zandloper in een half uur leeggelopen was.) Wachtwisseling bij 8 glazen. Zie: Wacht.
Glimmen	Gestraft worden.
Goedang	Opslag, bergplaats (Maleis).
GOEM	Groep Operationele Eenheden Mariniers.
Gonzen	Overvloedig en vermoeiend praten. Geruchten doen de ronde.
Gortschaften	Ontbijt. Theewater = avondboterham. Van gortschaften tot theewater = alles wat er aan boord gebeurt door en door kennen. Bij het lamieren van het gortwater = voor dag en dauw.
Gouden Bal	Onderofficiersverblijf (sergeant en hoger).
Goudvinken	Hogere officieren, vanwege het vele goud op jas en pet.
Graaf Mauritskwartier	Oude benaming voor bakboord. Zie ook: Prinsen.
Graf	Bed. kooi.
Griepen	Klagen, kritiek uitoefenen op de gang van zaken, op een onbehoorlijke, alles afbrekende wijze.
Grind met specie	Aardappelpuree met erwten.
Groen water	Zware overslaande zee.
Groenzoeter	Sufferd, onnozel figuur.
Groeten	Bij het passeren op de voorgeschreven wijze salueren.
Grommer	Driestrengs, gevlochten touwen ring om een blok om dit aan een mast of een paal op te kunnen hangen. Werd aan boord van de Karel Doorman gebruikt voor dekhockey.
Groot verlof	De dienst verlaten.
Grootkruis	Modeluitvoering van een onderscheiding.
Guide	Drie kop- en drie staartlopers van een peleton, meestal onderofficieren. Op de guides wordt iedereen gericht.
Gumminekken	Knikkebollen. Ook: Rubbernekken.

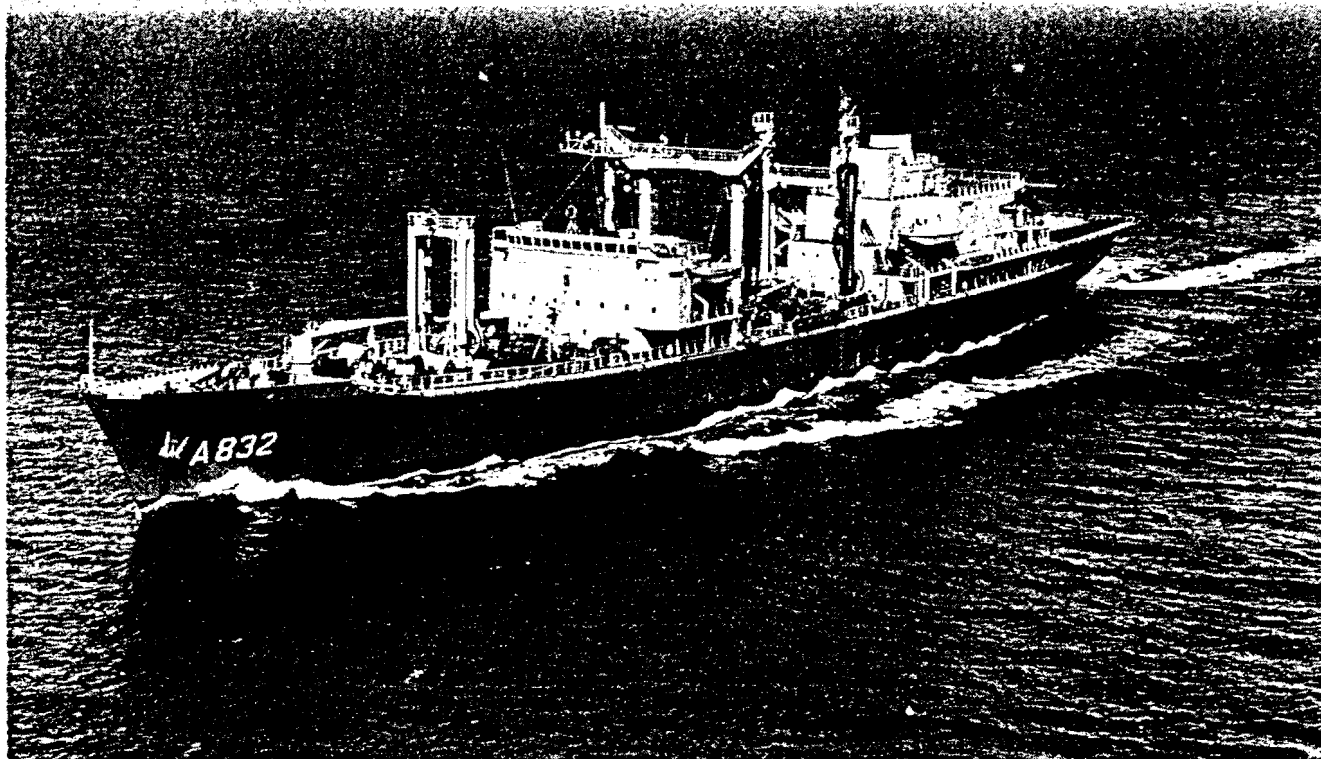

Haaienhoek	Een haak (hoek) met een kettingeind, speciaal voor de haaienvangst.
Haak	Bijnaam voor anker. De haak er in gooien = voor anker gaan. Ook: Pikhaak.
Haak-vóór	De man die vóór in de sloep de (pik)haak hanteert. (Ter onderscheiding van de 'haakachter').
Haar	Haar op de dijk! = traditionele uitroep om te kennen te geven dat er vrouwen in aantocht zijn.
Halfdek	Vroeger: Gedeelte van het achterdek, gereserveerd voor de commandant. Nu: Achterdek.
Halfstok	De vlag half voorgehesen als teken van rouw.
Halftij	Het midden tussen eb en vloed; gemiddelde hoogte van hoog- en laagwater.
Halzen	Overgeven.
Hamer	Gebruikt bij het vegen van akoestische mijnen.
Handen schoon	Signaal, dat 5 minuten voor vastwerken (=einde werkzaamheden) door de chef d'équipage op order van de officier van de wacht wordt gefloten.
Handleider	Reep waaraan men houvast heeft om vallen te voorkomen.
Handstijf	Met de hand strakhalen van een lijn.
Handvast	Zó vast zetten met de hand, dat het ook weer met de hand losgedraaid kan worden.
Hanepoot	1. Drie bijeen komende draden aan een sectorvormig plankje van de handlog. 2. Slecht handschrift.
Hangen	1. Hij had hem hangen = hij was dronken. 2. Er bij zijn, geschaakt zijn.
Hap	1. Eten, voedsel. Een hap in elkaar trappen = eten bereiden. 2. Afnokken met die hap = ophouden daarmee. 3. Oude hap = groep bereisde lui die al lang in dienst zijn.
Happen	Een biertje drinken.
Haren	Stoot voor je haren krijgen.
Harken	Treffers meten bij schietoefeningen.
Harkploeg	Groep die met behulp van de hark het aantal inslagen registreert.
Harp	Hoefijzervormige sluiting in een ketting.
Harpluis	Pluis of werk van oude touwen; om te breeuwen.

Harpstijf	1. Strak, recht. 2. Onveranderlijk, koppig. Hij hield harpstijf vol dat hij....
Harpuis	Mengsel van zwavel, lijnolie en hars tot wering van de houtworm in schepen.
Haspel	Werktuig voor het opwinden van trossen en staaldraad.
Havengeld	Toelage tijdens het liggen in een buitenlandse haven.
Heilige dagen	Opengelaten plekken bij verven of teren.
Hek	Achtersteven.
Hekgolf	Golf achter het schip.
Heklicht	Navigatielicht aan de achtersteven.
Heldenmoed	Jam. Geef de heldenmoed eens door! Zoetigheid had vaak iets negatiefs bij de Marine.
Heli	Benaming voor helikopter; andere bijnamen: uienstijder, wentelwiek, vliegend tuig, chopper, helo, bouw-pakket.
Helirol	Zie: Rol. Rol, waarbij de helikopter niet landt, maar boven het schip blijft hangen. 'Helirol op post'. Zie ook: Vliegrol.
Helmpie	Metalen kom waaruit (als een hapje tussendoor) gegeten wordt.
Helmstok	Stok waarmee men het sloepsroer beweegt.
Hemdje belazer	Halfhemd; alleen de voorkant.
Hemelpiloot	Vlootgeestelijke (VLOP of VLAM).
Hennegat	1. Standplaats voor de stuurman van een sloep. 2. Ronde opening in de sloopband, waardoor de roerkoning steekt. Ook: Hennegatskoker.
Herrie	Herrie-verdeelkast = radio/radio-cassetterecorder.
Hersenen	Bekende opmerking van een marinier tijdens inspectie: Je hersenen komen onder je pet uit = een eindje van het stormbandje komt onder de muts uit.
Herstellingsploeg	Groep personen, verantwoordelijk voor het herstellen van averij. (B.A.P. = Brand- en Averijploeg.)
Hibbe hibbe	Algemene term voor een smeermiddel.
Hieke	Hij was als een hieke = kwaad, razend.
Hielen	Twee trossen aan elkaar verbinden door een hielingsteek.
Hieling	Ondereinde van een mast.

Hieuwen	Zie: Inhieuwen.
High-way	Rantsoen sigaretten in Indonesië.
Hijs	Een combinatie van seinvlaggen, die gezamenlijk in één hijs vertoond wordt. Dat is een hele hijs = een hele klus.
Hijsoog	Galon.
Hilly-billy	Verplaatsbare nood-diesel-brandbluspomp.
HMK	Hoofd machinekamer. Tegenwoordig: HTD = Hoofd technische dienst. 'Opa stoom'.
Hoboko	Iemand behorend tot één van de dienst-vakken Hofmeester, Bottelier of Kok. Er werd een contactdag gehouden voor hoboko's.
Hoedje van Kruger	Kap op de schoorsteen van oude stoomschepen om de trek te bevorderen.
Hoeven	Voeten. Door je hoeven gaan van vermoeidheid. Ga op je hoeven staan! = ga recht opstaan! Stalen hoeven = steunzolen.
Hof	Hofmeester, bedienend personeel in cafe-taria, gouden bal of longroom. Term wordt zeker in de longroom niet gewaardeerd: voluit hofmeester.
Holmaat	Vaste maat. Zie ook: Eikeltje.
Hommer	Onderdeel van de mast vlak onder de topkloot.
Hondefok	Takelgestel, bestaande uit twee één-schijfsblokken.
Hondehok	Verplaatsbare elektrische kachel in een verblijf aan boord van een onderzeeboot.
Hondepik	Wanneer de duim niet aangesloten is tegen de hand (dus naar voren wijst) wanneer de militair in de houding staat, noemt men dit een hondepik. 'Hondepikken weg!'. wordt er dan geroepen.
Hondseind	Eind van een nieuwe tros.
Hondsvot	Oog aan een blok, waaraan het vaste part van een looper wordt gezet.
Hoofdofficier	Rang van Luitenant ter Zee der eerste klasse. Kapitein-luitenant ter Zee en Kapitein ter Zee.
Hoofdstoker	HTD = Hoofd Technische Dienst. Zie aldaar.
Hoorntouw	Touw die het boveinde van (hijs-)bok steunen of de masten van een geschut-schijf e.d.
Hoos	1. Lawaai, opschudding. 2. Met koper beslagen gedeelte van de sloepsbodem van waaruit de sloep wordt leeggehoosd.

Bevoorradingschip Hr. Ms. Zuiderkruis. (Zie: Hooslijn.)

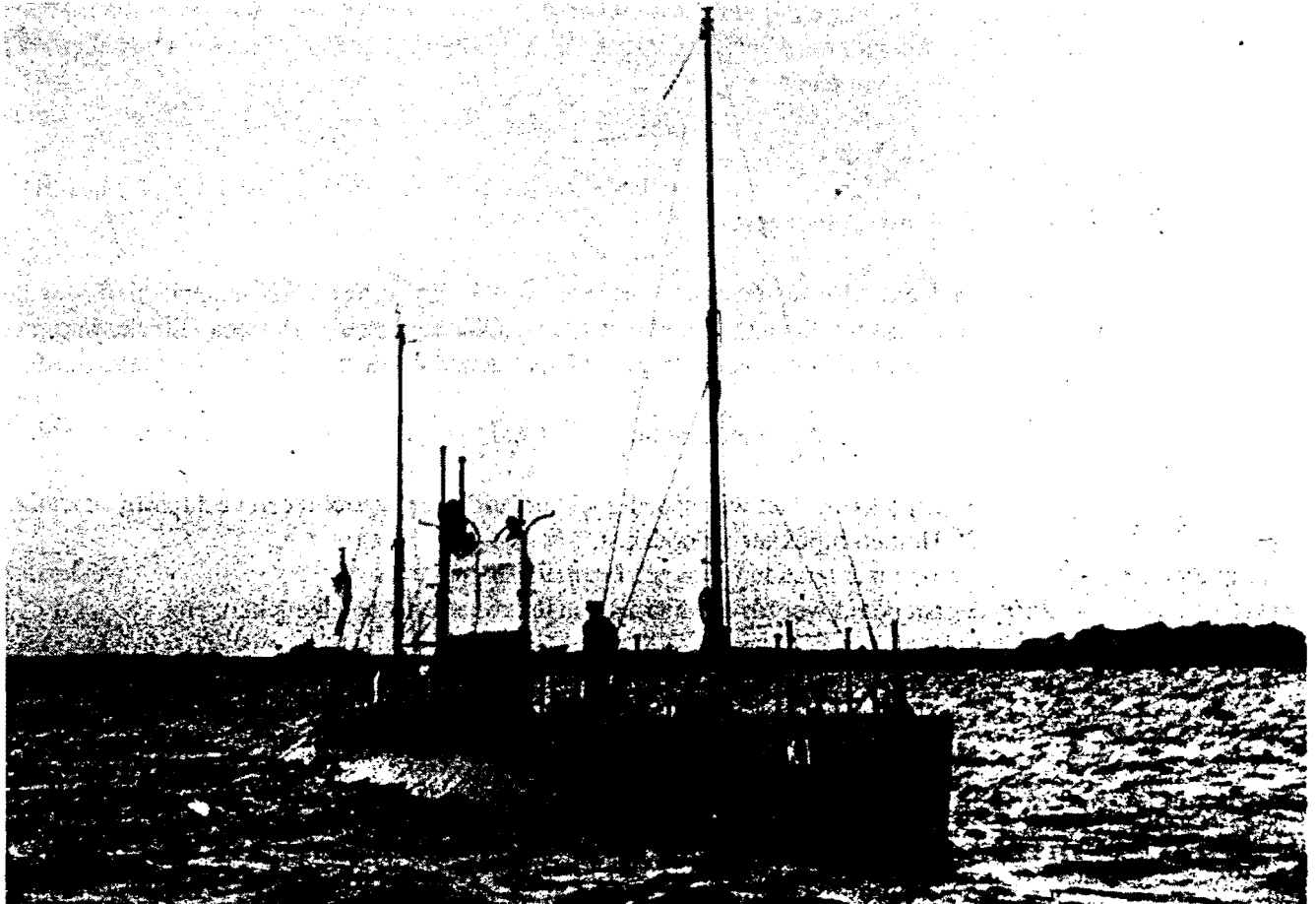
Hooslijn	Lijn die gebruikt wordt in het BOZ-tuig.
Hoosvat	Houten schep, waarmee het water uit een sloep wordt gehoosd.
Horecapukkel	Bierbuikje, vooral bij oudere onder-officieren. Ook: Tas.
Hot-run	Torpedo die spontaan begint te werken, voordat er een is gelanceerd.
Houten bek	Een houten bek hebben = bij een uitdeling overgeslagen worden. Bijbehorend handgebaar: met de vuist klopbewegingen maken tegen de kin.
Houten jekker	Doodskist. Vaste walplaatser, stenen passagierskaart en een houten pij-jekker = aanduiding dat iemand overleden is.
Hufterig	Gedrag van een hufter. Een vervelend iemand.
Hufteren	Ook: dwarsliggen. Lig (leg) niet te hufteren! = opmerking als iemand zich vervelend gedraagt.
Huize(n)	Dat is niet van domme huize = dat is niet mis.
Huizing	Tegenzon geslagen kabelgarens.
Huppelwater	Jenever. Ook: Golfstillende olie; Smeerolie.
Hutarrest	Strafvorm voor officieren en onder-officieren.

Identiteitsplaatje	Voorheen gepolijst, rond, benen plaatje met een gaatje, waardoor een eindje koord was geschoren. Tegenwoordig dubbel plaatje aan een ketting om de nek, met naam, marinenummer, bloedgroep, geloof. Wordt in vreedstijd vrijwel altijd in het conduiteboekje bewaard. Alleen zij die gevaarlijk werk doen (vlieg bemanning bv.) krijgen het uitgereikt.
IJsdonkey	Koudwaterfonteintje.
IJskip	IJsklontjesmachine, die regelmatig ijsklontjes levert.
IJskonijn	Zeer rustig, emotioneel persoon.
IJzeren Hein	IJzersterke vent, niet kapot te krijgen, maar die anderen ook nooit rust gunt.
Ikan	Vis (Maleis). Flying ikan = vliegende vis.
Ikan Kajoe Splitpen	Rolmops. ('Steenkool'-Maleis)
Illumineren	Schip verlichten door de contouren aan te geven met kleine lampjes.
Illuminatieverlichting	Op moderne schepen. Verlichting met schijnwerpers, ook te gebruiken als beveiligingslampen.
In de peiling hebben	In de gaten hebben.
Indianenwater	Jonge borrel.
Indrinken	(Onderzeedienst) Iemand die voor het eerst aan boord is, moet in de eerste buitenlandse haven verplicht vijf blikken bier uit een grote pul drinken.
Inhieuwen	Indraaien van een tros of ankerketting met behulp van een spil. Ook: hieuwen of hieven (van Engels 'to heave').
Inkankeren	Corroderen, wegrotten. Dat is helemaal ingekankerd = ernstig door corrosie beschadigd.
Inleggen	Na oefening of werk materiaal opruimen en einde werk maken. Afrap houden.
Inlopen	Met een aantal mensen een tros vastpakken en lopend trekken.
Inpikken	Aanhaken. Een blok van een takel, een hijshaak, musketon inpikken.
Inrouleren	Kennismakingsronde bij nieuwe plaatsing, waarbij men tevens opgenomen wordt in de rol. De ronde wordt gemaakt met een inrouleerbriefje, waarop bij ieder bureau een handtekening gezet wordt.
Inschepingsverlof	Week extra vrij vóór men langer dan een half jaar naar het buitenland gaat.
Inscheren	Letterlijk: touwwerk inscheren in blokken etc. Ook: iets klaar maken voor gebruikt, bv. toetoeop, tropenbaadje inscheren = alle knopen bevestigen met splitringetjes.
Inslingeren	De eerste dag (weer) op zee wennen aan de zeegang. Ook: Inschommelen.

Jaap, Lange	Vuurtoren in Den Helder: teken van de thuishaven.
Jack stay	Stalen geleidekabel tussen twee schepen, waarlangs de slangen geleid worden. Zie ook: Probe.
Jacobs ladder	Losse touwladder.
Jankbak	Iemand die over allerlei (kleine) zaken loopt te zeuren.
Janmaat	Algemene naam voor marineman en schepeling.
Jansen	(Vooral bij de mijnendienst) Naam die aan iemand gegeven wordt (en die hij voor de rest van de tijd houdt) als hij zich aan boord van zijn nieuwe schip niet snel genoeg voorstelt.
Jan Kaas	De (Hollandse) Marine.
Janus	Club bij adelborsten.
Jas en tas	(Selcen) Met Jas-en-tas = met alles wat je bij je hebt. Als iemand niet door de keuring komt en weer moet vertrekken. Ook algemeen. 'Matroos Uitdekking met Jas-en-tas bij de portier!' = gezegd als iemand uit de opleiding verwijderd wordt.
Jassen	Schillen. Aardappelen jassen.
Jekker	1. Pij-jekker. 'Het was spoedig jekkers uit' = er ontstond een vechtpartij. 2. Houten pijjekker = doodskist.
Jekko	Versterkend woord: drinken als een jekko; een achterlijke jekko; enz.
Jeneverkruis	Onderscheidingsteken voor officieren bij 15 jarige trouwe dienst. (Op 6 december van elk jaar uitgereikt; dit is de geboortedatum van Koning Willem I, die deze onderscheiding ingesteld heeft.) Na iedere vijf jaar voor eigen rekening te vervangen door XX, XXV, XXX, enz. Zie ook: Ereteken.
Jensema	Pot van Jensema = glazen stolp op het smeeroliegedeelte van de condensaatpomp.
Jet	Van Jet geven = aanpakken.
Jijn	Zie: Gijn.
Joelen	Eerbewijs van de bemanning voor het staatshoofd. Na het 'Leve de Koning(in) driewerf 'Hoezee', waarbij de mutsen en petten met de rechter hand omhooggestoken worden.
Jol	Sloep; open bootje dat op een bepaalde manier is gebouwd.
Jongens bij de vlag	Helpers bij de vlag bij vlaggenparade en zonsondergang.
Jonker	Aansprektitel voor een adelborst.

Joon	<ol style="list-style-type: none"> 1. Boeitonnetje voor een drijfnet. 2. Hoofd. Iemand een doffe hit op het joon geven.
Journal	Register waarin de gegevens van de wacht worden ingevuld. Scheepsjournal, Machinekamerjournal, Tijdmeter-, Kompas-, Meteorologisch-, Werktuigen- (Onderzeed.), Accubatterij-journal (OZ), Torpedojournalen, Mijnenjournalen.
Jufferblokken	Ronde blokken met drie gaten, waarop het (staand) want wordt stijfgehaald.
Jutters	Nieuwediepers, iemand die in Den Helder geboren is.

De KI in de vaart. (Zie: K-boot.)

K-boot	Serie van 18 onderzeeboten, die speciaal voor de Koloniën gebouwd werden.
Kaaier	Schommeling over BB en SB. Bij zwaar weer kaaiers maken.
Kaan	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bijnaam voor de (opper-)schipper. (Maleis kakin = meester.) 2. Kaantjes = gebraden spekblokjes, verstrekt bij capucijners of bruine bonen.
Kaap kont	Achter de gebreide broek; bij moeders thuis.
Kaap snert varen	Uitsluitend aangewezen zijn op het scheepsrantsoen, nadat het gamellegeld is uitgeput. Om kaap snert varen.

Kaaps duifje	Scheepsbeschuit of andere vorm van zeerampvictalie geweekt in water; met een tampie doorregen gerookt spek.
Kaapstander	Verticale trommel om trossen mee in te draaien. (= spil)
Kababoes	Op de kababoes! = er tegenaan! (Maleis.)
Kabelaring	1. Tros rondom een sloep ter bescherming van het boord. 2. Plaat onder de ankerketting ter bescherming van het bakdek.
Kabelero	Zwaar touwwerk. Zie ook: Leguaan.
Kabelgaren	Uitgeplozen kabelgaren werd gebruikt bij gebrek aan toiletpapier of oude kranten.
Kabelgast	Paai van het kabelgat.
Kabelgat	Bergplaats voor het materiaal van de schipper.
Kabelslag	Zwaar soort touwwerk, bestaande uit drie trossen garenwantslag, tegen zon ineen gedraaid.
Kabouterbank- stellensoep	Champignonsoep.
Kachelen	Varen. Flink doorkachelen. Ook: drinken.
Kachelpijp	Bijnaam voor een onderzeeboot. (Ook: sigaar, rioolpijp.)
Kadraaier	Venter. In de oost waren vele matrozen bij een kadraaier in de kost.
Kajoe	Scheepstimmerman. Ook: Klamphouwer.
Kajuit	1. Verblijf van de admiraal of de commandant. 2. Achterste (overdekte) gedeelte van een sloep.
Kak	Schroefas. Eén kak afgooien = stuur-boords- of bakboordsschroefas stilleggen.
Kakken uit	(MLD) Landingsgestel uit.
Kakkies	Voeten (Maleis kaki = voet, been) Ook: kakken, omdat kakkie wel als verkleinwoord gezien werd. Kakken te kort komen = haast hebben. Dit laatste ook: Plat in de bocht.
Kalfaten	Waterdicht maken van naden, breeuwen. Ook: Kalefaten.
Kalveren	Houten steunen onder een berghout.
Kamaradenhulp	KHBO = kamaradenhulp bij ongevallen = het verrichten van levensreddende handelingen.
Kambing	Geit; saté kambing = saté van geite-vlees. Ook: saté gambing (Maleis).

Kamerwacht	Verantwoordelijke oudste van een klas in een leslokaal.
Kammetje	De 'legendarische' overste Pronk in een Rotterdams warenhuis: Juffrouw, ik wil graag een kam van u! Een zakkammetje, meneer? Nee, juffrouw, één voor mijn hoofdhaar!
Kanaalkoorts	Bij het naderen van de thuishaven wordt iedereen zenuwachtig. (Koffer inpakken, zich wassen, strootjes wegstoppen, ed.) Oorsprong in de VOC-tijd: In Het Kanaal werden pas alle overledenen opgeschreven in het journaal om zo een maximum aan voedingsgeld te kunnen opstrijken. Als oorzaak werd dan een plotselinge, onduidelijke ziekte opgeschreven, die daar optrad.
Kanepieper	Kok.
Kanon	Meervoud bij de Marine: Kanons (i.p.v. kanonnen).
Kant	Mooi, afgewerkt, klaar. Aan kant. Een kant saluut = een mooi saluut met regelmatig afgegeven schoten.
Kantje boord	Het was kantje boord = het ging maar net goed. Letterlijk: het water was tot de rand van het boord, kwam nog net niet binnen.
Kar	Dieselmotor.
Karang	Keienveldje (Maleis).
Kardinaal stelsel	Systeem om een op zich zelf liggend gevaar met tonnen te markeren. Zie ook: Kwadrant. (Lateraal stelsel = hetzelfde voor nauwe vaarwaters.)
Kardinalen	Volgens een bepaald ritueel een matroos derde klas bier laten drinken.
Karnavalslicht	Driekleurige lantaarn, stoomlicht voor een trawler.
Kasofficier	Officier die de kas beheert. Ook wel een onderofficier die rekenplichtige wordt genoemd.
Kassian	Medelijden (Maleis). Iedereen had kassian met hem.
Kastbaas	Persoon belast met het beheer en de uitgifte van de gereedschappen behorende tot de machinekamer.
Kattesporen	Gaten in de spanten van het scheepsvlak: doorverbindingen tussen verschillende compartimenten. (Verbastering van carterspoor.)
Katje	Wedde. (Maleis gadji = loon, Nederlands: gage.) Katje beuren, katje vangen = je salaris beuren. Vroeger ook: kadje.
Katjang	Pinda. Katjangsaus = pindasaus.

Katten	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitbrengen van een dreg om te voorkomen dat het anker gaat krabben. Het anker is dan 'gekat' en de dreg is hier de 'kat'. 2. Iemand katten = onaardig bejegenen. 3. Het anker met een kattakel geheel uit het water lichten en onder de kraanbalk hijsen. 4. Het zeil katten = punt van het grootzeil omhoogtrekken om minder winddruk te krijgen.
Katten en kippen	Oude manier voor het bezorgen van een stokanker.
Katterug	Een dun endje op een dikke tros bevestigd (bv. aan en smaktouw) om dit te kunnen ophalen. Ook: bol staan.
Kattestaart	Bepaalde seinvlag: rood/wit gestreepte wimpel als contrasein. Geeft aan dat men een sein heeft hangen uit het internationaal seinboek.
Keel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Platte onderkant van de bootsmans-fluit. 2. Schijfsopening in een blok. 3. Scharlaken rood. 4. Vernauwing in een ejector, daar waar de zuigkracht ontstaat.
Keesje	Leren zandzakje verbonden aan een dunne lijn. Dit wordt van boord naar de wal gegooid, om vervolgens dikkere trossen naar de wal te kunnen halen.
Kegel	Onwelriekende adem van drank of knoflook.
Kelk	Ontvangende deel van de snelkoppeling aan een korte slang bij het olieladen.
Kenteren van het tij	Tijdstip waarop de getijstroom in tegengestelde richting gaat lopen.
Kepal	Schip (Maleis). Kepal ketjil = klein bootje.
Kerkwimpel	Wimpel welke wordt gevoerd gedurende een kerkdienst aan boord; opgebouwd uit een deel Engelse vlag en een deel Nederlandse vlag. Ontstaan tijdens de Eng-Ned oorlogen: als er kerk was, was er tijdelijk wapenstilstand.
Kerstboom	Benaming van het schip als er verschillende lichten opgetuigd zijn om het op een koopvaardijship te laten lijken. Ook: in het algemeen van een schip als het (te) veel licht voert.
Ketelaar	Naschafter. Ook: hij is ketelaar = hij kan het wel vergeten.
Ketelruim	Enige ruim in een machinekamer dat de naam ruim draagt.
Kettingaap	Adelborst.
Kettingbak	Bergplaats voor de ankerketting. Zie: Volle ...
Kettingschijf	Inkoppelbare schijf met uitsparingen voor de ketting op het loopvlak, gemonteerd op de ankerspil. Verhaalkop en kettingschijf kunnen zo afzonderlijk aangedreven worden.

K.I.D.	Kombuis, Inlichtingen Dienst.
Kiekies poetsen	Tanden poetsen. (Maleis: kiki = tand.)
Kielhalen	Oude strafvorm, waarbij de gestrafte onder de kiel van het schip doorgetrokken werd.
Kies	Gietstalen stuk ijzer in de boegstopper, dat het anker tijdelijk vangt om uitlopen te beletten.
Kikker	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kleine bergklamp. Zie ook: Bokkepoot. 2. (MLD) Redder aan boord van een heli, die aan een lier wordt neergelaten om iemand op te halen. 3. Kikvorsman.
Kiko	Gewichtje aan een lijn tussen twee schepen.
Kim	Ronding van een schip waar de scheepsbodem overgaat in het verticale deel van de scheepshuid.
Kingston(s)	Buitenboordklep(pen) (Onderzeedienst).
Kink	<p>Slag in een lijn, touw of kabel.</p> <p>Uit de kink blijven = buiten schot blijven.</p> <p>Zie ook: Slechten.</p>
Kinnebaksblok	Blok met een opklapbare zijwang.
Kippekak	Kippepoot.
Kippekogel	Ei.
Kippenplank	Loopplank op de bakspier.
Kist	<p>Van de kist zijn = dronken zijn.</p> <p>Van de kist gaan = naar de vrouwen gaan.</p>
Kisten	Werkschoenen.
KKB-tje	Klein bootje. Op de brug gebezigde omschrijving van een gesignaleerd klein scheepje.
Klaar	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tegenovergestelde van 'onklaar'. (Anker, vlag.) 2. Al klaar! = veel gehoorde uitroep als het werk al gedaan is. Ook kortweg: Al.
Klamme lappen	Dekens.
Klabaaï	<p>Beugel of stok waaraan de hangmat wordt opgehangen.</p> <p>Ook: Klamaai.</p>
Klamboe	Muskietennet boven het bed.
Klamp	<ol style="list-style-type: none"> 1. Neerklapbare bootstoel, waarop de kiel van een sloep rust. 2. Klemijzer, dat vastgezet kan worden aan een spant, om als tijdelijk hijsorgaan dienst te kunnen doen.

Klaploper	1. Takel met twee éénschijfsblokken. 2. Nietsnut, op de zak van zijn maten terend.
Klappen	Ook: Klappies. Omwentelingen van de schroefas, aanduiding van het toerental. Een paar klappen meer geven: iets harder gaan lopen.
Klappie voor moeders	Op de thuisreis geeft iedere nieuwe wachtdivisie wel een zetje tegen het wiel om iets harder te lopen en zo eerder bij moeders te zijn.
Klaren	De slag verwijderen uit een onklare vlag, wimpel of ankerketting. 'Dat zal ik wel even klaren' = dat zal ik wel even opknappen. Oren klaren: bij opstijgen of dalen van een vliegtuig of onderzeeboot de druk in de oren gelijk maken.
Klarigheid maken	In gereedheid brengen, voorbereiden.
Klassiaan	Iemand die in een strafklasse of tuchtklas geplaatst is.
Klauw	Handvol, een hele boel. Hij had toch een klauw van die dingen! = heel veel.
Kleden	Omwinden van touwwerk met lijn of schie-mansgaren. Dit werd gedaan met een kleedkuil.
Kleed	Een baan vlaggedoek ter hoogte van 50 cm, gemeten aan de broeking. Bv. een 3-kleedsvlag: 225 x 150 cm (br x h).
Kleedkuil	Werktuig gelijkend op een houten hamer met een ronde groef in de lengte-richting. Afhankelijk van het touwwerk zijn er verschillende maten. Wordt gebruikt om heel strak touwwerk te kleden.
Kleintje	Ongegradueerde schepeling. Ook: Poppetje.
Klep	Bijnaam voor adjudant-onderofficier. (Behalve opperschipper.)
Klepsleutel	Gereedschap om afsluiters te openen en dicht te draaien.
Kleunen	Hard slaan. Doorkleunen = hard doorwerken. Maar wat aankleunen = ook: maar wat doen.
Klewang	(Maleis) Korte, naar de punt breed uitlopende sabel. Kan ook als hakmes dienen.
Klimmen	In de houding klimmen = in de houding gaan staan.
Klipsteen	Groot, grof stuk zout, dat eerst met een fles of kruik fijngemaakt moest worden om gebruikt te kunnen worden.
Klomp	Houten klomp = houten mijnneveger; met name schepen van de Dokkum-klasse.
Klompschoen	Klomp met leren schacht, zodat een soort laars is verkregen. Geeft goede isolatie.
Klooiën	Studeren. (Adelborsten.)

Zeker geen kleintjes meer!

- Klooi kroontje** Een kroontje met twee takjes, die door adelporsten als beloning op de linkermouw gedragen mag worden. Zo genoemd, omdat het alleen na zeer goede studieresultaten verkregen wordt.
- Kloot** Knop boven op een steng of vlaggestok.
Hij zit met zijn klotten (edele delen) voor het blok = hij zit in een benarde positie.
- Klootzakkeninkt** Typefouten verbeteraar. (Tipp-ex.)
- Kloteman** 'KLaar-Om-TE-MANoeuvreren'.
- Klotenklapper** Algemene geringschattende benaming voor iemand. Bij een stomme streek: Welke klottenklapper heeft dat gedaan?
- Kluis** Opening in de boeg waarin het voor-gehesen anker hangt. Ook: ankerkluis of kluisgat. Zie: Panama.
- Kluisgaten** Ogen.
- Kluiten** Geld.
- Kluiver** Zeil vóór de fok.
- Klus** Kin, gezicht.
'Zijn klus viel op dek' = hij was zeer verbaasd, zijn mond zakte open van verbazing.
Je moet je klus houden = je mond houden, ofwel: je kaken op elkaar.

Klusketting	Stormbandje van een pet of muts. Ook: Klusbandje.
Knallen	Iemand erin knallen = iemand op rapport zetten.
Knekeldag	Reünie van oud marinemensen. Ook: Fossielendag.
Kneppelhard	Oerhard, spijkerhard.
Knevel	1. Handel voor het aanzetten van waterdichte luiken en deuren. 2. Vleugelmoer voor de waterdichte afsluiting. 3. Houten handvat, gesplitst in een handloodlijn of een vlaggelijntje.
Knijp	Nor, cel. In de knijp zitten = verzwaard of streng arrest hebben. In de knijp geroeid worden = celstraf krijgen. Knijp zitten = geen kant op kunnen.
Knijplopen	Iets laten knijplopen = iets laten vast lopen, zowel letterlijk als figuurlijk. Het loopt knijp met de reservedelen = men komt in de problemen.
Knijpzetten, zich -	1. Zich zó opstellen, dat men bij zwaar weer niet valt. 2. Ook: Een zodanige plek opzoeken, dat men niet opvalt, om zich aan het werk te onttrekken.
Knikken en knakken	Les in Zweedse gymnastiek.
Knikstag	Horizontale stag tussen twee masten.
Knippen en scheren	Schoonmaken van de scheepshuid. Ook: iemand op grondige wijze terechtwijzen.
Knoek	Afgelegen oord. (Papiaments: koenoekoe.)
Knoet	1. Soort gesel, zweep. 2. Buitenlands geld. Ook: Kloet; Plakka's. (Plak = 2-centstuk in Indië.)
Knoop	De snelheid van één mijl per uur. Het schip loopt 20 knopen.
Knoppenbonken	Oefenen van personeel in het bedienen van elektrische/electronische apparatuur, m.a.w. het veelvuldig indrukken van knoppen.
Koekoek	Openklapbaar glazen bovenlicht van een verblijf.
Koentje Wilton	Met hamer en beitel, ofwel werken met grove hand: iets niet behoorlijk losdraaien, maar kapot beitelen.
Koeping	Oor. Zet je koepings open! Zie ook: Kroepoeks.
Koerang	Te kort hebben (Maleis). Koerang doewit zitten = tekort aan geld hebben.
Koes koes	Opgestijfde gort met suiker en lem-lem, ter voorkoming van scheurbuik.

Koets	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het koetsje zijn de vier vaste bedjes in het gangetje van de onderofficieren op de Dolfijn-klasse onderzeeboten. 2. Uit de koets vallen = een grove opmerking maken.
Koetsiertje	Zie: Commissarisje.
Kofferdam	Ruimte tussen twee dicht opeen liggende waterdichte schotten.
Kojangen	Slingeren (Maleis).
Kok	Zo-van-de-kok = naakt. Hij ging zo-van-de-kok zwemmen.
Kokarde	Cirkel met rood-wit-blaauwe vlakverdeling op vliegtuigen (MLD).
Kok-schep-op	<p>Signaal op de scheepsklok (bel) voor schaften. Ook: Kok-schaft-op (drie maal lang-kort-kort).</p> <p>Aanhoudend 'kok-schep-op' is brandalarm.</p>
Kolenbond	Marine Kolenbond = vroegere bond ten behoeve van de inkoop van steenkool voor huisbrand.
Kombalie	<p>'Kombalie boontjies' = ...en terugbrengen! (Als men iets leent).</p> <p>Ook: Kombalie bij saja!</p>
Kombof	Klein voorondertje.
Komboi	Kombuis.
Kombuis	Scheepskeuken.
Kombuispraatje	<p>Geruchten zonder grond van waarheid.</p> <p>Zie: K.I.D.</p>
Kommaliewan	<p>Tafelgerei, borden, lepels, enz.</p> <p>Ook: Commaliewan.</p>
Kondwachter	Extra bevestiging vóór in een sloep bij sterke stroom. (Die zal dan <i>kondigen</i> dat er een lijn loslaat.)
Konservatie	Zie: Conservatie.
Konstabel	Schepeling aan wie de zorg voor het geschut en de munitie is opgedragen. Nu vooral belast met het onderhoud van de artilleriegoederen.
Kont	<ol style="list-style-type: none"> 1. Achterzijde van het schip. 2. Zijn kont tegen de krib zetten = de kop er tegenin gooien, de kop in de wind gooien, weerbarstig zijn.
Kontlikker	<p>Lange gebogen houten lepel met een handvat om van buitenboord uit (bv. vanuit een sloep) water tegen het schip op te slingeren.</p> <p>Ook: door vleien bij iemand in een goed blaadje komen.</p> <p>Ook: Spuigatborstel.</p>

Kooi	Hangmat, bed. Ook: Je ziet er uit als een slecht gesjorde kooi = slordig gekleed.
Kooien af	Vroeger: Tijdstip waarop de kooien (bedden) mogen worden neergeklapt en men zich gereed mag maken voor de nacht. Tegenover: Kooien op = sjorren en opbergen van de hangmatten.
Kooizak	Zak waarin de kooigoederen (matras, dekens ed.) worden bewaard. Tegenwoordig ook voor wasgoed.
Kooizakkenboer	De man die de kooizakken beheert.
Koperen bal	Korporaalsverblijf.
Koperen ploert	De brandende tropenzon.
Koperzuigen	Zie: Zuigen.
Kopkussen	Hoofdkussen.
Koplastig	Het ten opzichte van de waterlijn met de voorsteven lager liggen dan van achteren.
Koppakking	(MLD) Hij heeft last van een lekke koppakking = hij transpireert, zweet.
Korang	Weg, kwijt (Maleis).
Korp	Korporaal.
Korporaal van aflossing	Hoofd van schildwachten en patrouilles en vervanger van de wachtcommandant.
Korps	HET KORPS = het Korps Mariniers, opgericht 10 december 1665.
Korpsgeest	Het iets extra's dat een marinier heeft om tot zeer hoge prestaties te komen.
Korvet	Scheepstype.
Korvijngel	Houten of ijzeren pen waarop touwwerk wordt belegd.
Kossong	Leeg. (Maleis) De fles was spoedig kossong.
Koudweercompagnie	Was speciale eenheid van het korps mariniers = Whiskey infanterie compagnie (WINFCIE) Per 010690 opgeheven. Vanaf 1991: GOEM, 1e en 2e Mariniersbataljon Groep Operationele Eenheden Mariniers.
Koudweertraining	Speciale training in Noorwegen voor marinepersoneel. Borstonderscheidingsteken: metalen schild met springend hert in wit tegen een zwarte berg. 'Het Hijgend Hert'.
Kous	Metalen oog in een reep of in zeildoek.
Kouwe boel	Zaken ressorterend onder het HTD, doch die zich buiten de machine-kamer bevinden.

Kra	Anker. Hr.Ms.Augurk gooide de kra in de grond = ging voor anker.
Kraaienest	Uitkijkbordes in de mast.
Krabben	Gezegd van het anker, als het niet houdt in de grond, zodat het schip wegdrijft.
Krabber	Met leer bekleed stuk staaltouw, vast-genaaid op de kop van een sloeps-davit. Dient om de sloep vast te sjarren.
Krakjas	Oude (werk-)jas, die alleen gedragen wordt bij vuil werk; opgeborgen in de krakkast in de walegang. Zo ook: Krakpak = zeer oud werkpak; Krakpet = vieze, oude pet.

In krakpak onder Hr. Ms Evertsen.

Krakken	(Adelborsten) Vrijen, zoenen, kopkluiven. 'Tak for krak' = bedankt voor de vrij-partij.
Krakker	Iemand die van stevig passagieren houdt.
Krakploeg	Ploeg aan dek bij schepen die lading ontvangen. (Zie: Tuigploeg.) Ook: Speciale ploeg van de bootsman die er voor zorgt dat het schip er verzorgd uitziet, verft, vuil verwijdert ed. (Meestal vrij van wacht.)
Krandjang	Marine-strogoed (Maleis: krandjang = mand). Zo lek als een krandjang.
Krant	Een krant te laat komen = een oud bericht vertellen.

K

Krat	Bed, kooi.
Krengen	Slagzij geven aan een schip om onderhoud te geven aan de scheepsbodem.
Krent	Achterwerk. 'Hij zat de hele dag op z'n krent'.
Kretek	Inlandse sigaret van een mengsel van tabak en kruidnagelen. (Oorspronkelijk in maisblad gerold.)
Kroepoeks	Oren. 'Je moet je kroepoeks eens open zetten!' = luisteren. (Maleis: gefrituurde dunne koek.)
Krom	1. Afwijkend. Een kromme redenering, enz. 2. 'Ga maar vast krom staan' = bereid je maar voor op een uitbrander. (Vroeger stokslag of geselslag.)
Krontjong	Zeer zuur augurkje, o.i.d. (Maleis). Zie ook: Zuur 2.
Kroonjuwelen	Kistje met zaken voor persoonlijke ontsmetting en hygiëne.
Krotenkoker	Minkukel, minderwaardig persoon.
Kruippakje	Tenue battle dress.
Kruisreis	Oefenreis voor adelborsten aan het eind van het tweede jaar.
Kruitvatsoep	Tomatensoep met rijst en sambal.
Krukken	Zwaar arrest of gevangenisstraf te Nieuwersluis hebben.
Kuil	1. Rol zwaar touwwerk. 'Het openen van een kuil moet op zeer deskundige wijze geschieden, anders ontstaan er kinken.' 2. De plaats op de schietbaan, waar zich het personeel bevindt dat zorgt voor het aanwijzen van treffers en voor verwisseling van de schijven.
Kuip	Brug van een onderzeeboot. Zie ook: Zeel.
Kulas	Achterste deel van een kanon.
Kurkezak	Stootkussen tussen schip en kade. 'Ik ben de kurkezak' = ik ben er bij, ik ben het slachtoffer. Ook: bemiddelaar (demper) tussen twee personen.
Kuup	Hoofd.
KVD	Kleine-Vaartuigen-Dienst.
Kwadrant	Tonnen liggen in het kardinale stelsel in een bepaald verband, aangegeven met het vierde deel van een cirkel.
Kwaliteit	Rang of stand en dienstvak van een bepaald persoon.

Kwart slag

Kwart slag voor het breken = net op tijd ophouden. (Ook in figuurlijke zin.)

Kwartiermeester

Schepeling van de dekdiens met de rang van korporaal.

Kwijlorgel

Mondharmonica.

Kwartiermeester alb Hr. Ms. Zeeleeuw (1961).

Laadschacht	Luik, leiding die door de verschillende dekken gaat, om zo de diverse tanken te bereiken.
Laagwater	1. Einde van een maaltijd. 2. Waterstand bij eb.
Lagerwal	1. Kust of oever benedenwinds. 2. Aan lager wal raken = de vernieling ingaan, aan de zelfkant van het leven geraken.
Lallen	Lallen en brallen = op zeer overmatige wijze uitgaan of feestvieren.
Lammetjesmarkt	Zie: Assaut.
Lamp	'Op de lamp!' Bevel van de brug als er geseind moet worden met een ander schip dat oproept.
Landingsdetachement	Ploeg die aan een kust vooruit gestuurd wordt ter verkenning. (Zie ook: Detachement.)
Landvast	Meertros om een schip af te meren.
Lange Jaap	Zie: Jaap.
Langeveld	Het gedeelte van de vuurmond, dat zich voor de vuurmond bevindt.
Langslagig	Touwwerk dat weinig in elkaar is gedraaid. Het tegengestelde is stram of krapgeslagen touwwerk.
Langste	De langste hebben = gelijk hebben, je zin krijgen. (Zie ook: Dikste.)
Lappen en naaien	Plunje repareren, verstellen en merken. Zie ook: Zakje naai. Op de witte vloot: Als er bij slecht weer niet gewerkt kan worden, komt het commando 'Lappen en naaien' = slapen.
Lapzalven	Met teer bestrijken van staand en lopend tuig om het tegen weersinvloeden te beschermen.
Lat	Gouden lat = brede gouden streep op de zijkant van de pantalon bij tenue 'groot avondbaadje' voor officieren.
Latverkering	Een vast adres hebben voor de onder 'latten' genoemde omgang, zonder serieuzere bedoelingen (meestal van de mannelijke zijde).
LDV	Logistieke Dienst Verzorging, de groep hoboko's.
Leegdrukken	Spreeken, uitdrukken (speciaal bij mariniers). Hij kan zich heel aardig leegdrukken.
Leerling	1. Loopjongen bij de onderofficier van de wacht. 2. Matroos-ordonnans, ter beschikking van de onderofficier van de wacht.

Lege-hulzenpartij	(Vroeger) Feest bij de geschutsbemanning als er raak geschoten was. Nu: algemeen als er geschoten is. Zie ook: Hulzen.
Leguaan	Stootkussen op de boeg van een klein vaartuig.
Leiduin	Vroeger Marva-Opleidingscentrum te Vogelenzang.
Lek	Naar het lek luisteren = een dutje doen.
Lekdienst	Dienst die verantwoordelijk is voor de stabiliteit van het schip tijdens het gevecht. Onderdeel van de D-organisatie. (Damage control).
Lekdienstplan	Plan waar alle stabiliteitsgegevens van het schip op staan.
Lekkermaken	Gemakkelijk gangbaar maken. Ook: valse vóórspiegeling geven.
Lekko	Let go! = 'vallen anker!'
Lekstopper	Werktuig om een lek mee te dichtten. Iemand als lekstopper gebruiken = iemand haastig in een urgente vacature inzetten.
Lem	1. Citroenpoeder uit blik om in de tropen in water op te lossen. 2. Limonade. Een lemmetje drinken. Lem-lem = lemoensap.
Leng	Kettingstrop.
Lens	Leeg. Lenspompen = een ruim leegpompen. Ook: Lenzen.
Lensen	Bij zwaar weer vóór wind en golven wegvaren. Ook: Lenzen.
Lenspomp	1. Pomp om het lenswater buitenboord te pompen. 2. Iemand die in korte tijd grote hoeveelheden bier naar binnen werkt.
Lenswater	Water in het scheepsvlak afkomstig van kleine lekkages. Ook: Lekwater.
Leuning	Worst. Boerenkool of zuurkool met leuning. (Ook: Tamp.)
Leuver	Metalen kous waarvan de uiteinden tot kleine ogen zijn omgebogen.
Liatten	Kijken. (Maleis: liat liat.)
Lier	Horizontale winchtrommel. Zie ook: Spil.
Lijfseizing	Reddingslijn of gordel aan een touw, die bij werkzaamheden buiten boord om iemands middel wordt gebonden om overboord vallen te voorkomen.
Lijk	Touw in de rand van een zeil genaaid. Voorlijk, achterlijk, onderlijk, bovenlijk.

Lijmie	Scheldnaam voor Engelse (marine-) mannen. Die aten veel citrusvruchten (=lime) en voorkwamen zo scheurbuik.
Lijst los en vast	Lijst bevattende alle delen van de betimmering van een schip (trappen, koe-koeken, enz) Detail-administratie.
Lijzijde	De kant van het schip die van de wind is afgekeerd.
Limpie	Na schoonschip: 'Alles is weer limpie-limpie' = alles glimt weer. Ook: Antilliaans voor schoon. 'Mamma Limpie' is schoonmoeder.
Lipper	Halfbloed. Ook: Liplap.
Livret	1. Volledige beschrijving van het schip met alle eigenschappen. Confi-boekwerk, bewaard in de brandkast van de commandant. 2. Register, behorende bij een scheepsonderdeel, waarin de veranderingen, reparaties ed. worden bijgehouden. Bv. Machinekamerlivret, vuurleiding-livret, torpedolivret.
Loden	Bepalen van de waterdiepte: met een handlood voor geringe diepte of een zwaar lood of een echolood; altijd te loevert. Ook: Looien. Zie: Palmsteken.
Loden verrader	Schegbeeld, oorspronkelijk van het Fregat Alphen, vergaan op 15 september 1778 in St. Annabaai te Willemstad, Curaçao. Werd vroeger door verschillende schepen als trophée uit Curaçao mee-gevoerd (en vanuit Den Helder weer teruggegeven). Nu door de familie Maduro in permanente bruikleen afgestaan aan het Scheepvaartmuseum in Amsterdam.
Loden voering	Een loden voering hebben = hete drank kunnen drinken. Ook: Een loden pijp hebben.
Loeak	(Maleis) Groot soort kat (1 meter). Loeak koffie = een kat eet koffiebonen en poept ze weer uit; die worden dan gezocht en de koffie daarvan schijnt van uitstekende kwaliteit te zijn.
Loef	Te loef = windwaarts.
Loefzijde	De kant van het schip waar de wind op staat. 'Aan loef is het loden en gissen, aan lij is het loggen en p....' Ook: 'Aan loef is het loden en vissen, aan lij is het kotsen en p....'
Loempoer	Rotzooi, rommel. (Maleis lumpur = modder) Een machine de loempoer indraaien. Ook: Van de loempoer zijn = vallend op personen van eigen kunne.
Loerijzer	Bril.
Loevert	Te loevert = aan loefzijde. Iemand afloeven = te snel af zijn.

De Loden verraadster in ruste. (Zie: Loden en: Scheggebeeld.)

Log	Meetapparaat voor het loggen. (Hebreeuws loog = zesde gedeelte.) Handlog, patentlog, electromagnetisch log.
Loggen	De vaart van het schip (door het water) bepalen.
Logies	Verblijf voor de manschappen.
Longroom	Verblijf voor de officieren.
Loodbordes	Bordes op het voorschip van waaraf met de hand gelood kan worden.
Loodmat	Steun voor de loder in het loodbordes. Ook: Looimat.

Loodsladder	Touw ladder met stabilisatoren en drie lijnen om loods aan boord te nemen.
Loopzakje	Zakje met borstels en naaigerei.
Loos	Losse bocht in een touw; loosgeven van een tros, de tros wat opvieren.
Loper	Lopend part van een sloepstalie.
Lording	Ongeteerd schiemansgaren (o.a. gebruikt in de machinekamer).
Los	<ol style="list-style-type: none"> 1. Los van de pen = wanneer de pen van de ketelmanometer los komt van het een-standspennetje en er dus drukopbouw plaats vindt. Figuurlijk: hij is op dreef, hij loopt warm. 2. Hij is daar helemaal los op = hij kan dat heel goed.
Luchtverdeelkast	Trekharmonica, accordeon.
Luiemanshandgreep	Handgreep boven een steile trap.
Luikhoofd	Opstaande rand van een luik.
'Luister uit!'	<p>attentie!, waarna er een mededeling of commando komt. Zie ook: Uitluisteren.</p>
Luizenhuis	Ministerie van Defensie.
Lul van Gunnik	Rampaal voorin de boeg van een Dolfijn-klasse onderzeeboot.
Lultalie	Microfoon, walkie-talkie. Ook: Lulijzer.
Lummel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Al dan niet scharnierende pen van een laadboom of rondhout. (mannetje) 2. Kouwe lummel = (koud) flesje bier.
Lummelpot	Houder aan de mast, waarin de lummel (1) draait. (Vrouwetje.)
Luppen	Maten te grazen nemen, maten naaien.
Lurken	Drinken. Een potje lurken.

Maatje Chris	Benaming van hen die aangesloten zijn (waren) bij de R.K.-vereniging van Marine-personeel 'Sint-Christophorus'.
Macamba	Vreemdeling; niet-inlander op Curaçao.
Maksen	Met iemand kennis maken.
Makkannen	Eten. (Maleis: makkan-makkan). Makanan ketjil = borrelhapjes. Het was makan nasi = er was nasi aan de bak.
Mandau	Soort zwaardmes (Maleis).
Mandiekamer	Badkamer. Ook: Mandiehok (Maleis).
Mandiën	Baden (Maleis). Oorspronkelijk door water met een schep uit een bak te scheppen en over zich heen te gooien. Tampat mandi = badkamer.
Mangat	Ovale opening om iemand door te laten. Bv. in een dek, een ketel of een luik.
Mankeerder	Iemand die niet op tijd van passagieren is teruggekeerd.
Mannetje	1. Dwarse steun in een schalm van een ankerketting. 2. Sluiting van een harp. 3. Normaal technische uitdrukking: mannetje en vrouwtje, bv. voor koppelingen.
Manschappen	Alle militairen beneden de rang van onderofficier (dat wil zeggen: zonder rang).
Marcandi	Marine Cantinedienst = bevoorradings-dienst
Marinenummer	Zie: Stamboeknummer.
Marineraad	Tot oordelen bevoegde instantie bij rampen en ongevallen met marine-vaartuigen.
Marinier	1. Lid van het korps. 2. Groen, vechtlustig kevertje, dat in de paartijd verkleurt tot blauw met een rode bies. 3. Gebakken marinier = gebakken ham met ui sambal en ketjap bij het avondeten. Zie ook: Gebakken marinier. 4. Aan boord van de Zeeuw-klasse fregatten de benaming voor het zuiger-voedingpompje voor de hulpketel: dit pompje perste altijd maar door.
Markeren	1. Een boei uitzetten om een bepaalde plek aan te geven. 2. 'Markeer de pas!' = commando, waarbij pas-op-de-plaats gemaakt moet worden.
Markeursel	Vroegere benaming voor Selcen = MARine KEURings- en SElectiecentrum.
Marlpriem	Werktuig gebruikt bij het schiemen. Ook: Marlspijker.

Korps mariniers: marinier in Schotland.

Mast

1. De masten dragen verschillende namen: de voorste heet fokkemast; de middelste heet grote mast; de achterste heet kruismast.
2. Met 'vóór de mast' wordt de verblijfplaats van de schepelingen aangeduid; de officieren verblijven 'achter de mast'. Hetzelfde onderscheid vindt men in 'vooruit' en 'achteruit'.
3. Vóór de mast varen = als lichtmatroos varen onder de gage.
4. Vóór de mast zitten = ook: te veel hebben gegeten, zodat je niets meer op kunt en je nauwelijks meer kunt bewegen.

Masten wassen

Op een onderzeeboot: masten in het vet zetten. Dit zijn de hydrauliek plunjers van periscopen, snuiver en radiomast.

Mata glap

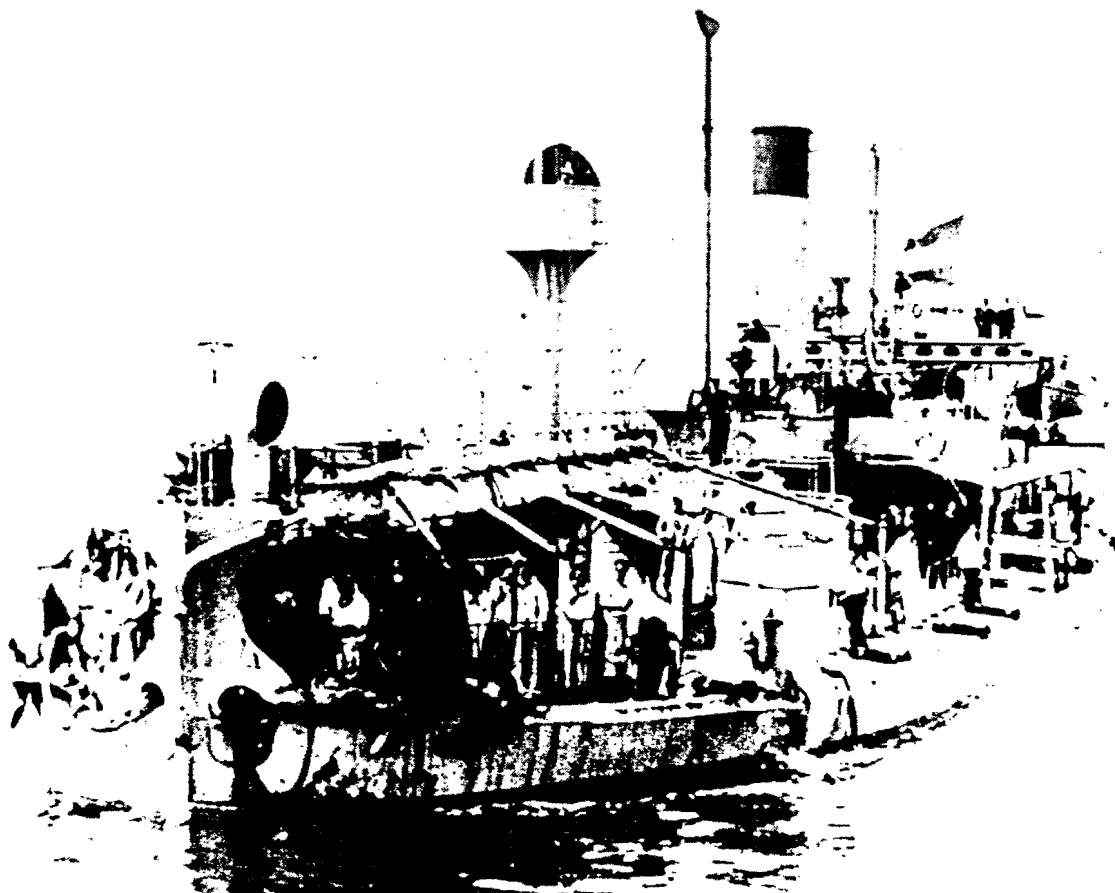
Door het dolle heen (Maleis).
Ook: Mata gelap. Bij de KM verbasterd tot: Matte klap.

Mata sappi	(Maleis) Koeie-oog. Benaming voor een drillerig spiegelei.
Matsen	Iemand helpen of iemand geluk laten hebben.
Meeligger	Een schip dat ongeveer dezelfde koers voorligt als het eigen schip. Ook: gelijkdenkende collega.
Meerrol	Opstellen van de bemanning bij het meren en ontmeren van een schip.
Mees	Verkorte vorm van 'kwartiermeester', familiale aanspreekvorm. Beter: Meester.
Meeuw	Zie: Gerrit en Duiven.
Memoriaal	1. Aantekenboek waarin de werkzaamheden en de bijzonderheden vermeld worden. 2. Takenboek voor adelborsten en jonge officieren.
Meppen	Bij de 21-ste verjaardag slaan. Zie: Baksplank.
Merk	Op z'n merk zitten = op zijn plaats zitten.
Merklijn	Denkbeeldige lijn, getrokken over twee zichtbare landmerken om de navigatie te vergemakkelijken.
Middelleider	Verbindingsstag tussen een paar sloepdavits; wordt ook gebruikt om een tent in het midden op te houden.
Mien Telor	Bekende was- en koopvrouw (=kadraaier) in Soerabaja.
Miep	Vrouw, vriendin.
Mijnenwachter	Vroeger dienstvak, ingezet vanaf de wal bij de mijnenbestrijdingsdienst.
Mik	Vorkvormige steun ter ondersteuning van een riem.
Miliciën	Dienstplichtige.
Millioen	Millioen van iets hebben = tegenzin in iets hebben.
Millioenenhoek	Hoek van de werf waar uit dienst gestelde schepen en schepen in conservatie liggen.
Moby-dick	Grote drijver voor veegtuig.
Modderlust	Vroeger: Officieren-sociëteit in Soerabaja. (Nu een werfterrein.)
Model	Model plat gaan = in slaaptenu naar bed gaan, in tegenstelling tot even gaan liggen snurken met de kleren aan.
Moeders	Echtgenote. Ook: Thuis. Ik ga naar moeders.

Moederschip	Schip, waaraan de verzorging van het personeel van kleinere vaartuigen is opgedragen.
Moedervlak	Pasvlak in het schip om het horizontale vlak te bepalen.
Moeloet	Mond (Maleis). Moeloet kajoe = houten bek. Moeloet klap! = mondje dicht!
Moer	Geen moer = niets. Dat stelt geen moer voor! Dat gaat je geen moer aan! Je kunt naar je (ouwe) moer strompelen (struinen) = sterke afkeuring van iets. Ja, je vuile moer = daar geloof ik niets van, dat gaat niet door.
Mok	1. Marinevliegkamp op Texel. (Het oudste kamp, maar niet meer als zodanig in gebruik.) 2. Drinkkroes met oor. Een mokkie dun = wat te drinken. Zij hadden dorst en gingen een café in voor een mokkie dun. Onder uit de mok krijgen = een zware douw krijgen. Zie ook: Pul.
Mond	'Houd je mond als je tegen me spreekt' = karakterisering van de mogelijkheid van een dialoog met een meerdere.
Mond- en klauwzeer	Tandvleesontsteking, ondermeer veroorzaakt door slecht (te koud) afgewassen bestek.
Mondstop	Afsluiting van de monding van een kanon.
Monitor	Zeer laag op het water liggend, gepantserd oorlogsschip voor de kustverdediging rond de eeuwwisseling. (Meervoud: Monitors.)
Monkey face	Driehoekige plaat, bv. bij de lopende hanger van een laadboom, zodat er drie bevestigen gemaakt kunnen worden; één omhoog en twee naar beneden. Ook: Hangerplaat of Walmplaat.
Moot	Gedeelte van het schip. Een schip bestaat meestal uit twee secties en vier moten.
Moot Vijf (5)	Dingen in moot 5 opbergen = overboord gooien. (Ook: Moot Zeven bij 6 moten.)
Moppen	Schoonmaken van de vloer met een soort ragebol aan een stok met lange katoenen 'haren'.
Mottenballen	De mottenballenvloot = de gezamenlijke schepen die in conservatie liggen.
MSF	Marine Sanatorium-Fonds (opgericht 1918).
Muf	Dronken. Hij was zo muf als een meeuw. Ook: Zo muf als een meloet.
Muffler	Uitlaatgassen-geluiddemper (Onderzeeboten).
Muisgrijs	Wasserij aan boord. 'Wasserij muisgrijs'. Ook: Grauwverdelers.

Muizing	Bindsel om een haakopening af te sluiten.
Musketon	Metalen haak om snel twee einden vlaggelijn op elkaar te steken.
Muts	Hoofddeksel zonder klep. (Matrozen). Met klep heet het : Pet.
Mutslintje	Bijnaam voor een matroos.
Muur	Iets of iemand over de muur zetten = vrijzetten.
Muziektent	Peper-en-zoutstel.

Monitor Zr. Ms. Heiligerlee.

Naad	Op je naad staan = kwaad zijn.
Naaiing	Verbinding tussen twee touwen of andere voorwerpen d.m.v. garen, touw of lijn.
Naakt	Niet geheel correct gekleed. Vaak gehoorde opmerking van een marinier tijdens baksgewijs. (Dit kan ook in geval van een heel geringe afwijking zijn.)
Naam	Zijn naam in het water schrijven. Gezegd van de roerganger die geen recht kielzog kan trekken.
Nabrande	Schot dat te laat afgaat. Ook: nagekomen opmerking.

Nachthuis	Kap over kompas waarin zich de nachtverlichting bevindt.
Napiepen	Personeel van de nachtwacht (van machinekamer) kan in de gelegenheid worden gesteld na overal nog een bepaalde tijd in kooi te blijven.
Naschaften	Het personeel, door de dienst verhinderd de normale tafel bij te wonen, kan naschaften.
Nasi	Rijst. Nasi goreng = gebakken rijst. Nasi poetih = gekookte rijst. (Poetih = wit) Nasi belazer = gebakken gort.
Nassen	Eten.
Natrol	Prewetting.
NBCD	1. Scheepsveiligheidsdienst: Nucleair-Biologisch-Chemisch en Damage control. 2. NBCD-organisatie = het personeel dat zich met de NBCD-werkzaamheden bezig houdt.
Neer	Een plaatselijk teruglopende stroom, bijvoorbeeld in een baai of in de buurt van een pier.
Negat	(Verbindingsdienst) Niets, nihil. Negat bier = er is geen bier. (Engels: negative.)
Negerinnenmelk	Bayley's Irish Cream
Nek	Over z'n nek gaan = braken. Over z'n nek schijten = (ook) overlopen van een tank. Ook: Over z'n nek bulken.
Nekslag	Slag om de haak van een blok.
Nestel	Gevlochten koord om de schouder. Bv. van adjudant van de koningin, enz.
Neut	1. Uitsnijding in de wangen van een blok, waarin de strop wordt gelegd. 2. Borrel.
Njonja	(Maleis) Vrouw, mevrouw, echtgenote, meisje. Ook: Nonja.
Nok	1. Uiteinde van een mast of ra. 2. Uiterste vulgraad. Tot z'n nok toe vol zitten.
Nooitgedacht	Oefening aan het eind van de eerste opleiding: 16 uur aaneen afwisselend roeien en marcheren. Zie ook: Volharding.
Nor	Adelborstenverblijf. Ook: vóórlongroom.
Nuc	Nucleaire sub = nucleair voortgestuwde onderzeeboot, in de volksmond atoomonderzeeboot.

Ochtendschaften	Ontbijt.
Oedjang	(Maleis) Regen. Oedjang kapok = sneeuw.
Oeroesen	Op onofficiële wijze regelen, fikslen. Ook: rotzooien, vervelend zijn. Lig niet te oeroesen.
Officier van het benedenschip	Deze heeft het algemeen toezicht op de werkzaamheden, orde en netheid in het benedenschip.
OG	Ondergeschikte HTD, hoofd van de 'poot' voortstuwing.
Okselvet	Deodorant.
Olieman	Een vroeger door stokers te behalen brevet.
Om de noord gaan	In noordelijke richting varen.
Omhooglopen	Op een rots, op een zandbank lopen.
Onderofficier	Alle rangen van korporaal t/m adjudant.
Onderscheidingsvlag	Vlag die de rang of waardigheid van een persoon aanduidt.
Onklaar	Met een slag erin. Een onklare wimpel of vlag = om de stok heen gedraaid: een onklaar anker. Marine – anker op uniform is onklaar anker.
Ooievaarskuitenvet	Onduidelijk soort smeerseltje.
Oor	Een stuk kroepoek. Ook: Oortje.
Oorlam	Rantsoen sterke drank. (Maleis: orang lama = oudgast, dat wil zeggen: een Europeaan die uit Indië terugkeert.)
Oorlogswimpel	Speciale soort vlag op Marineschepen.
O.o.van Pol	Onderofficier van Politie = onder-officier belast met de controle op ordemaatregelen en op de gestraften.
Opdrachten	Een nieuweling aan boord krijgt dikwijls onmogelijke opdrachten uit te voeren, zoals het zoeken of halen van iets of dienst te doen als: <ul style="list-style-type: none"> – het lampje voor de verlichte zeewacht – uitkijk postboei – een meter waterlijn – een schopvoetje (In de machinekamer: een schop met het voetje.) – een dot spijkervet – een kopermagneet – een roodkoperen pijlkokermagneetje – een doosje bougievonkjes – een blikje 440 Herz

	<ul style="list-style-type: none"> - de sleutel van het potdeksel - een emmer perslucht - een doosje contactvonkjes - de sleutel van de bootsmanskist - de tornsleutel van de voedingwaternverwarmer - een krulzeefje - een centerpunttangetje - het scheepsvlakladdertje - een douchemuntje - een flexibele stabilozaag - uitkijk poolcirkel (ook keerkringen en evenaar) - een verdampertapje bekijken (speciaal op GW-fregatten) - training als VDS-duiker (Variabele Diepte Sonar op M-Fregatten) - liefhebber voor drone-piloot: na medisch gekeurd te zijn moet hij getooid met helm, vliegersbril en oranje overal de drone omklemmen. - trintest aan boord van een onderzeeboot. Betrokkene werd te licht bevonden en moest dan enkele dagen met extra gewichten zoals een duikersloodgordel rondlopen, zodat de trim (het zweven) van de boot onderwater beter in de hand bleef.
Op-en-neer	<ol style="list-style-type: none"> 1. Indraaien tot op-en-neer = de anker-ketting zover indraaien dat zij loodrecht naar beneden wijst. 2. Op-en-neer houden = wachten met een schip zonder te ankeren of te meren, varend stil houden op dezelfde plek.
Op-enteren	In het want omhoogklimmen.
Op stootgaren liggen	Stand-by staan. Zie: Stootgaren.
Ophalen van het detail	Periodieke inspectie om te controleren of de detailgoederen aanwezig zijn.
Opkalefaten	Opknappen.
Opkomen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het iets opvieren van een stijf-gehaalde tros of ketting. 2. Roeruitslag verminderen. Bv. 'SB aan boord, opkomen 15 graden.'
Opleggen	Het roer opleggen = afvallen, van de wind afdraaien. Te loevert leggen.
Oplieren	Zie: Opreffen.
Oplopen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bij elkaar oplopen = bezoeken. 2. Elkaar inhalen en voorbijvaren. 3. Naar de wal gaan in daags tenue binnen een bepaald rayon. 4. Hijsen van een sloep met handkracht.
Opmannen	Voor de dag halen, opzoeken. Iemand opmannen = iemand bij zich laten komen.
Opnaaien	Opsarren.
Oppertje	Een stil plekje. Bv. tijdens de wacht een oppertje zoeken = een plekje om zich even te drukken.

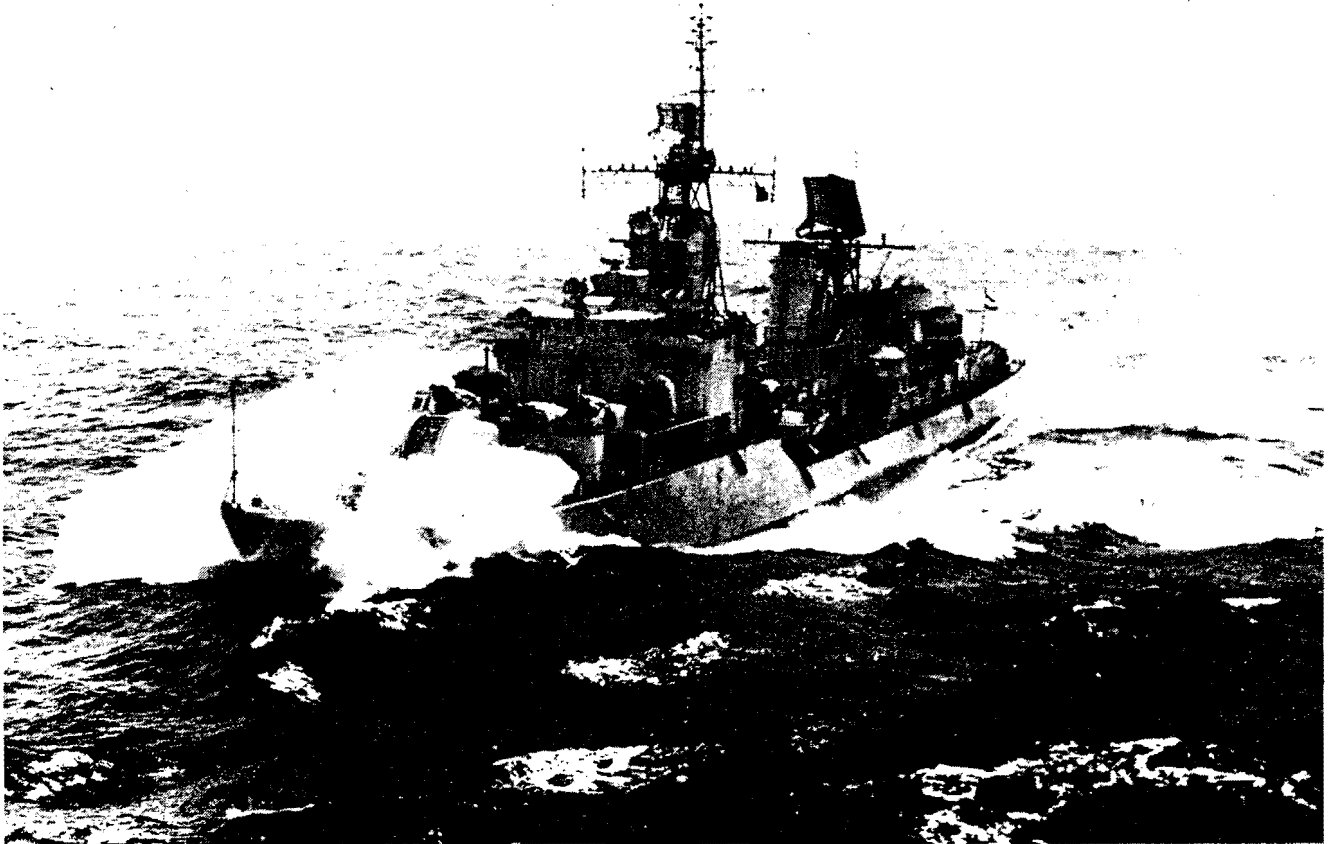

Opreffen	Oprekken = oplieren. 1. Ik laat mij niet opreffen = ik laat me niet boosmaken. 2. Meer rev's = meer omwentelingen (Revolutions)
Opruwen	Een oppervlak ruw maken, bv. voor antislip.
Opschaften	Opscheppen van het eten in de kombuis. 'Hij heeft het voor het opschaften' = hij is de man die het voor het uitmaken heeft.
Opschieten	Het touwwerk netjes neerleggen of ophangen. Op speciale dagen wordt dit in bepaalde figuren gedaan, bv. in de vorm van een anker, een ster, ed. Zie: Zon.
Optoelen	Opschrijven. Zie: Toelis.
Optoppen	Volgooien of bijvullen tot vol van brandstof, olie en water. Ook: (te veel) bier drinken.
Opwerken	1. Het opwerken van schepen = in hogere graad van geoefendheid brengen. 2. Laveren.
Opzetten	1. Voorraden uit het lager gelegen magazijn halen voor dagelijks gebruik. 2. Wacht opzetten. Zie: Wacht.
Opzouten	1. Weg gaan. 2. Spanningen opkroppen.
Opzwemmen	Iets zelf opzwemmen = uitzoeken. 'Dat moet je zelf maar opzwemmen!'
Orang	Mens. persoon (Maleis).
Oranjerats	Hutspot. (Aardappelen, wortelen en uien dooreen gestampt.)
Oranjeroeper	Bosje samengebonden rotan, waarmee het dek geschuurd werd (in plaats van met een bezem).
Orde	'Orde!' Bij het binnenkomen van de commandant in een afgesloten ruimte wordt dit bevel gegeven.
Organiek	Officieel voorgeschreven (maar meestal niet aanwezig).
Oropesatuig	Mijnneveegtuig, om verankerde mijnen te vegen.
O, S & O	Ontwikkeling, sport en ontspanning.
OSRD	Opsporings- en reddingdienst.
Otto-fuel	Brandstof voor torpedo's.
Oud wijf	Foutief gelegde knoop.

Oudste	<ol style="list-style-type: none"> 1. Oudste onderofficier aan boord van ieder dienstvak afzonderlijk. 2. Korpsoudste = vlagofficier belast met het wel en wee van de discipline. Bv. De VOTD. 3. Oudste in rang aanwezig. Kameroudste. 4. 'Kom jij eens hier oudste' tegen een willekeurige schepeling, die oud genoeg is om te weten dat hij iets verkeerd doet.
Oudste officier	Plaatsvervangend commandant op een kleiner schip. Op een groot schip is dit de eerste officier.
Ouwe	Bijnaam voor de commandant.
OVA	Officier van administratie.
Overall	Wakker worden, opstaan. Het signaal hiervoor is 'reveille'.
Overfluiten	Eerbewijs op de bootsmansfluit bij ontvangst en uitgeleide van autoriteiten en officieren.
Overlopen	Vóór een ander schip overlopen = vóór langs varen.
Overstag	Overstag gaan = over een andere boeg gaan. door de wind gaan. Ook: Een andere mening gaan aanhangen. toegeven.
Overtrek	Lichaam, vel. Zijn overtrek(je) voltrappen = onbeschaafd en snel eten.
Overzeiler	Zeekaart die een groot oppervlak bestrijkt.

Hr. Ms. Rotterdam pikt een paaltje.

P	Personeelsbeschikking waarop de mutaties staan. 'Hij staat op de P'.
Paai	Persoon, belast met het onderhoud van een bepaald onderdeel, bv. kanon, sloep, bergplaats, verzorger, enz.
Paaiskast	Kast voor het opbergen van schoonmaakartikelen.
Paal	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aan je palen trekken: Er stiekem vandoor gaan. (Zie: Platkakken; Stutten.) 2. 'Paaltjes pikken' = wordt gezegd als een schip niet met de golven meegaat, maar over de kop van de golven naar beneden klapt; slingeren, stampen. 3. Straal. Een paal olie; een paal water. 4. Lichaamsdeel. Ook: voor paal staan = voor gek, voor joker staan.
Paard	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lijn die onder aan de ra hangt. De mensen die op de ra uitleggen, steunen met hun voeten in de paarden. 2. Spieren aan de buitenkant van het valreepbordes om te voorkomen dat langsrij komende sloepen onder het bordes knijpraken.
Paddestoel	Kleine luchtkoker aan dek.
Padjacker	Onbetrouwbaar, louche figuur (Maleis).
Paitje	Bittertje (Maleis: pait = bitter).
Pakkie-an	<p>Dat is niet mijn pakkie-an = Daar heb ik niets mee te maken. (Maleis)</p> <p>Pakkie-an-deftig = nette kleren om de wal op te gaan.</p>

Paleis	Vroeger blok woningen (uit 1884) op het marineterrein in Amsterdam, waarin de ambtswoning van de CMM-Amsterdam. In Den Helder het gebouw van de CZM.
Paletôt	Lange pijjeker.
Palm	Decimeter.
Palmsteken	Dieptepeilen met een lange stok, waarop de diepte met strepen of inkepingen is aangegeven; gebruikt bij ondiep water, in tegenstelling met loden.
Panas	Warm, heet (panas) (Maleis).
Panamakluis	Oog voorop het dek, waar de trossen door kunnen gaan. (Speciaal voor het Panama-kanaal als het schip door kleine trek-kertjes op de wal gesleept, gejaagd wordt.)
Papagaaiastokken	Achteruit, op het achterdek staken twee balken, waarop (omgekeerd) de Whalebboot lag. Deze werd uitsluitend ten behoeve van de commandant gebruikt.
Paplap	Bijnaam voor een ziekenverpleger.
Parade	Behandeling van rapporten door de commandant. Hij moet op parade = hij moet voor de commandant verschijnen om zijn straf aangezegd te krijgen. Ook: tijdstip van vlaghijsen in de ochtend. Iemand op parade slingeren = iemand rapporteren.

Matrozenkapel leidt *parade* in Scheveningen (1961)

Paraderen	Eerbewijs van de bemanning voor vorstelijke personen en staatshoofden. Signaal: 'Al is ons prinsje...'
Parakico	Marinier met aantekening parachutist, kikvorsman en commando.
Parang	Kapmes, machete (Maleis).
Paravaantuig	Bescherming tegen verankerde mijnen, bestaand uit een paravaan (= op een vliegtuig lijkend lichaam) aan weers-zijden van het schip.
Pardoens	Stagen die de mast naar de zijden en naar achteren steunen.
Part	Gedeelte van een lijn, welke door een katrol of een blok loopt. Men onderscheidt: halende part, vaste part en lopende part.
Passagieren	Naar de wal gaan; de wal op gaan. Ook: Een passagiersslag maken. Passagieren aan de waslijn = onder geleide passagieren. Passagieren over stuurboord = netjes uitgaan. Passagieren over bakboord = niet netjes uitgaan.
Passagierskaart	Kaart die werd uitgegeven aan schepelingen beneden de rang van sergeant. Deze werd bij het naar de wal gaan afgegeven aan de wacht en terugontvangen als men zich terugmeldde.
Pat	Oorspronkelijk lapje van een opvallende kleur op een uniform van een andere kleur. Rang-onderscheidingsteken van een onderofficier in de tropen en op een regenjas. Ook: Patje.
Pater en nonnetje	Houten kokertje met stift bij een handlog.
Patje	Patje inkorten = er vandoor gaan.
Patjag.	Blikje met spijkergaten, dat -gevuuld met watergebruikt wordt om te douchen (Maleis).
Pavoiseren	Feestelijke versiering van het schip d.m.v. één lijn met seinvlaggen van het voorschip, via de toppen van de masten naar het achterschip, in de volgorde rood, wit, blauw.
Pedaal	Op de pedalen! = commando op een mijnenveger als met de voeten de trommel rondgedraaid moet worden om de akoestische kabel van het veegtuig in te halen.
Peel	(Etens-)blik. Ondermeer werd hier arme jongen in bereid.
Peilen	De richting van een bepaald voorwerp bepalen op de kompasroos. Iemand in de peiling houden = iemand in de gaten houden.
Peloris	Peilschijf op de uiteinden van de brug. (< peilroos) Ook: Pelorus.

Passagieren in Aarhus (mei 1921).

- Pen Nulstand blokkering op een drukmeter. Los van de pen komen = beginnen met drukopbouwen.
Druk op de pen krijgen = ergens haast mee krijgen.
- Pen uit Een grote drukte. 'Het werd meteen pen uit' = het werd menens, iedereen aan boord werd actief. (Handgranaat, waar splitpen uitgetrokken is om hem te activeren.)
- Pendek Onderbroek.
Long-pendek-city = Broek-op-Langendijk.
- Pendek pienter Info-slip. (Gebruikt bij MEOB-O.)

Penepak	Oranje vliegoveral bij de MLD. Worteltje; Peentje = benaming voor iemand in zo'n pak.
Peren	Zuipen.
Permissie	Verlof. Permissieganger.
Pedis	Heet, door veel sambal (Maleis). Mondje Pedis = Scherpe tong (F).
Peuk	Demigrerende wijze van iemand aanroepen.
Peuken	Ik schijt er peuken van = Ik heb er genoeg van.
Peukeninspectie	Vroeger: Inspectie door het verplegend personeel op de aanwezigheid van geslachtsziekte.
Peukevreugd	Benaming voor gemiddelde, iets slomere opvarende. Ook: Peukevrucht.
Peut	1. Verf-schoonmaakmiddel. 2. Brandstof.
PGB	Permissie gezinsbezoek.
Piefje	Piefjes en palletjes = veel knopjes en onderdeeljes.
Piepen	Braden. Ook: slapen. 'Piep ze' = adelborstentaal voor: welterusten.
Piepslag	Een piepslag maken = een tukje doen.
Piet	1. Bijnaam voor de pijper. (Zie: Thijs.) 2. Hallo, Piet! = uitroep van verbazing.
Pijp	Koud glas bier.
Pijpluis	Roetdeeltjes uit de schoorsteen.
Pikbroek	Bijnaam voor een matroos.
Piket	Opkomende wacht; op zee de periode van 4 uur vóór de wacht die men krijgt; aan de wal de dag vóór de wacht. Ergens piket op hebben = op verzoek de eerstvolgende beurt hebben. Ook: Afschrijvers vóór!
Pikker	Marineman.
Pikstaartje	Matrozen van Michiel de Ruyter vlochten hun haar in een staart, die werd behandeld met pek. Dit was een bescherming tegen sabelhouwen in de nek. Korte haren waren uit den boze. Iemand met kort haar bracht zichzelf in gevaar en werd door Michiel een rebel of schelm genoemd. Om het uniform te beschermen werd een losse kraag gedragen op het uniform: de braniekraag. De uiteinden van het muts-lint werden aan de staart gebonden, zodat de muts niet kon afwaaien.

Een koud pijpje in 'Noordwijk'. Batavia (1948).

Pil	(Adelborsten, officieren) Boterham. Een bruine pil, een witte pil.
Pintoe	Muur (Maleis). Over de pintoe = over de muur, overboord. Ook: Buiten de pintoe.
Pisbakkenstaal	Zeer slecht soort staal. Ook: Waaiboomijzer.
Pitjitten	(Maleis) Zacht draaiende beweging maken met de vingers om te masseren, veelal met kaja putti olie
Pitten	Slapen.
Pivot	Onderdeel van een kanon waarop dit in het horizontale vlak kan draaien.
Plaat	Looppad, het bordes in de MK en het ketelruim. Doordat die ruimten verschillende dekken doorsnijden, spreekt men van: Bovenplaat; Benedenplaat.
Plaat schrobben	Het bordes-machinekamer schoonmaken.
Plaka's	Geld. (Papiaments.)
Plank	Een zachte plank opzoeken = een (middag) tukje doen op dek.

Plan-plan	Rustig (Maleis; Papiamentoe: poko-poko). Plan plan sadja = doe maar rustig aan.
Plastic emmer	Kunststof mijnenjager. Zie ook: Tupperware.
Plat gaan	Gaan slapen.
Platkakken	Aan je platkakken trekken = er vandoor gaan. Ook: Aan je stutten trekken.
Platting	Gevlochten touwwerk van platte vorm, bv. voor stoppers.
Pleur	Koffie. Een bakkie pleur.
Plot	Situatieschets. Scherm waarop positie en koers van eigen schip en andere schepen te zien is.
Plottafel	Plaats waar geplot wordt.
Plotten	In kaart brengen van radar- en sonar-gegevens.
Plottrien	Plotster.
Pluimballen	Badminton spelen.
Pluimuiden	Bijnaam Nederlandse Koninklijke marine voor Plymouth.
Plunjebaal	Plunjezak.
Plunje-inspectie	Deze werd gehouden tijdens 'lappen en naaien'. Nu ook los daarvan. De uitrusting moet model (= volgens een voorgeschreven schema) worden klaar-gelegd voor inspectie. (Wordt gehouden door de baksmeester of de o.o.van pol.)
Poera poera sadja	't Is maar voor-de-gekhoudelij = niet ernstig gemeend. (Maleis: poera = onzin.)
Poeren	Ergens in zitten poeren = in zitten roeren. iets onderzoeken.
Poerlepap	Vroeger een bekend gerecht van een kadraaier in Makassar, soort chocolade-vla.
Poeroet	Chocolademelk.
Poetsen en opknappen	Het opruimen van het dek na dekspoelen, poetsen van het koperwerk ed.
Pof	Douw, straf. Een pof hebben; een pof krijgen.
Pok	Gepokt en gemazeld = door de wol geverfd; een buik vol ervaring hebben.
Pokhout	1. Harde houtsoort voor lagering van uithouders van een schroefas of van schijven in blokken. 2. Star, onbuigzaam persoon. 'Pokhouten Leen' bijnaam voor SBN Reeser in de
Poko poko	Als: Plan plan.

Politie, onderofficier van -	Zie: O.O.van Pol.
Pompoesjes	Gymschoenen.
Pompy	Bijnaam voor de Engelse Marinehaven Portsmouth.
Ponjaard	Korte sabel; onderdeel van het uitgangstenuue van een adelborst.
Poolstrop	Strop die gemakkelijk door het uitslaan van een pen los te maken is. Bv. om de sjorringen van een reddingsboot.
Popi	Zoete stroop. Zie ook: Heldenmoed.
Popoffen	Manoeuvreren met twee schepen die langszij van elkaar zijn vastgemaakt. (De naam van een Russische admiraal in de Russisch-Japanse oorlog: op de lange reis van Moermansk via de Kaap naar Wladiwostok werd er wel eens vergaderd/gedineerd: twee schepen werden dan zo aan elkaar vastgemaakt en de valreep werd uitgelegd. Bij de mijnendienst komt dit nog wel voor.)
P.O.R.	Persoonlijke Ontsmettings Ruimte = ruimte voor ontsmetting na een aanval met chemische, biologische of nucleaire middelen in de sluis van de gascitadel.
Porlijst	Lijst waarop de tijden zijn ingevuld waarop men gepord wenst te worden.
Porren	Zie: Uitporren.
Portugees oorlogsschip	Nautilus, een soort kwal, wel tot 15 m groot, paarsachtig van kleur. Drijvend aan de oppervlakte kunnen ze met een soort halfrond zeiltje grote afstanden afleggen.
Positie	Plaats, aangegeven met een 'P', waar bij BOZ-en de verbinding tot stand komt.
Post	Op post zijn = zich tijdens een oefening of tijdens de wacht op de voorgeschreven plaats bevinden.
Post geweer	De als zodanig aangewezen post bij de valreep of bij de hoofdingang, die door de wachtcommandant kan worden overzien en vanwaar hij door de schildwacht aldaar kan worden gewaarschuwd.
Postboei	Denkbeeldige boei, waarbij een vliegtuig of een bootje van een naburig eiland post zal droppen. Een nieuweling aan boord wordt opgedragen vóór op het schip als 'uitkijk-postboei' te gaan staan: hij staat dan te wachten op iets wat niet komt. Zie ook: Opdrachten.
Posthouden	Het schip in een voorgeschreven formatie op post houden.
Pot	1. Op volle pot varen = op volle kracht. (dus potentiometer vol open) 2. W.C. (onderzeedienst)
Potdeksel	Houten, opstaande rand langs het dek, die dient als waterkering met gaten erin met spuiflappen. Die wordt er afgeslagen na een fall-out, als men moet prewetten.

Potdoek	Theedoek.
Potentiepil	Gekookt ei.
Potje blazen	(Onderzeeboot) Faecaliëntank onderwater leegblazen.
Praaien	Aanroepen, aanklampen; omroepen via de boordomroep.
Praai-ijzer	Megafoon met ingebouwde versterker. Ook: Microfoon.
Prauw	1. Inheems vaartuig (Maleis: Perahoe).
Presenning	Zeildoeks dekkleed.
Pretbonnen	Betaalcheques, betaalkaarten.
Prik	Stroom.
Prinsengeus	Rechthoekige vlag, verdeeld in sectoren, die opvolgend de kleuren van de Nederlandse vlag vertonen. De enkele prinsengeus heeft acht sectoren, de dubbele prinsengeus heeft er twaalf. Op oorlogsschepen wordt de dubbele prinsengeus gevoerd. De enkele wordt op 1 april van de toren van Den Briel gevoerd. Zie verder: Geus.
Prinsenkwartier	Oude benaming voor stuurboord. (Zie ook: Graaf Mauritskwartier.)
Probe	Onderdeel op olielaadslang: deel van de snelkoppeling aan de afgevende zijde; mannetje. (Zie: Kelk.)
Proefbordje	Het eten wordt vooraf geproefd door de commandant, de eerste officier, de officier van gezondheid, de officier van administratie en de chef d'équipage.
PRONAVAWA	PROcedure NAuwe VAarWateren. Rol die bij het manoevreren nodig is.
Provoost	Onderofficier belast met het toezicht in het benedenschip.
Provoosthuis	Behuizing voor arrestanten.
Psalmen zingen	Houten dek schuren; op maat en onder gezang, met stenen en zand. De straatlinker waarmee dat gebeurde, heette Psalmenboekje.
PSU	Persoonlijke Standaard-Uitrusting.
Puist	Veel. Een puist mensen = een groot aantal mensen.
Pul	1. Machinekamer. Zie ook: Vetpul. 2. Bij iemand in de pul fietsen = in de smaak vallen. 3. Vuilnispul, vuilnisbak. Ik schijt pullen = ik heb er genoeg van. 4. Onderuit de pul trekken of krijgen = een zware douw krijgen. (Zie ook: Mok.)
Punten en strepen	Telegrafistenhap of wel: doperwtjes en worteltjes.

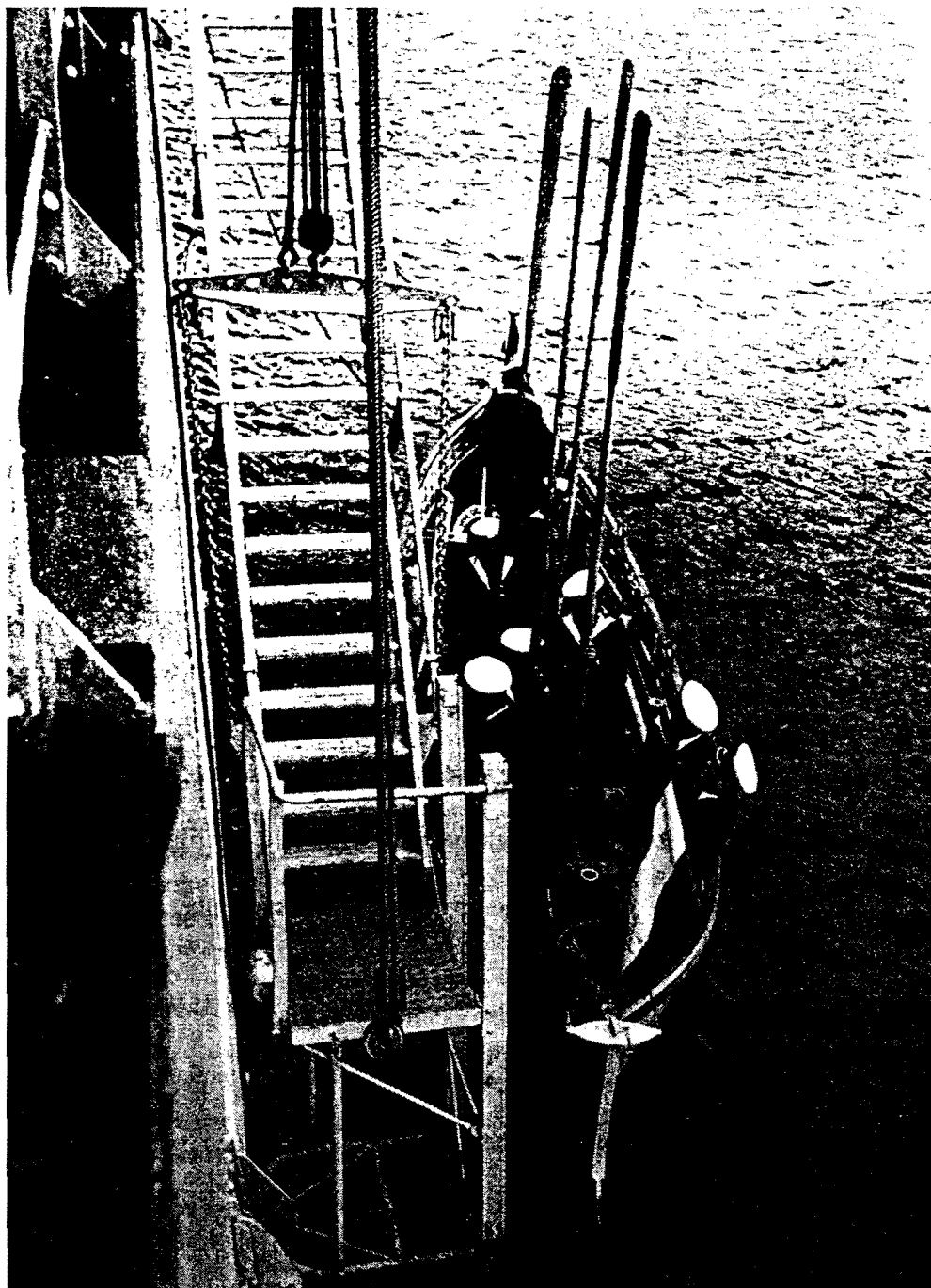

Proefbordje voor heer Luns.

Puntmuts	Militair der luchtmacht.
Puppes	Jong of ongegradueerde marinier of schepeling. Puppes drie.
Puts	Emmer van hout, metaal of zeildoek.
Putslamp	Bepaalde waterdichte lamp, looplamp. Ook: puts en putsglas.
Putswater	Water dat met een emmer van buitenboord (= van bubo) gehaald wordt.
Putting	Halfmond oog op het dek gelast om bv. een ketting of de haak van een blok aan te bevestigen.

Raasdonders	(Oorspronkelijk grauwe erwten) Bruine bonen of capucijners. Zie ook: Bramstaglopers.
Raboe	Chef TD.
Radau	Verwarring, opschudding, drukte. Ook: Radou.
Radôme	Bol ter bescherming van de radar.
Rampetampen	Gekheid maken.
Rampjaar	Jaar waarin officieren kort na de oorlog in Enys House (UK) opgevoed zijn. Ook wel het jaar waarin veel adelborsten in opleiding gingen en allen als officier aan bleven waardoor bevordering stagneerde.
Rampokken	Stelen. Maleis: Rampok = roof, speciaal in bende-verband. (In bijzonder op West-Java.)
Ramschip	Waren schepen met een naar voren gerichte steven om onder water een ander lek te stoten.
Rantsoencommissie	Was een uit de bemanning samengestelde commissie die toezicht hield op het afwegen van de rantsoenen door de bottelier.
Ranzig	Vet, vies, onsmakelijk. Een ranzige kerel.
Rapportenboek	Boek waarin de o.o.van pol. de binnengekomen rapporten schrijft. Het gaat dan naar de divisiechef die er tijdens voorparade een toelichting in schrijft. Bij parade-commandant wordt dit voorgelezen ten overstaande van de gerapporteerde. Ook: Vlaggenboek.
Rassen	R.A.S. = Replenishment (aanvulling) At Sea. Wij gaan vanmiddag rassen. Zie ook: B.O.Z.
Rat	Onbetrouwbaar persoon.
Rateltaig	Apparaat (sleeptuig + ratelaar) om akoestische torpedo's af te leiden.
Ratjetoe	Rotzooi. Er een ratjetoe van maken.
Rattleschild	Dunne, ronde, ijzeren plaat met manchets om de tros, om te voorkomen dat er raten aan boord komen. Ook: Rattenbeschermer.
Recht op en neer	1. Mededeling van de schipper aan de brug als het anker vrij van de grond hangt. 2. Hij is recht op en neer = hij is eerlijk.
Reculeren	Achteruitlopen van de kanonloop bij het afvuren van een schot.
Recuul	Terugstoot bij het afvuren.

Reddingmat	Mat die wordt aangebracht om het binnenstromen van water door een lek te beletten.
Reddingslicht	Licht op een reddingsboei, dat gaat branden zodra de boei te water komt. (Overdag wordt de plaats door zichtbare rook aangegeven.)
Reep	Touw (kabel) met een speciale bestemming.
Reetveter	Heel klein zwemslipje, zoals oorspronkelijk gedragen op Copacabana, Rio de Janeiro.
Reewacht	Wacht aan boord als het schip afgemeerd ligt.

Riemen op, tijdens sloepenrol Hr. Ms. Zeven Provinciën.

Regelneef	Iemand die veel regelt en organiseert.
Repat-kist	Kist met persoonlijke bezittingen die na een term bv.in de West per schip voor- uitgestuurd wordt naar huis.
Repatten	Terug naar huis gaan, ook als je wegens omstandigheden terug moet (repatriëren).
Rep-fonds	Geldinzameling t.b.v. bepaalde gelegenheden (representatie).
Repressen	(Representatief.) Keurig gekleed en verzorgd aanwezig zijn (vrijwillig of ver- plicht) bij een officiële ontvangst.
Restant opmaken	kijken en noteren wat er nog is. Bv. wijntoko, magazijn, ed. Ook: de schade opmaken.
Restantboek	Onderdeel van de detailadministratie.
Reuzel	De reuzel loopt je de reet uit = het is ontzettend warm.
Reveille	Signaal voor overal.
RIB	Rubber Inflatable Boat. Snelle, opblaas-bare boot met waterjetaandrijving.
Riboet	(Maleis) Herrie. Maak niet zo'n riboet!
Riemen	Riemen op: Eerbewijs van de bemanning van een roeisloep, waarbij de riemen verticaal worden gezet. Op riemen: commando in een sloep om de riemen binnenboord te halen. Riemen toe: commando om de riemen weer in de normale positie in de scheegaten te leggen.
Rijsttafel belazer	Imitatie-rijsttafel. Zie ook: Zeeuws.
Rijtuig	Stok met zachte, ronde borstel om de wanden en de scheepshuid schoon te sop- pen.
Ritselaar	Iemand die ritselt. Zie aldaar.
Ritselen	Op niet-reglementaire wijze iets verkrijgen.
Rode neus	Een rode neus halen = ceremonie bij het passeren van de evenaar. Zie ook: Blauw.
Roerijzer	Lepeltje, maar ook bv. schroevendraaier waar je de koffie mee roert.
Roerring	Ring van anker of dreg waaraan de anker-ketting of het dregtouw is verbonden.
Roertorn	Beurt aan het roer, het stuurwiel. Een roertortje pikken.
Roestig horloge	Hij zat te kijken als een aap in een roestig horloge = hij zat niet begrijpend te kijken.
Roestkrabber	Bijnaam voor de konstabel.

Roertorn: achter diepteroer Hr. Ms. Zeeleeuw.

Roethaan	Bijnaam voor een stoker, machinist.
Roffel	Signaal geslagen op een trommel door de tamboer.
Roger	Begrepen.
Rol	Lijst van personen met hun indeling. Men onderscheidt de volgende rollen: Alarmrol, oorlogswachtrol, divisierol, baksrol, landingsdivisierol, verlaatrol, brandrol, enterrol, sluitrol, meerrol, paradeerrol, wachtrol, wapenrol, sloepenrol, olielaadrol, helirol, BOZ-rol, gevechtswachtrol, enzovoort. Helirol op schepen zonder helidek; Vliegrol op schepen met helidek.
Rolkaart	Aan iedere opvarende wordt een rolkaart uitgereikt, waarop zijn taak bij de verschillende rollen staat.
Rollezer	Ondergeschikte van de wacht die de namen opleest van het aangetreden personeel en daarbij hun indeling noemt. Ging ook voorop met avondronde.
Romeo delta	Zorg dat het gebeurt!; regel dat!; aan je werk!
Rond	Roep van de leerling van de wacht die voorop loopt tijdens de avondronde.

Ronden	Om een boei of landtong heen varen.
Rondhalen	Kompas afstellen.
Rondhouten	Verzamelnaam voor masten, ra's, stengen, boegspriet, kluiverboom, ed.
Rood en blauw	Aanduiding op deuren en luiken in verband met sluitvoorschriften. Na: 'Aanhoudend glazen slaan voor de eerste maal', rood en blauw sluiten.
Roodgebiesd	Een roodgebiesde jazz-bandkever = marinier behorende bij de tamboers en pijpers van het korps mariniers.
Rood-koperen	Dat komt voor zijn rood-koperen = dat komt dik voor elkaar.
Rooie	De Rooie = streep op een manometer die de maximale druk aangeeft. Over de rooie gaan = kwaad worden.
Rotmok	Haché, ragout.
Rouwknoop	Onderdeel van een matrozenuniform onder de kraag gedragen. Zie ook: Bierknoop.
Rozijnen kauwen	Ziekte simuleren. Rozijnenkauwer = simulant.
Rubbernekken	Knikkebollen. Ook: alles zo goed willen zien, dat je erg flexibel moet zijn.
Ruften	Een wind laten.
Ruggen	Op bed gaan liggen; slapen. 'Ik ga even ruggen.' Zie ook: Model. Ook: Op je rug gaan staan: Horen of je kussen sist.
Rukkepikker	Stommeling.
Run	Op de run gaan: Bij B.O.Z. na het sein 'klaar maken' (= Romeo at the dip) antwoordt het afgevendende schip 'alles klaar' (=Romeo close up) en kan het ontvangende schip op de run gaan = aanzetten en langs zij komen.
Runner	Hijseind (reep) van een laadboom.
Runtocht	Proefvaart, waarbij alles wordt uitprobeerd. Ook: Rundag.
Rups	Eén van de bijnamen voor marinier. Ook: bokkepoot, kikker en andere.
Rupsig	Loops.
Rustanker	Reserve-anker.

Saamhorigheids- maaltijd	Gratis gezamenlijke maaltijd door de gehele bemanning in het eigen- verblijf (meestal aan de wal).
Sado	(Maleis) Tweewielig rijtuig in de Oost; geliefd vervoermiddel voor marinemensen.
Safe	Goed, accoord; als antwoord op een vraag. Ook: Dat zit wel safe.
Saja	Ik. (Maleis: sahaja.)
Sajoe	Sukkel (Maleis).
Salueren	1. Eerbewijs, b.v. voor een meerdere. 2. Het groeten met de vlag van het ene schip door/voor het andere schip.
Saluut	Het afgeven van saluutschoten met een kanon. Signaal: 'Jagers van Van Dam.'
Sappen	Drinken. Wij gaan even sappen = een biertje of een borreltje drinken.
Sappie	Een sappie halen. Zie: Sappen.
SBD	Scheepsbeveiligingsdienst.
Scepter	Een verticale steun in het hekwerk, meestal verplaatsbaar en met gaten er in om touwen te geleiden en zo een railing te vormen.
Scepterbord	Sierbord boven aan de valreep.
Schadevaren	Schade veroorzaken door ongelukkig manoeuvreren. Ook in overdrachtelijke zin: Als iemand beschadigd (= gewond) wordt door of tij- dens het werk, o.i.d.
Schaftbalie	Bakje om uit te eten of om eten in te halen.
Schaften	1. Eten. 2. Daar heb je niets mee te schaften = daar heb je niets mee te maken.
Schafting	Het eten. De schafting van Jan Oost (= de marineman in de Oost) was zeer slecht.
Schaken	Iemand schaken = betrappen. Toen schaakte ik mezelf op de wal.
Schalm	Schakel van een ankerketting.
Scharap	Schaderapport, waarop aan te geven het Natostocknummer en het bedrag van de schade; moet getekend worden door de commandant der zeemacht.
Scharrig	Slecht uitzierend, onverzorgd. Een scharrige stoker. Ook: mager = een graten- pakhuis.
Schavielen	Schuren waardoor er slijtage ontstaat.
Schavotje	Stelling aan dek waar diverse dingen in worden opgeborgen.

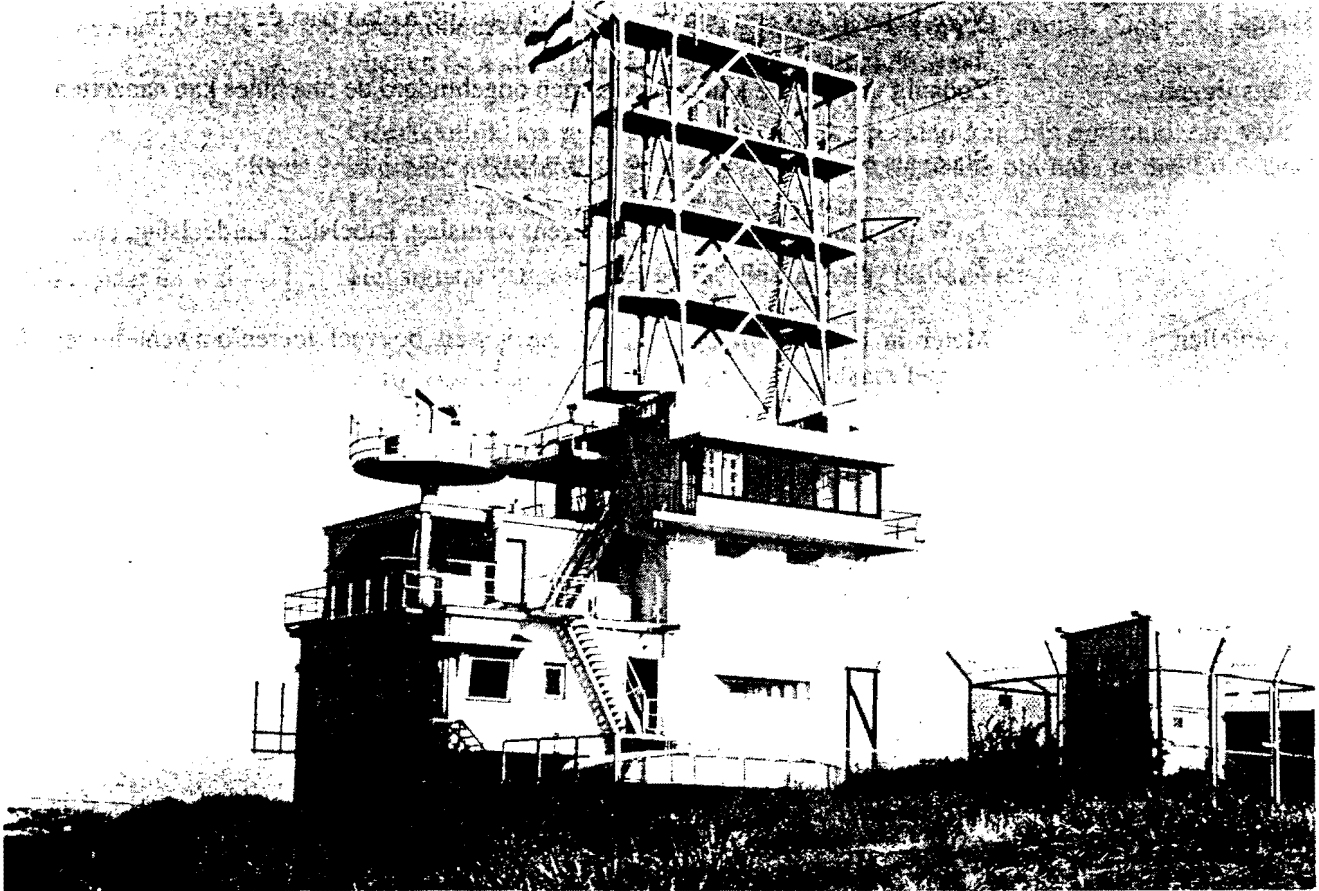
Scheegaten	Openingen in het boeisel of dolboord van een roeisloop waarin men de riemen plaatst. Ook: Dolgaten.
Scheehoutje	1. Opvulstuk voor de scheegaten. 2. Gebit. Z'n scheehoutjes poetsen.
Scheepshelling	Oudere onderofficieren en matrozen droegen op zee meestal een baard. Na het eten van snert zag die er nog al eens uit als een scheepshelling die met groene zeep was ingesmeerd.
Scheepstoko	Winkel aan boord.
Scheepsvlakduiker	Iemand (meestal de jongste en lulligste) die de opdracht krijgt het scheepsvlak door te kruipen om dat schoon te maken (lappen opruimen en lenskorven vrijmaken) en gevallen gereedschap bijeen te zoeken.
Scheepsvlaktang	Grijpertje. Zelfgemaakt stuk gereedschap om gevallen voorwerpen uit het scheepsvlak op te pakken.
Scheermesjes	Kleine groene pepers. (Lombok rawit.) Ook: snijbonen.
Scheg(ge)beeld	Boegbeeld van zeilschip. Ook: Galjoenbeeld. Nu decoratie of trofee. Zie ook: Loden verrader.

Bewondering voor scheggebeeld in Chatham (1961).

Schelm	Als schelm op de wal gezet worden! Iemand die ècht te slecht is om te branden de valreep afsturen met een jas waar de (marine) knopen afgesneden zijn en met een muts zonder lint (dus zonder de zestien letters).
Schepelingen	Alle militairen der zeemacht die geen officier zijn.
Scheren	Touwwerk door takels leiden. Ook: Inscheren of Doorscheren. Dat kan hij best scheren = voor dat werk is hij competent genoeg. Tegen een nieuwgeplaatste: 'Ben je al ingeschoren?' = Heb je je spullen al uitgepakt en je draai al gevonden? Hij is nog niet ingeschoren = Hij is nog niet op dreef.
Scherp	Scherp zetten = klaar om af te vuren. Ook figuurlijk: Hij werd scherp gezet = hij kreeg een laatste waarschuwing voordat er ècht corrigerend opgetreden zou worden.
Scheur	Mond. Een grote scheur opzetten.
Schiemannen	Het verrichten van alle werkzaamheden met touwwerk: splitsen, knopen, trenzen, kleden, smarten, enz.
Schijf	Wiel in een katrol of een blok.
Schijthuis	1. toilet. 2. laf persoon. Paai schijthuis = schoonmaker van de w.c.'s
Schijtluis	angstig persoon, bangerik. Ook: Schijtlijster.
Schijtsein	Slecht bericht. De commandant kreeg een schijtsein uit Den Helder. Ook: Schijtbrief = brief met een slechte inhoud.
Schilderhuis	Schildwachthuisje.
Schildwacht	Iedere militair die gewapend met een geweer of getrokken zijdgeweer of voorzien van een band om de linker-bovenarm met daarop 'schildwacht' op post is gesteld.
Schipper	Deksonderofficier, overeenkomstig met de rang van majoor.
Schoonschip	Schoonschip maken of schoonschikken = het schip (grondig) reinigen, zowel binnen als buitendeks.
Schoor	Steun in een dok tegen de zijkant van een schip, zodat het schip niet omvalt.
Schoor zetten	Zich schoorzetten = zeevast gaan staan.
Schoorbord	Bord om gaten in de scheepshuid af te dichten.
Schoorsteen	Ik maak van je kop een schoorsteen = je krijgt behoorlijk slaag als je niet oppast.
Schopvoetje	Een schopvoetje moeten halen. Ook: Een schop met het voetje. Zie: Waterlijn en Opdrachten.

Schoren	Een schot versterken met behulp van houten en keggen. Zie ook: Stutten en schoren.
Schot	Zijde van een compartiment. (Behalve als het de scheepshuid is.)
Schout-bij-nacht	Vlagofficier, één rang beneden de vice-admiraal. (Vroeger de jongste bevelvoerder die er voor moest zorgen dat de schepen van een vloot bij nacht in de voorgeschreven orde bleven varen.)
Schouw	Platboomd motorschip met platte voor- en achtersteven. Buiten de KM een zeiljachtje met een platte voor- en achtersteven.
Schrijfhoutje	Potlood.
Schrobben-tollen	Vloeren (van gangen en verblijfsruimten) schoonmaken: eerst schrobben, dan met de boenmachine er over.
Schroef	Op schroef. Bij onderzeeboten maakt men bij het aantal draai-uren van de dieselmachines onderscheid tussen uren 'op schroef' en uren 'op batterij'.
Schrooien	Over het dek trekken van zware lasten, eventueel met behulp van schrooitalies. Ook: Verschrooien.
Schrooitouwen	Gebruikt om zware lasten langs hellingen neer te laten.
Schulp	Zware beugel aan dek voor de doorvoering van trossen.
Schurffie	Schurffie Schurffie = mengsel van worst, ui, sambal, peper, zout, ketjap, knoflook en trassi. Ook: restanten van een rijstafel door elkaar gemengd.
Schurft	Een pannetje schurft = uit de soep overgebleven aardappelen met wat groente vermengd werd door de kok voor een kwartje per portie aan Jammaat verkocht.
Scrambled Lynx	Commando bij bv. 'man-over-boord'. De helikopter moet dan zo snel mogelijk uit de hangar en de lucht in.
Seastate	Toestand van de zee (hoogte van de golven) voor de bepaling van de sluittoestanden en het al of niet doorgaan van operaties.
Sectie stiekum	Marine Inlichtingen Dienst.
Seizing	Zie: Lijfseizing.
Semafoor	Seinmiddel (met beweegbare seinarmen).
Senang	Zich senang voelen = zich lekker voelen (Maleis).
Sextant	Hoekmeetinstrument.
Sidol	Poetsmiddel bij mariniers voor knopen.

Semafoor in Den Helder.

Shelter	Op oude schepen met een open brug: schuilhokje op de brug, waarin kaarten liggen.
Sheriff	Bijnaam voor de O.O. van Pol.
Sigaar	Onderzeeboot (Feestsigaar = raket). Ook: Rioolpijp of Stinkpijp.
Sik	Betaalmeester. Het katje werd uitbetaald door de sik.
Singlet	Onderhemd zonder mouwen.
Sjezen	Overboordzetten van een overledene: hij werd overboord gesjeesd.
Sjoof	Koffie.
Sjorbalk	Balk tussen twee davits, waartegen de voorgehesen sloep wordt vastgesjord met de broekmatten en de krabbers.
Sjorlijn	Lijn waarmee de kooi wordt gesjord.
Sjorren	1. Vastzetten met behulp van touw ed. 2. Trekken. Loop niet zo aan me te sjorren = laat me met rust.
Skimmer	Soort speed-bootje, meegenomen aan boord van ondermeer torpedobootjagers.

Slaags	Voor het gat. Als een pen en een gat slaags zitten, dan past de pen er in.
Slaags liggen	Zodanig vrij van de kant zijn, dat men ongehinderd de machines kan aanzetten.
Slaap	Slaap als een eerste officier hebben = spreekwoordelijke slaap.
Slag	1. Wijze waarop een touw is geslagen: wantslag, kabelslag, kardeelslag, enz. 2. Omwenteling van een schroefas.
Slagenteller	Meter in de MK en op de brug die vertelt hoeveel toeren/omwentelingen de schroef maakt.
Slaggaard	Stok, verdeeld in decimeters of palmen, waarmee de waterdiepte wordt bepaald: de slaggaard steken.
Slaglijn	Lijn, die bij sterke wind over de tent en kappen wordt gehaald om stukwaaien te voorkomen.
Slagputs	Emmer aan een touw om buitenboordwater op te slaan.
Slagroeier	De achterste roeier in een sloep die het ritme van de slag aangeeft.
Slagzij	Helling om de langsscheepse as.
Slamat	Geluk, gelukkig. (Maleis: selamat Arabisch salam = heil). Slamat makan = eet smakelijk. Slamatan = feestmaaltijd. Slamat tidur = welterusten.
Slaper	Oogbout in het dek.
Slapping	Oud touwwerk.
Slecht water	Vlak water, dus mooi water (af slechten). De zee slecht af = de zee bedaart.
Slechten	Een tros in lange slagen op dek uitleggen, zodat hij snel uitgelopen kan worden. Als een tros is geslecht, zullen er in zo'n geval minder slagen (kinken) in komen.
Slechtje	Rustig moment tussen de zeeën in.
Sleeptros	Zware tros om andere schepen te slepen.
Sleper	Sleeplijn. Op sleper nemen = op sleep-touw nemen (ook figuurlijk). Toen de ouwe één ging stappen, nam hij een puppes op sleper.
Slingeren	Heen en weer gaande beweging van het schip bij stormweer. Zie ook: Stampen.
Slingerlatten	Latten die bij stormweer op tafel worden bevestigd om het afvallen en daardoor breken van kommaliant te voorkomen.
Sliphaak	Een haak dienende om een eind gemakkelijk te kunnen losgooien.

Slingerruit	Snel ronddraaiende ronde ruit van de brug (van B-jagers). Door de snelheid vliegen de waterdruppels er af en blijft het zicht goed.
Slipsteek	Gemakkelijk los te trekken steek of knoop. Men kan bijvoorbeeld een vlag op slipsteek in de mast hijsen. Eén ruk is dan voldoende om haar te doen uitwaaien. De natievlag mag nooit zo gehesen worden!
Sloep naar de wal	Het signaal dat geblazen wordt voor aanvang passagieren.
Slof	1. Steun voor de poot van een bok. 2. Borg op een sloepsdavit.
Sloffen	Geluk hebben. Vrij sloffen = de dans ontspringen.
Sloffer	Gezegd van iemand die geluk heeft.
Slons	Dunne kaars aan een stok bevestigd, waarmee de olielampen werden aangestoken.
Smaktouw	Touw dat buitenboord wordt gehangen om het langsijz komen te vergemakkelijken.
Smaldeel	(Klein) deel van een oorlogsvloot, eskader, onder bevel van een vlagofficier.

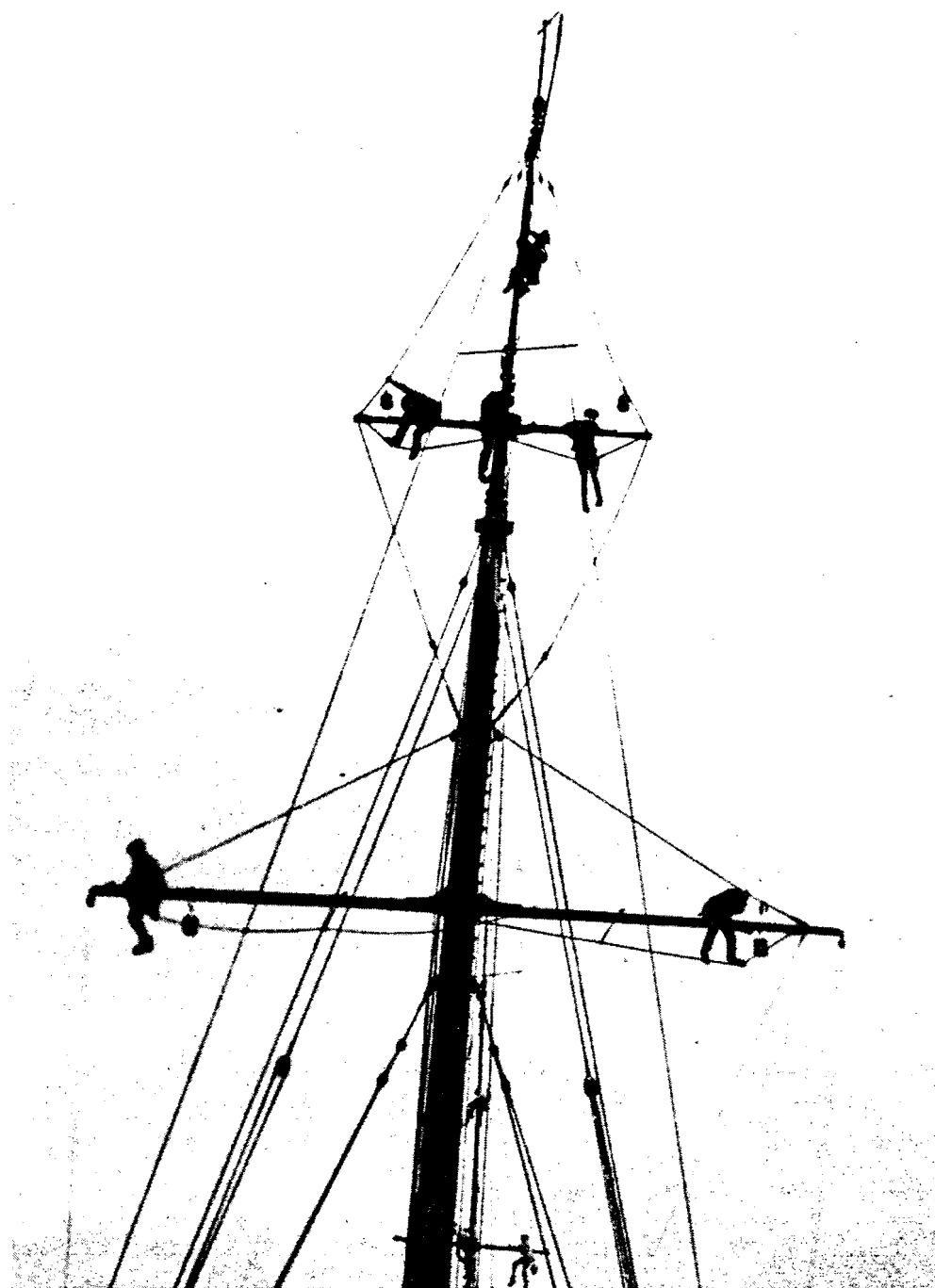

Snorren- en baardeninspectie (1959).

Smarten	Touwwerk met stroken oud geteerd zeildoek omwinden ter bescherming tegen weer en wind. De volgorde is: trenzen (het leggen van een lijn tussen de strengen), smarten en kleden (het omwinden met 2- of 3-draads schiemansgaren).
Smieg	VV SMIEG = Vrij van smieg = Sport, Marsen, Infanterie, Exerctie, Geweer.
Smoelenbord	Bord met (pas)foto's van alle opvarenden.
Smoelsmid	Tandarts.
Smoeltje	Smoeltje hebben = aantrekkelijk zijn voor vrouwen. Zie ook: Snuitje.
Smoelschuifje	Mondharmonica.
Snaaien	Betrappen. De O.O.van Pol maakte een snaairondje. Ook: begrijpen, snappen.
Snaarstijf	Ook wel harpstijf. Het tot het uiterste gespannen zijn van een ketting of tros.
Snavelen	Eten; speciaal: rijst eten.
Snelstoppen	(OZ) Tijdens snuiveren zo snel mogelijk kleppen dicht, diesels af en wegduiken.
Sniften	Ergens aan ruiken (negatief).
Snorren en baarden	Snorren en baarden commissie. Deze moest (na 6 weken niet passagieren) uitmaken of iemand met een nieuwe snor of baard er netjes genoeg uit zag. (Indien niet, dan er af!)
Snuffel	Een koude snuffel = een flesje bier, een pilsje.
Snuitje	1. Snuitje halen = door gevele in een goed blaadje proberen te komen. 2. Snuitje hebben = goed in de markt liggen. Ja, snuitje! = uitroep als iemand iets met praten (praatjes) gelukt is.
Snuiver-	Voorvoegsel dat bij de onderzeedienst vóór alle mogelijke woorden gezet wordt.
Snuiveren	Zuurstof inhalen bij onderzeeboten via de snuiver, (Nederlandse uitvinding!) om de diesel te starten voor het opladen van de accu.
Snuiverfruit	Blikje gemengde (cocktail) vruchtjes.
Snuiverlap	(Onderzeedienst) Poetslap.
Snuiverzak	Vuilniszak van jute, die zinkt bij buitenboordzetten; deze wordt onderwater uitgestoten. (Onderzeedienst) Matroos derde klas.
Sobat	Vriend, makker, maat (Maleis).
Soebatten	Smeken.
Soedah	Het zij zo! Nou, soedah ... = vooruit maar (Maleis). Ook: reeds.

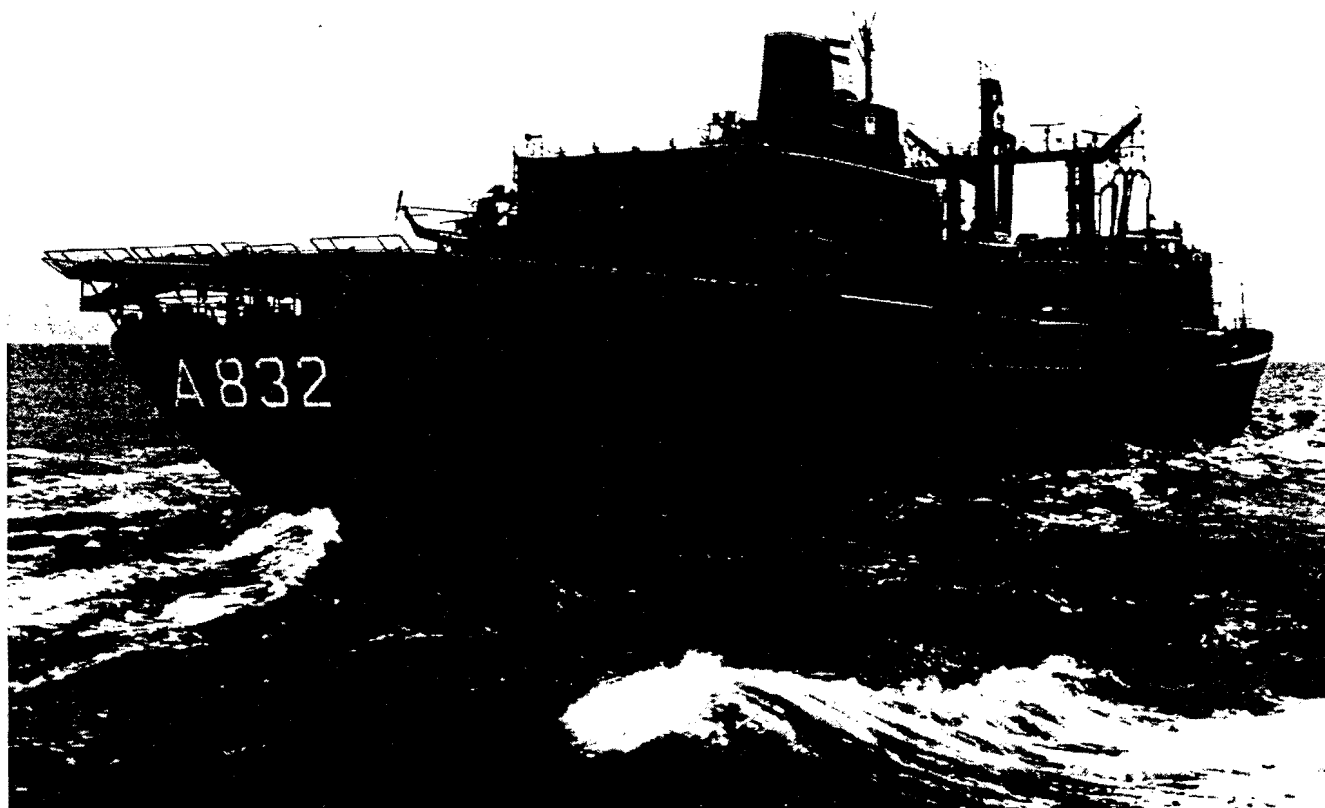

Soerat	Brief(je), pas (Maleis).
Sok	Spaarduit. Hij bracht een behoorlijke sok mee.
Soppen	Douchen. Zijn geraamte soppen = zich wassen. Algeheel sopverbod = doucheverbod.
Sepatoe	Schoen (-maker) (Maleis). Hoge vaart spatoe = snelle schoen, sportschoen, schoen met crêpe zolen. Zie ook: Bordeelsluiper.
Spatschijf	Schietschijf die achter een schip wordt gesleept.

Soppen van achtermast Hr. Ms. Gelderland.

Spatsjorring	Sjorring tussen de poten van een bok om te voorkomen dat deze uit elkaar wijken.
Spatting	De hoek gevormd door de stagen en de mast of tussen de poten van een bok.
Speculaas	De armen vol speculaas: vroeger gezegd als een matroos meerdere brevetuitmonsteringen op zijn (rechter boven-) mouw had.
Spekplank	De plank waarmee 21 jarigen op hun verjaardag evenzoveel klappen op het achterwerk krijgen.
Spekzij	Werd vroeger wel gebruikt om een gat in de scheepshuid mee te dichten.
Spen	Hofmeester in de gamelle-(onder)-officieren. Hij doet het vieze werk, althans werk waarbij zijn kleding smerig kan worden.
Sperton	Oefenmiddel bij de Mijndienst.
Spichtig	Druk, zenuwachtig, gestresst. Een spichtig baasje.
Spiegel	Achtersteven van een schip.
Spier	Hijsboom. Zware spier = zware laadboom. Ook lichamelijke bijbetekenis.

Spiegel van Hr. Ms. Zuiderkruis.

Spijker	<ol style="list-style-type: none"> 1. Benaming voor anker. De spijker erin gooien = voor anker gaan. 2. Kater. Een zware spijker in het hoofd hebben = een geweldige kater hebben.
Spil	Vertikale trommel, in tegenstelling tot een lier. (Hoewel een ankerspil vaak horizontaal is, wordt die dan toch nog spil genoemd.)
Splitsen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het blijvend aan elkaar verbinden van twee einden touwwerk (of staaldraad) door ze in elkaar te splitsen. Korte splits; Lange splits. Oogsplits = oog in het uiteinde van een touw maken. 2. Iemand iets in z'n maag splitsen = aansmeren. 3. Afsplitsen = delen.
Spoelhok	Bordenwasserijs; plaats waar de vaat wordt gedaan en het overgebleven voedsel wordt vernietigd.
Sponson	Balkonvormige uitbouw terzijde van het hangardek op een vliegkampschip. Ook: Zwaluwnest.
Spoor	Steunpunt van de mast op het onderste dek.
Spoorstokken	Voetsteunen voor de roeiers in een roeisloep.
Sportwitje	Wit 'T-shirt' met een blauwe rand langs de hals en de (korte) mouwen.
Spot	Plaats waar een vliegtuig geparkeerd wordt.
Spreeuwen	Overbodige, loshangende eindjes touw, waardoor een slordig aanzien ontstaat. Spreeuwen schieten = het wegwerken van deze eindjes.
Spreiding Spreilat	Door middel van het spreidijzer wordt het want op zijn plaats gehouden. Latje om de opgetuigde hangmat van boven wijd te houden. Ook: Spreidlat.
Spring	Meertros die van voren (schuin) naar achteren wordt uitgezet (= voorspring) of van achteren naar voren (= achter-spring).
Springpaarden	Verticale hangers aan de ra waar de paarden inhangen.
Spuiflappen	Rubber, U-vormige flappen, die ca. 40 cm uitsteken, zodat het water niet over de huid van het schip afloopt.
Spuigaten	Afvoeropeningen voor het water aan dek. Dat loopt de spuigaten uit = dat wordt al te bar.
Spuut	Geweer.
Spuwen	Op dek spuwen = flink doen.
Squadron	Eenheid bij MLD en Luchtmacht.
Staagsgewijs	Ankerketting zo ver indraaien, dat de bocht niet meer op de grond hangt, maar dat hij vrijwel strak staat.

Spijker	<ol style="list-style-type: none"> 1. Benaming voor anker. De spijker erin gooien = voor anker gaan. 2. Kater. Een zware spijker in het hoofd hebben = een geweldige kater hebben.
Spil	Vertikale trommel, in tegenstelling tot een lier. (Hoewel een ankerspil vaak horizontaal is, wordt die dan toch nog spil genoemd.)
Splitsen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het blijvend aan elkaar verbinden van twee einden touwwerk (of staaldraad) door ze in elkaar te splitsen. Korte splits; Lange splits. Oogsplits = oog in het uiteinde van een touw maken. 2. Iemand iets in z'n maag splitsen = aansmeren. 3. Afsplitsen = delen.
Spoelhok	Bordenwasserijs; plaats waar de vaat wordt gedaan en het overgebleven voedsel wordt vernietigd.
Sponson	Balkonvormige uitbouw terzijde van het hangardek op een vliegkampschip. Ook: Zwaluwnest.
Spoor	Steunpunt van de mast op het onderste dek.
Spoorstokken	Voetsteunen voor de roeiers in een roeisloep.
Sportwitje	Wit 'T-shirt' met een blauwe rand langs de hals en de (korte) mouwen.
Spot	Plaats waar een vliegtuig geparkeerd wordt.
Spreeuwen	Overbodige, loshangende eindjes touw, waardoor een slordig aanzien ontstaat. Spreeuwen schieten = het wegwerken van deze eindjes.
Spreiding Spreilat	Door middel van het spreidijzer wordt het want op zijn plaats gehouden. Latje om de opgetuigde hangmat van boven wide te houden. Ook: Spreidlat.
Spring	Meertros die van voren (schuin) naar achteren wordt uitgezet (= voorspring) of van achteren naar voren (= achter-spring).
Springpaarden	Verticale hangers aan de ra waar de paarden inhangen.
Spuiflappen	Rubber, U-vormige flappen, die ca. 40 cm uitsteken, zodat het water niet over de huid van het schip afloopt.
Spuigaten	Afvoeropeningen voor het water aan dek. Dat loopt de spuigaten uit = dat wordt al te bar.
Spuut	Geweer.
Spuwen	Op dek spuwen = flink doen.
Squadron	Eenheid bij MLD en Luchtmacht.
Staagsgewijs	Ankerketting zo ver indraaien, dat de bocht niet meer op de grond hangt, maar dat hij vrijwel strak staat.

Stilte en frontmaken	Eerbewijs bij het passeren van oorlogsschepen onderling.
Stinkertje	Vroegere bijnaam voor de Heldersche Courant.
Stip	Adjutant-onderofficier.
Stoffige	Scheldnaam voor een oude onderofficier.
Stokanker	Klassiek anker. Embleem op de marinepet. Variant daarop is Admiraalsanker.
Stoker	Vroeger: Ongegradueerde machinist. Ook: Vette stoker. (Minder vleiend.) Toen de man die zich alleen met de ketelvuren bezig hield.
Stokerskrampen	Op zeeziekte lijkend ziektebeeld, veroorzaakt door zoutgebrek door te veel zweten; bv. voor de ketelpoorten of in de machinekamer (MK).
Stookolie	Ketjap. (Vertoont veel overeenkomst met de vóór 1975 veel gebruikte zware olie om te stoken in de ketels.)
Stoomklaar	1. Onder stoom liggen, gereed om te varen. 2. Stoomklaar melden = melding van HMK (HTD) aan CDT en officier van de wacht.
Stoomree	Aan de wal liggend, zonder walspanning, zelf spanning opwekken.
Stoot	Attentiesignaal met hoorn. Stoot voor baksgewijs.
Stootgaren	Op stootgaren liggen = liggen wachten, onmiddellijk gereed zijn om bepaalde werkzaamheden te verrichten. Zie ook: Op stootgaren liggen.
Stopanker	Anker om een schip, bv. op een rivier, van achteren te verankeren.
Stopklep	Hoofdafsluiter van stoomketel.
Stopper	Eind touw of ketting om een tros of ketting nadat deze is gehaald, strak te houden gedurende de tijd dat hij wordt belegd.
Stormbal	Zwarte bal, stormwaarschuwingsein, gehesen door kustwachtstations.
Stormbandje	Stoffen of leren bandje aan muts of pet, dat bij gelegenheid om de kin gedaan kan worden. Zie ook: Klusketting.
Stortkoker	1. Koker op achterschip, waardoor vuilnis wordt 'vrijgezet'. 2. Veelvraat.
Stouwen	Goed zeevast inladen (intassen) van voorraden en goederen.
Straatje	Mond, strot. Uit zijn straatje stinken = ook: lasteren, de vuile was op straat gooien.
Strafdienst	Extra werkzaamheden die als straf opgedragen worden.

Streek	Eén van de 32 delen waarin een kompas is verdeeld; het 32ste deel van een windroos. 4 hoofdstreken: Noord, Oost, Zuid, West 4 hoofdtussenstreken: NO, ZO, ZW, NW 8 tussenstreken: NNO, ONO, OZO, ZZO, ZZW, WZW, WNW, NNW 16 bij- of tenstreken: N.t.O, NO.t.N, NO.t.O, enz.
Streken	Iemand op vier (of zeven) streken houden = iemand die men niet vertrouwt in de gaten houden. (Net zijdelings vóór je, zodat je zicht op hem hebt; acht streken is dwars) Ook: Voorlijker dan dwars.
Streng	Onderdeel van geslagen touw. Een streng wordt gevormd door een zeker aantal garens tegen zón ineen te draaien.
Strepen	De strepen nat maken = een bevordering vieren met een drankje, waarbij de strepen ook daadwerkelijk even natgemaakt worden.
Strijken	1. Neerlaten. 2. Achteruit roeien. 3. Vlag strijken = schip overgeven.
Strijkijzer	Type stoomkanonneerboot, gebouwd in het laatste kwart van de vorige eeuw.
Strootje	Sigaret.

Strijkijzer: stoomkanonneerboot Hr. Ms. Hefring (1929).

Strop	Kort touw, waaraan een lus is gemaakt voor het hijsen van lasten.
Strot	Op zijn strot staan = kwaad zijn. Op de strot klimmen = kwaad worden.
Stuurboord	Rechterzijde van het schip, van achteruit gezien (kleur: groen).
Stuurlastig	Ten opzichte van de waterlijn over het achterschip dieper liggen.
Stutten	1. Zie: Platkakken. 'Ik trek maar weer eens aan mijn stutten' = ik ga weg. 2. Tegenroer geven om sneller weer op koers te zijn wanneer een schip in de draai is. 3. Ondersteunen, bv. om inzakken van een dek te voorkomen.
Stutten en schoren	Stutten = vertikaal; schoren = horizontaal opvangen van druk.
Sub	Onderzeeboot.
Subaltern	(= van lagere rang) Officier beneden de rang van luitenant ter zee der eerste klasse.
Sunnexen	Zonnen op het dek: aangeduid als een oefening (exercitie). Zo ook: Soppex(en) = douchen.
Super baroe	Super minderjarig = jonger dan 18 jaar (Maleis).
Sushi-pul	Vuilnisbak, pul voor etensresten.
Sweep	Bepaald veegtuig bij de mijnendienst.

Tjetten a/b Hr. Ms. de Ruyter (1955).

Taai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Iemand laten aftaaien = in de steek laten. 2. Iemand in de taai, persen = te grazen nemen, afvallen, voor schut zetten. 3. (MLD) Benaming voor alles wat dik en vet is: geef me die taai eens aan.
Tachtig van iets hebben	Meer dan genoeg van iets hebben. Zie ook: Millioen.
Tagrijn	Handelaar in (tweedehands) scheepsartikelen.
Takeling	Windsel om het uiteinde van een touw om het uit elkaar werken van de tieren te voorkomen.
Takenboek	Geringschattende benaming voor oudere schepeling, als hij zich gedraagt als een MATR-3 die zijn takenboek nog moet maken.
Takke(n)bossen	Kletsen, ouwehoeren. Sta niet te takkenbossen.
Tali	(Maleis) Touw, koord, snoer. Tali a'pi = vuurtouw = lont. Vuurtali = aansteker.
Talie	(Italiaans: taglia) Takel voor lichte lasten, bestaande uit twee blokken, elk met één of meer schijven, waardoor een touw is geschoren. Ook: eind touw.
Talreep	Dun touw dat dient om een ander touw (of want) te spannen of vast te zetten.
Tamp	Eind touw. Ook: een tamp brood, een tamp kaas, enz.
Tampat	Plek, bed. (Maleis tampat = plaats.)
Tandakken	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dansen (Maleis: vrij langzaam lopend of op de plek blijvend, met hoofd, armen en benen verschillende standen innemend). 2. Verveeld staan wachten, heen en weer lopen, bv. bij het wachten op de tram. 3. Verlangen. Hij zat te tandakken naar een borrel.
Tandje bij	Iets sneller gaan, ook figuurlijk. Zie ook: Klappie.
Tap	Bar. De gekozen beheerder is de tapchef.
Tapbaas	Bediende achter de bar.
Tap los	Er mag drank verkocht worden. 'Hoe laat is de tap los?'
Taris	Officier van administratie.
Technicolor	Gekleurde hagelslag. Zie ook: Feestverlichting.
Tegenkomen	Zich tegenkomen: Je komt jezelf nog wel tegen = je krijgt er nog wel spijt van.
Telor	Ei. (Maleis) Telor jalat kombalie = spiegelei.

Telor Mata Sapi	Zie: Mata.
Tenue	Voorgescreven kleding.
Term	Reis van een bepaalde tijd. Een term naar de West. Ook: Turn.
Teroes	Meteen (Maleis). Hij zat er teroes middenin.
Theewater	Avondschaften. Het eind van dit schaften is 'laagwater', zijnde de laatste maaltijd van de dag.
Thijs	Bijnaam voor de tamboer bij het vloot-personeel. Ook: Tijs.
Thuisfront	Het gezin, de echtgenote.
Thuishalen	Weer aan boord halen (bv. van anker).
Tida	Niet (Maleis). Ook: Tidak. Tida ada = het is er niet.
Tidoeren	Slapen. (Maleis: tidur.)
Tier	Tussenruimte tussen de strengen van touwwerk.
Tiet	Aan de tiet gaan = olieladen uit een ander schip. Het loopt als een tiet = het loopt gesmeerd.
Tikgeit	Typiste.
Tjebok	Bottle tjebok (Maleis). Tjebokken = water langs je onderrug laten lopen om je na het berakken te reinigen bij gebrek aan wc-papier; wassen met de <i>linker</i> hand (Islam). Bottle tjebok is de fles die daarvoor gebruikt wordt.(Stond tot voor kort ook in vrijwel alle marine-toiletten)
Tjenning kondong	Zwijnenstal (Maleis). Aan boord van Hr.Ms. Poolster boven de deur van de longroom.
Tjeppen	(Maleis) Kletsen. Sta daar niet te tjeppen!
Tjet	Verf (Maleis). Tjetten = verven. (Ook: Cat. Cat baru = verf nat) Tjet awas (Maleis) = natte verf. Ook: Tjet awas baru.
Tjoema	Voor tjoema = voor niets, zonder reden (Maleis).
Tjoetje piring	Bijnaam voor een hofmeester.
Tjot	Berg (Maleis). Al van ver uit zee is die tjot te zien.
Tjotjokken	Klikken (Maleis). Ook: Totjokken. Het totjokt niet tussen die twee.
Toch wel	Ook. Jan kwam te laat en Piet toch wel.

Toean	Toean basar jalang kakkie kriskras flits flits = snelle schaatser ('steenkolen' Maleis).
Toebloks	Een hijstalie, waarvan de blokken tegen elkaar aan zijn gehaald. Hij zit toebloks = hij zit knijp, hij kan niet verder.
Toekang	1. Werkbaas (Maleis). 2. Toekang tjoekoer = kapper.
Toelis	(Maleis) Schrijver.
Toeters en bellen	Uitmonstering met alle tressen en onderscheidingsteken ed. die officieren op het groot tenue dragen.
Toetoeop	(Maleis: dicht, gesloten.) Hooggesloten jas, ceremonieel tropen-tenue.
Toetoeopen	Algemeen woord; bv. seinen. De commandant wil dat telegram getoetoept hebben.
Toean	Meneer (Maleis). Zie ook: Njonja.
Toko	Winkel. (Scheepswinkel) (Maleis).
Tollol	Dom, stom; stommeling, hufter (Maleis).
Ton	Grote boei.
Toplamp	Seinlamp op de top van de mast.
Toppenend	Val waarmee een laadboom, bakspier, gaffel, enz. in het verticale vlak bewogen of gesteund wordt.
Toppie	Pet of hoed (Maleis). Ook: Toppi.
Topteken	Aanduidingsteken van schepen.
Tor	1. Bijnaam van vlootmensen voor een marinier. 2. Slecht afgeborsteld (net) pak.
Toren	1. Opbouw van een onderzeeboot. 2. Geschutopstelling voor kanons.
Torn	1. Met touwwerk een ronde slag om een voorwerp nemen om de kracht te breken. 2. Beurt. Bv. roertorn = beurt aan het roer.
Tornen	De schroefas langzaam doen ronddraaien.
Torpedistenbloed	Koffie voor het wachtvolk, zonder melk.

Treintje	<ol style="list-style-type: none"> 1. Als men bij de A- en B-jagers bij slecht weer bovendeks van voor naar achteren moest (en omgekeerd) dan mocht dat alleen in een trein = met drie of meer personen, nooit alleen, in verband met overkomend water. 2. Een groep die op een Dolfijn- en Potvisklasse-onderzeeboot van voor naar achter liep om te eten. (Het gevolg is dat er getrimd moet worden voor het evenwicht; 50 l water p.p.)
Trek	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spiraalvormige groef in een vuurmond. Trekken en velden; brengt de granaat in een langsrotatie voor een stabiele baan. 2. Op trek zijn = precies volgens een uitgestippelde koers en tijdlijn varen.
Trek er uit	Bevel tot opstaan (vooral door mariniers gebruikt). Ook: Trek der uit! Ook: bevel een ruimte te verlaten.
Trekken	Straf krijgen. Wat heb je getrokken? = Welke krijgstuchtelijke straf heb je gehad?
Trenzen	De ruimte tussen tussen de tieren van een touw opvullen met huizing.
Trim	Evenwicht van een schip.
Trima kasi banjak	Dank u wel (Maleis).
Trimmen	In evenwicht brengen over de langshelling. Zie ook: Ballasten.
Trip	Reis naar het buitenland. Op trip gaan.
Trippen	Machine-noodstop.
Tropenspreitje	Zwart-wit gestreept spreitje ter vervanging van een deken in de tropen.
Tros	Landvast.
Tuig	Touwwerk van mast en laadbomen, te onderscheiden in 'staand tuig' en 'lopend tuig'.
Tuigketting	Licht soort ketting, gebruikt voor tent-eiders, reddingmat, bakstagen, reelings en markering van een luik.
Tuigploeg	Speciale ploeg van dekmatrozen aan boord van bevoorradingsschepen voor het overgeven van lasten, bij olieladen, ed.
Tuigronde	Ronde van de schipper over dek om te kijken of alle tuig, ankers, ed. zeevast zit(ten).
Tuinkabouter	Marineman (meestal baksmeester) die jarenlang op het MOKH geplaatst is geweest.
Tupperwareboot	Kunststof mijnenjager.
Turkse knoop	Bepaalde sierknoop; bv. aan een allemansendje.

Uiensnijder	Helikopter.
Uit de ketting	Waarschuwingsorder, voorafgaand aan de order 'Vallen anker', opdat ieder vrij gaat staan van de ankerketting. Jan Janus Uitdeketting = denkbeeldige benaming voor een marineman.
Uiterton	Eerste (of laatste) boei voor het Schulpengat in de aanlooproute van Den Helder. Ook: Uiterboei.
Uitknijpen	Zich onttrekken aan een karwei.
Uitkijk	Het bemanningslid dat moet uitkijken over zee, speurend naar vreemde voorwerpen, ed.
Uitkijkboei	Het mannetje dat uitkijkdienst deed bij de reddingsboei. (Stond op het achterschip: halfdek of open H-dek.)
Uitkijkbrug	Uitkijkdienst op de brug.
Uitluisteren	Luisteren met aandacht (als men op post staat). Zie ook: Luisteren.
Uitpakken	Te keer gaan, gul zijn.
Uitpikken	Afhaken, het niet kunnen bijhouden, zowel lichaaamlijk als geestelijk.
Uitpitter	Standje.
Uitplokken	Geestelijk afwezig zijn: door slaap, vermoeidheid, drank, bewusteloosheid, enz. Halverwege de avond plokte hij uit.
Uitporren	Wakker maken, porren. (Bij de hondewacht of de dagwacht: een kwartier vóórdat men op post komt.)
Uitschijter	Uitbrander.
Uitvieren	Een touw geheel laten uitlopen, tot het einde vieren.
Ulfer	Zie: Strijkijzer.
Us	Kapot. Het ding is us. (Engels: unserviceable)

Uitreiking vaandel aan Mijnendienst.

- Vaandel** Vierkant doek aan een vaandelstok, door de Koningin uitgereikt of erkend en waaraan dezelfde eerbewijzen worden gebracht als aan H.M. de Koningin. Rood van het korps adelborsten en oranje van het korps mariniers, de MLD, de onderzeedienst en de mijnendienst.
- Vaandelmars** Signaal, geblazen bij het hijsen en neerhalen van de vlag.
- Valreep**
1. Oorspronkelijk: ahangend touw met knopen, meestal paarsgewijs, dienend om over de valreepsklampen langs het schip neer te dalen of er tegenop te klimmen; later met verbindingstukken tot een touwladder verenigd.
 2. Opening in de verschansing om gemakkelijker binnenboord te komen, te weten daar waar de valreep (1) uithangt. (Zie ook: Valreepsgasten.)
 3. Scheepstrap. In zijn primitieve vorm bestaande uit tegen het boord gespijkerde klampen. Naderhand een trap die langszij neergelaten werd. (Zie: Staatsietrap.)
 4. Loopplank.
- Valreepsgast** Persoon, aangewezen voor het doen van eerbewijzen bij de valreep bij het ontvangen of uitgeleide doen van autoriteiten. (Aantal afhankelijk van de rang van degene aan wie eerbewijs gegeven wordt.)
- Vanger** Klem waarmee een openstaand luik wordt vastgehouden.
- Vast zo** houden zo, niets meer doen.
- Vastbreien** Een schip met (overdreven) veel trossen, springen en kettingen aan de kade vastleggen.

Vastvuren	Ophouden met schieden.
Vastwerken	Ophouden met werken.
Veegkar	Dieselmotor voor de stroomopwekking voor het veegtuig.
Vents	Binnenboordkleppen (OZ).
Verbindelaar	Iemand behorend bij de verbindingdienst.
Verbouwen	Amok maken en beschadigingen aanrichten. Een kroeg verbouwen. Iemands gezicht verbouwen.
Verhaalkop	Trommel van de ankerspil om trossen mee in te halen.
Verhalen	Verplaatsen van een schip langs een kade, bijvoorbeeld door middel van trossen.
Verlaatrol	Opdracht het schip te verlaten. Signaal: Aanhoudend glazen slaan.
Verlichte petveer	Hij is met verlichte petveer vertrokken = hij is overleden.
Verlijeren	Afdrijven door wind of stroom.
Verlof	Vakantie.
Verpieren	Je kunt verpieren. Met deze uitdrukking weigert men iets voor een ander te doen.
Versebalie	Hulpje van de kok.
Versnurken	Verslapen.
Vertuien	Ten anker gaan voor twee ankers. Wanneer er van iemand gezegd wordt: 'Hij is vertuid', dan bedoelt men dat hij verloofd of getrouwd is; tegenover 'vrije jongen'.
Vervaren	Vervaren van trossen = het verhalen van meertrossen van de ene meerpaal naar de andere.
Vet	1. Een vette bek krijgen = een lekker hapje te eten krijgen. Ook als men het tegenovergestelde bedoelt: Nou, vette bek zeg = als een stukje vlees niet veel voorstelt. 2. Margarine. 3. Goor, vlees.
Vetdot	Bijnaam voor machinekamerpersoneel, stoker.
Vetnek	Viezerik. Ook: Vetklep.
Vetput	Machinekamer. Zo genoemd door het dek-personeel. Ook: Vetloods; Armen-en-benen-winkel.
Vetslof	Botervlootje.

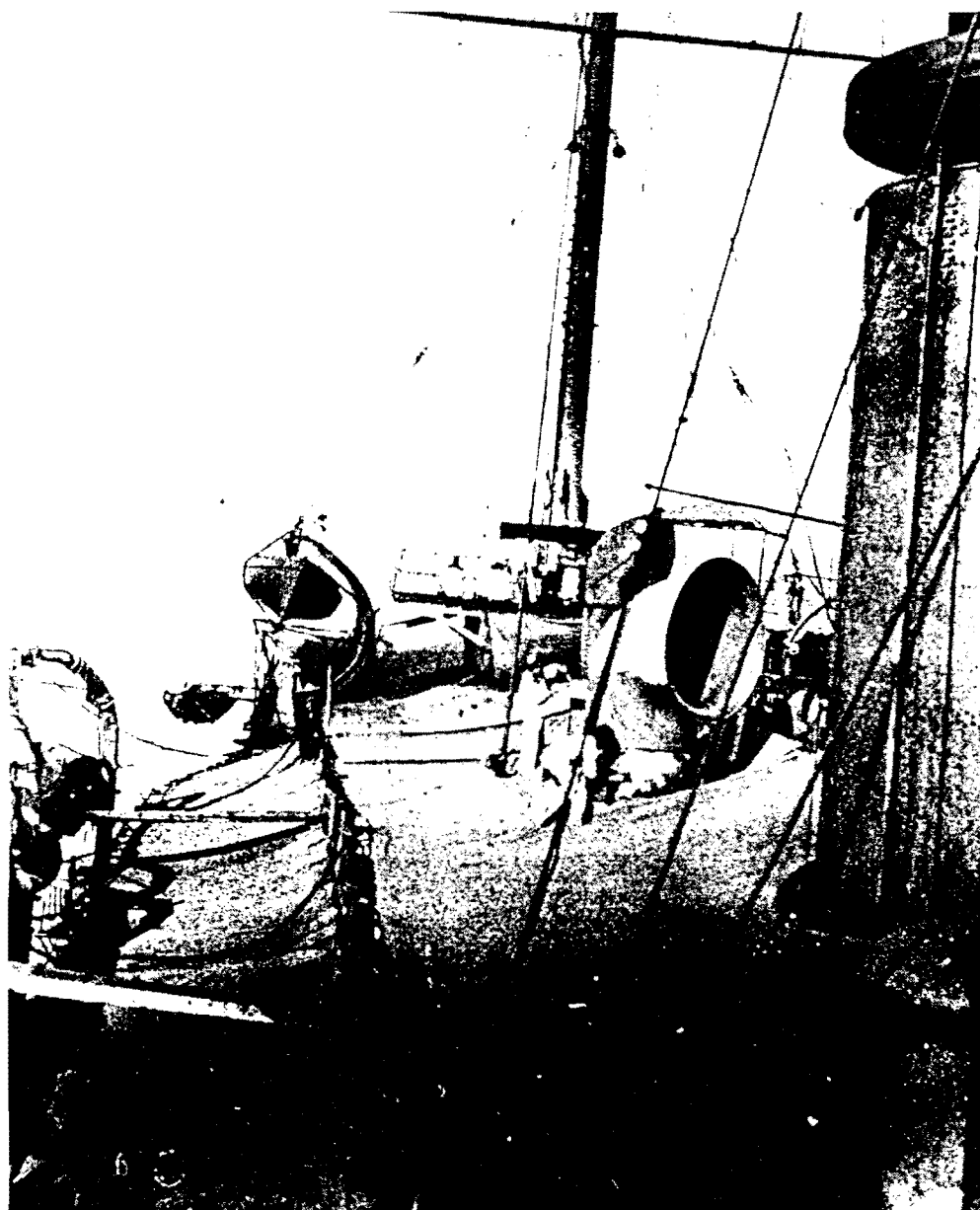
In de vetput van Hr. Ms. Evertsen (1950-1955).

Vetsmelter	Bijnaam voor een kok.
Vette hap	Warm eten. (Speciaal ook: patat, hamburgers, ed.) Vette-hapverkering = voor je eten en sexuele genoegens. (Zonder verdere serieuze bedoelingen.)
Victalleren	Inladen van victualie. (Victualiëren.)
Victualie	Levensmiddelen aan boord, mondvoorraad. Ook: Victalie.
Vierkant	Alles keurig op zijn plaats. Vierkant werk maken = het karwei dat men onder handen heeft, netjes afleveren.
Vierloper	Takelgestel met tweeschijfsblokken.

Vijfpitter	Kap, waarin vijf lampen zitten. Er ging hem een vijfpitter op = hij kreeg een helder ogenblik; het werd hem duidelijk. Vijschaft. Gerecht van lamsvlees.
Vingerlingen	Draaghaken voor het sloepsroer; vaste ogen aan de spiegel van een sloep, waar het roer ingepikt wordt.
Vink	Borstembleem voor vliegers. Gouden vink.
Vipol	Visserij-politietaken.
Vissing	Opening in het dek, waardoor de mast gaat.
Vinkennet, -touw	Net onder de boegspriet. (Vroeger: Enternet.) Op het vinkentouw zitten = ongeduldig en gespannen zitten te wachten om iets te kunnen doen.
Vitamineverknettering	(Te-)veel vitaminen binnenkrijgen. Vooral gezegd als de hap 'niet te veel voorstelt' en het tegenovergestelde bedoeld wordt. Ik heb weer een behoorlijke vitamineverknettering opgelopen.
Vlag aan de stok	Oud seinmiddel.
Vlag in sjouw	Vlag met een knoop erin = noodsein.
Vlaggeboek	Rapportenboek. Zie aldaar.
Vlaggen van top	Eerbewijs, waarbij in de top van iedere mast de vlag wordt gehesen.
Vlaggenparade	Het ceremonieel bij het hijsen van de vlag in de ochtend.
Vlaggeschip	Schip dat de admiraliteitsvlag voerde. Nu: schip dat de eskader- of taakgroepcommandant met zijn staf aan boord heeft.
Vlagofficier	Admiraal, luitenant-admiraal, vice-admiraal, schout-bij-nacht of commandeur).
Vlagvertoon	Het laten zien van de vlag als natie, dat wil zeggen: door het zenden van één of meer oorlogsbodems naar het buitenland.
Vleeshaak	Gebroken draad in een staalkabel.
Vlest	Rog (vis).
Vleugel	Bakboords- en Stuurboordsvleugel: uitstekend deel van de brug.
Vliegekampschip	Oorlogsschip met hangar(s) en vliegdek voor starten en landen van vaste vleugelvliegtuigen.
Vliegrol	Rol om oplandende en vertrekkende heli's te assisteren. Vroeger ook aan boord van het vliegekampschip Hr. Ms. Karel Doorman.

Vloeien	Verbrede uiteinden van de armen van een anker. Borrelmaat: tot aan de vloeien van het anker = op het glaasje staat een anker; de maat is tot net iets boven de vloeien. (Ook: Natte vloeien.)
Vlootbaal	(MLD en mariniers) Bijnaam voor leden van alle andere dienstvakken.
Vlootvoogd	Operationeel bevelhebber. (CZMNED) Vroeger ook wel de eskadercommandant. (De Ruyter was vlootvoogd).
Vlotje	In een haven op marinewerven de plaats buitenboord, waarop een aantal houten huisjes stonden met een ton, te gebruiken als toilet. 'Hij trok zich terug op het vlotje.'
Vluchtcommandant	Hoofd van de vliegtuigbemanning; behoeft niet de eerste vlieger te zijn.
Vluchten	Omhoog- of omlaagdraaien (bv. de monding van een kanon). Eén der kanonbedienden heet daarom 'vluchter'.
Voddenbaal	Zeer slecht gekleed militair.
Volharding	Oefening aan het eind van de opleiding: 24 uur in volle bepakking afwisselend marcheren en roeien.
Vonkenboer	Bijnaam voor electromonteurs. (Ook: Vonkentrekker)
Voor-de-windzeilers	Extra grote, wijdafstaande oren.
Voor-en-achter	Sein voor-en-achter = losgooien van de trossen.
Voorgaats	Voorgaats zitten = slaags zitten; zó zitten dat een onderdeel ergens precies in kan schuiven.
Voorgaats halen	Te voorschijn halen. (Ook: Voorgaats scheuren)
Voorhijsen	De vlag of een wimpel wordt voorgehesen.
Voorlongroom	1. (Vroeger) verblijf voor adelborsten. 2. Aan boord van de Karel Doorman het verblijf voor de jonge officieren.
Vooroefenen	Oefenen voor een gebeurtenis, bv. parade, begrafenis, enz. Generale repetitie.
Voorparade	Onderzoek rapporten door de divisiechef. Naderhand, tijdens parade worden de rapporten door de commandant behandeld.
Voorschaften	In verband met de wacht of werkzaamheden eerder (moeten) eten dan de overige bemanning. Ook: Een vrouw zwanger maken vóór het huwelijk.
Vooruit	Zie: Achteruit. Oude reclame in het Algemeen Marine-Weekblad: Vooruit en achteruit prefereren wij 'Oude Vlek'.
Vreetbak	Mond. 'Hou jij je vreetbak nu eens dicht'.

Vreetchinees	Chinees restaurant.
Vreetschuur	Cafeteria.
Vrijenachtsgast	Zie: Boerenachtsgast.
Vrije prik	Vrije beurt voor iemand behorende tot de wachtsdivisie.
Vrijsloffen	Ergens van vrijsloffen = ontkomen aan een onaangenaam karwei.
Vrijzetten	Buitenboord werpen.
Vrouwenogen	vergeleken met de voeten van een marinier: even groot, even zwart en even vochtig.
Vruchtensla	Verzameling lintjes die iemand op het uniform draagt.

Geen 'wassen neus': tjetten a b Hr. Ms. Zeven Provinciën (1922). (Zie: Wassen neus.)

Waaigat	Het halfdek onder het helidek bij een fregat. (S-fregat, MF-, GWF-).																								
Waakjas	Jas om tijdens wacht of bepaalde werkzaamheden te dragen.																								
Waarloo-delen	Reservedelen. Ook: Waarloos.																								
Waarnemen	1. Iets waarnemen = voor iets zorgen. 2. Iemand waarnemen = iemand te grazen nemen.																								
Wacht	De zeewacht is verdeeld in de volgende wachten: <table> <tr> <td>Achtermiddag</td> <td>(AM) van</td> <td>12.00-16.00</td> </tr> <tr> <td>Platvoet</td> <td>(PV)</td> <td>16.00-20.00</td> </tr> <tr> <td>(1^e platvoet</td> <td></td> <td>16.00-18.00)</td> </tr> <tr> <td>(2^e platvoet</td> <td></td> <td>18.00-20.00)</td> </tr> <tr> <td>Eerste wacht</td> <td>(EW)</td> <td>20.00-00.00</td> </tr> <tr> <td>Hondewacht</td> <td>(HW)</td> <td>00.00-04.00</td> </tr> <tr> <td>Dagwacht</td> <td>(DW)</td> <td>04.00-08.00</td> </tr> <tr> <td>Voormiddag</td> <td>(VM)</td> <td>08.00-12.00.</td> </tr> </table>	Achtermiddag	(AM) van	12.00-16.00	Platvoet	(PV)	16.00-20.00	(1 ^e platvoet		16.00-18.00)	(2 ^e platvoet		18.00-20.00)	Eerste wacht	(EW)	20.00-00.00	Hondewacht	(HW)	00.00-04.00	Dagwacht	(DW)	04.00-08.00	Voormiddag	(VM)	08.00-12.00.
Achtermiddag	(AM) van	12.00-16.00																							
Platvoet	(PV)	16.00-20.00																							
(1 ^e platvoet		16.00-18.00)																							
(2 ^e platvoet		18.00-20.00)																							
Eerste wacht	(EW)	20.00-00.00																							
Hondewacht	(HW)	00.00-04.00																							
Dagwacht	(DW)	04.00-08.00																							
Voormiddag	(VM)	08.00-12.00.																							
Wacht opzetten	Overgeven van de wacht om 20.00 uur. De onderofficieren van alle wachten zijn daarbij aanwezig, t.w. AM/HW, DW/PV en VM/EW, incl. hoofddienst en Off.v.d. Wacht. Vroeger moest de provoost daarbij een rijm opdreunen.																								
Wachtschip	1. Logementschip. 2. Moeder. Het oude wachtschip zat nog op toen ik thuiskwam. 3. Sein op, wachtschip: Zie: Haar.																								
Walegang	Gang tussen de hutten en verblijven, van voor naar achter doorlopend op het hoofddek.																								
Walslurf	Marineman die altijd walplaatsingen heeft. Ook: Walslurp.																								
Wang	Zijkant van een blok.																								
Want	Zijwaartse steun van de mast = staand want in tegenstelling tot het lopend want.																								
Wantslag	Soepel soort touwwerk, gebruikt voor meertrossen, lopend tuig, enz. Ook: Garenwantslag.																								
Warning	Pakje warning = shag, genoemd naar de waarschuwing tegen namaak die (in Indonesië) groot op het pakje gedrukt stond.																								
Wartel	Sluiting met draaipunt in een ankerketting.																								
Wassen en kammen	Signaal nadat 's ochtends de kooien zijn verschanst.																								
Wassen neus	Een eenvoudig karwei. Een 'eitje'. (Gebaar: neus tussen de vingers en dan een wegwerp gebaar maken over de schouder.)																								

Wastas	Tas aan (ieder) bed opgehangen om vuil wasgoed in op te bergen. (Op een onderzeeboot soms wekenlang.) Heb je in je wastas geslapen? - gezegd als iemand er erger verfrommeld uitziet dan normaal. Ook: Je hebt een kop als een gebakken handdoek!
Waterboer	De persoon belast met het toezicht op de zoetwatervoorziening aan boord.
Waterdrempel	Geeft bij brand op bevoorradingsschepen een waterscherm op het oliedek.
Waterlijn	Denkbeeldige lijn op de buitenhuid van het schip. Opdracht aan een nieuweling aan boord: Haal een meter waterlijn in het kabelgat. Vervolgens wordt de man dan het hele schip doorgestuurd.
Waterstandaard	Een groot vat aan dek met drinkwater. (Meestal beschermd tegen diefstal door een schildwacht.)
Weduwe	Shag. (Van Nelle) 'Het was er benauwd door de zware strootjes van de weduwe.'
Wegeringen	Latten op de bodem van een sloep. Ook wel 'wegers'. De sloepsdoften (=zitbanken) rusten op de zogenaamde doftwegers. Ook: Wegeningen.
Wegzetten	1. Van de koerslijn afraken door stroom en/of wind. Het schip werd weggezet. 2. Die kan een biertje (vaasje) wegzetten! = die kan behoorlijk wat bier drinken.
Wenkbrauw	Rand boven een patrijspoort.
Werk	Bruinwerk = uitgeplozen geteerd touw. Witwerk is uitgeplozen katoen. Een dotje werk = een kleine hoeveelheid om de handen aan af te veegen of om je mee te soppen.
Werfiaan	Werkman van een werf. (Niet vleiend) Ook: Werviaan. Opperwerfiaan = directeur.
Westergang	(Vroeger) omloop van de achterstevan van een schip, ter beschikking van de commandant.
Whaleboot	Lange smalle roei- en zeilsloep met zowel voor als achter een spitse steven.
Wieg	Deel van het kanon waarmee dit aan de slede bevestigd is, zodat het in het verticale vlak kan draaien. In de wieg is ook de vuurmond geplaatst.
Wiechie	Bed, kooi. Ook: Wiegje.
Wigman	Lid van de stuksbemanning (onderstuks-commandant) die het sluitstuk bedient.
Wijntoko	Drankenfonds bij officieren. (Beverage) Iedere officier is wijntokolid.
Wil	Stootkussen om vaartuig en kade voor averij te vrijwaren; van touw of rotan. (Tegenwoordig ook plastic)
Wilco	'Ik heb uw bericht ontvangen, begrepen en zal het uitvoeren.' (Verbinding)

Wimpel	Soort vlag. spits toelopend, voor 1/3 deel gespleten van 1, 2, 6 of 10 m lang. (respectievelijk 5, 5, 8 en 10 cm breed)
Windhapper	Plaatijzeren windvanger die uit een patrijspoort wordt gestoken. Zie ook Broek van Bertha.
Wipper	Eénschijsblok, bv. seinwipper voor het hijsen van een seinvlag.
Wipperen	Overgeven lichte lasten.
Wipperploeg	Ploeg die belast is met het wipperen.
Wippertros	Manillatros (soms staaldraad) waarlangs goederen van schip tot schip gaan.
Wissen	Schoonmaken van de loop van een kanon of geweer na het schieten.
Wit	De witte vloot = de schepen van de Hydrografische dienst.
Witbaai	Kooi. Naar witbaai gaan = gaan slapen.
Witwerk	Zie: Werk. (Poetsdotten.)
Wraak	Afdrijving. Het schip had zes streken wraak.
Wrikken	Met één riem een sloep voortbewegen, door het beschrijven van achtjes in het water.

Zaaien	Roddelen; de boel opnaaien; geruchten verspreiden die niet waar zijn.
Zaathout	Zware kielbalk van een sloep en van ijzeren schepen: middenzaathout; zijzaathout.
Zachte plank	Een zachte plank opzoeken = aan dek een dutje doen.
Zakje naai	P.s.u.; zakje met naaigerei.
Zakken	Afwijzing. Zakken met dat zootje = wij willen er niets mee te maken hebben.
Zaling	Onderste beugel waarmee de steng aan de mast is bevestigd.
Zeeg	Verspringende lijn in het bovenste doorlopende dek van het schip.
Zeehaas	Stokvis.
Zeekip	Willekeurige vogel die boven zee vliegt.
Zeel	Bovenzijde van een toren op een onder-zeeboot.
Zeemijl	Zestigste deel van een graad op de evenaar = 1852 m.
Zeemilitie	Korps Mariniers.
Zeepa	Een jongstejaar adelborst (zeun) krijgt een 'vader' uit het oudste jaar toegewezen.
Zeerampvictalie	Noodrantsoen voor een sloep voor het geval het schip wegens zeeramp moet worden verlaten. (Ook: Victualie.)
Zeeschade	Schade veroorzaakt door het slingeren van het schip of door overkomend water.
Zeetje	Er stond een zeetje! = er was deining in de tent: de rapen waren gaar.
Zeeuwse rijsttafel	Rijst met bruine bonen, kaantjes, zuur, ed.
Zeevader	Baksmeester.
Zeevasten	Een rondje zeevasten = voordat men naar zee gaat alles zeevast zetten.
Zeewacht	Wijze van wachtdoen op een varend schip. Hiertegenover staat 'reewacht'.
Zeil	Onder zeil gaan = in slaap vallen. (Uit de zeiltijd: men ging gewoon onder een zeil liggen in verband met de warmte.)
Zeilkiel	Wegneembare kiel onder een sloep.
Z-emmer	Zie: Milicien.
Zestien letters	Het lint met de zestien letters = de petlint met daarop 'Koninklijke Marine'.

Zeuntje	Hulpje van de baksmeeester. Hij haalt het eten, wast het kommaliewant, helpt het verblijf opruimen, enz. Ook: Bakszeuntje. Ook: algemeen hulpje in het cafetaria.
Zeven kleuren	Hij deed zeven kleuren = hij was erg bang. (Hij scheidt zeven kleuren stront.)
Ziekenboeg	Hospitaal van een schip of een kazerne.
Ziekenpa	Verpleger.
Zijdgeweer	Klewang, sabel. Ook: Zijgeweer.
ZM	Zie: Milicien.
Zoekslag	Zoekslag maken. Aangegeven baan of gebied dat afgezocht moet worden (door schip of vliegtuig).
Zog	Het witte water achter het schip. Als een roerganger slecht koers houdt, wordt er gezegd: Hij schrijft zijn naam in het zog.
Zon	Mèt zon = rechtsom draaiend. Tegen zon = linksom draaiend. Rechts geslagen trossen (garenwantslag) worden mèt zon opgeschoten. Links geslagen touw (kabelslag) wordt tégen zon opgeschoten.
Zonschieten	Wanneer er een hond aan boord was en deze het dek bevuilde, moest een matroos dit opruimen: d.i. Zonschieten.
Zonsondergang	Tijdstip voor het neerhalen van de vlag.
Zooiensteker	Hij was een beste, brave zooiensteker = een beste man.
Zoutwaterhoek	Hoek in het cafetaria waar de héél oude matrozen (dus dekdienst) zaten en waar het nogal luidruchtig was (en men behoorlijk van innemen wist).
Zuigen	Koper poetsen. De marinier zuigt het koper.
Zuipen	Zuipen tot je nek kraakt = veel te veel drinken.
Zuipsteen	Koffiekopje, koffiemok.
Zuren	Voeten.
Zuur	1. Zuur zijn = er gloeiend bij zijn. 2. Zure oude stip = gezegd van een adjudant die weinig humor toont.
Zuurstofverknettering	(OZ) Als na enkele weken duiken een onderzeeboot boven komt en de luiken opengaan, ontstaat er een situatie waarbij misselijkheid, hoofdpijn, ed. optreedt.
Zuurtje	Borrel.
Zuurtje prikken	Controle van het soortelijk gewicht van de accuvloeistof.

Zwaar anker	Het uitbrengen van een zwaar anker is een middel om een aan de grond gelopen schip weer vlot te krijgen.
Zwart licht	'Er is zwart licht' = als bij een storing het licht uit valt. Zwart licht armatuur = operationele verlichting die heel gericht zwak licht afgeeft, bijvoorbeeld in een commando-centrale.
Zwarte koor	De gezamenlijke groep stokers uit de tijd van het kolen laden. Het zwarte koor houdt een reünie.
Zwabberen	Dekschrobben.
Zwarte kader	In het zwarte kader staan = pitjak zijn.
Zwiepen	'Je kunt zwiepen' (gecombineerd met een gebaar van beneden naar boven met rechter wijs- en middelvinger): uitdrukking van afkeuring. (Zie: Je kunt ...)
Zwieper	Bij zwaar weer golven over het schip: Er kwam een enorme zwieper over.

Dekzwabberen a b Hr. Ms. Gelderland.

BRONNEN

Marine Benamingen en Uitdrukkingen

Onderdeel van de Leidraad Practische Militaire Vorming Koninklijke marine
Londen, 1945

's-Gravenhage, augustus 1946

(later ondermeer overgenomen in het Handboek)

Handboek voor Zeemanschap

Samengesteld door G.Gallandat Huet

Kapitein-Luitenant ter Zee

Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf

's Gravenhage, 1961

Vandersteng-serie

No.1. Marinetermen

No.2. Marine gewoonten en gebruiken

No.3. Marineschetsen en humor

Albert Chambon

Uitg. N.V.Drukkerij en Uitgeverij v.h.

C. de Boer Jr.

Den Helder, z.j.

Ik en de Marine, de Marine en Ik

door G.J.M. de Hoogh

Uitgeverij Liberty, z.j.

Mijn Indische Mariniers Jaren

door G.J.M. de Hoogh

idem.

Lucky Joseph

E.H. van Rees

Forum Boekerij

De Haag, 1957

Het Marine-Smulverhalenboek

Jos Schrijnemakers

Polymesa bv.

Almkerk, 1979

met 63 recepten op zeebenen, uitgegeven bij gelegenheid van het 150-jarig bestaan van het Koninklijk Instituut voor de Marine.

Handboek voor de Marinier

Vastgesteld bij beschikking van de Minister van Defensie van

20 januari 1978

nr. 903112/409288

Amsterdam als Marine-basis

Drs. Ph.M.Bosscher, Luitenant-ter-Zee van speciale diensten der derde klasse KMA.

Marineblad No.4. 1965

Janmaat in de vreemde

door Wilmo-Bernardo

23 mei 1958

Uitgeverij De Waag-'Jabu'-Amsterdam

De Kat met negen Levens

door Wijnand Claes

Buyten & Schipperheyn/Repro Holland

Amsterdam/Alphen aan den Rijn 1980

Correspondentieblad

Van den Bond van Korporaals der Koninklijke marine

Het Anker

Weekblad gewijd aan de belangen van het mindere marine-personeel

diverse jaargangen, tot 1946

Algemeen Marine-weekblad

Uitgave van de Militaire Belangen-vereniging van Beroepsschepelingen bij de Zeemacht (V.B.Z.)

diverse jaargangen

Rijst met Rotmok

door A. de Wilde

Den Helder. 1974

Humor bij de Koninklijke marine

Druk: Plukker B.V., Schagen 1984

Uitgave: Marine Museum, Den Helder

Vademecum

Benamingen en uitdrukkingen samengesteld door L.van Steveninck, toegevoegd inspekteur.

Uitg. Hoofdbestuur Vereniging Zeekadet- korps- Nederland

z.j.

Verordeningen

Koninklijke marine

Algemene Landsdrukkerij

's-Gravenhage, 1947

Vliegtuigsquadrans

Vliegtuigsquadrans 320 en 321

50 jaar

1 juni 1940 - 1 juni 1990

Peter M.A. Baeten en P.P. Staal

De Historie van

Marine Vliegkamp De Kooy, door

F.H.Ronkes, LTZVK 2 OC

Vliegtuigsquadron 860, door

J.Sjoukema

1983

Van Dale. Groot Woordenboek der Nederlandse Taal

Dr. C.Kruyskamp

Negende druk

Martinus Nijhoff

's-Gravenhage, 1970

Mariniers

325 jaar Qua Patet Orbis

Hans A.M. Haring

SDU/Bonneville

Den Haag/Bergen, 1990

Foto's

Afdeling Maritieme Historie

van de Marinestaf der Koninklijke marine

Jan van Nassaustraaf

's-Gravenhage

Broekharst, LTZVK2 BD A.J.

Engelen, LTZSD 2 A.

Schreyner, BSM W.

Slik, MATR 1 TDW L.W.

Sol, LTZVK 2 N.L.L.

Timmers, LTZT2OC P.J.E.

Weetink, KLTZT R.J.J.

Diverse klassen in de Voortgezette Opleiding van de Technische Opleidingen der Koninklijke marine te Amsterdam.

Met dank aan LTZI W.J.J. Geneste, plv. Hoofd afdeling marinevoorlichting voor het 'over de schouder meekijken'.